

Tvůrčí život

ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ

ročník 12 / 2023

číslo 5

**Péče o chod
unitářské obce**

**Dědictví
krajiny**

**Věčnost
a fyzika**

**Hlasy
z Ukrajiny**

**Unitářské
rozhovory
s Jakubem
Podlahou
a Kateřinou
Kopeckou**

**Průhledy
do kraje za
rámem**

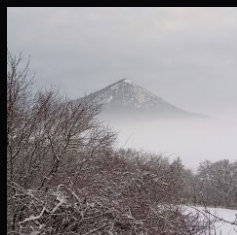
**Cesty
Unitářské
akademie**

Ekospiritualita

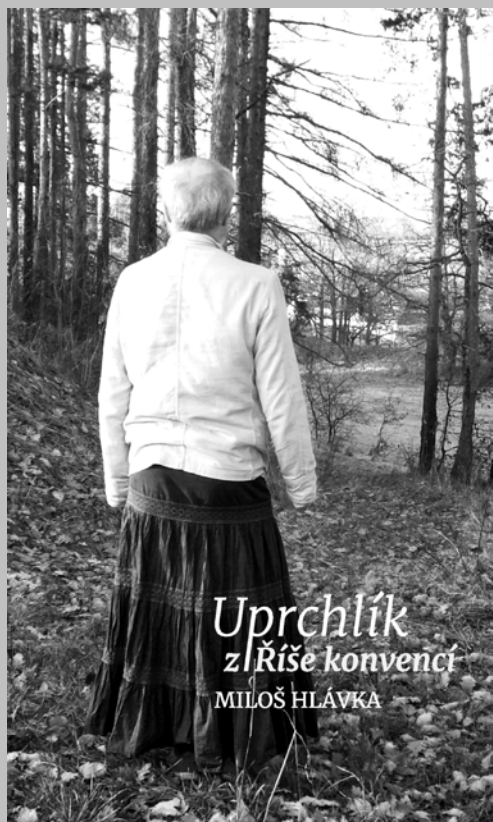

Péče o chod obce

**Spiritualita Matky Země
Časné a věčné**

Nakladatelství Unitaria nabízí:

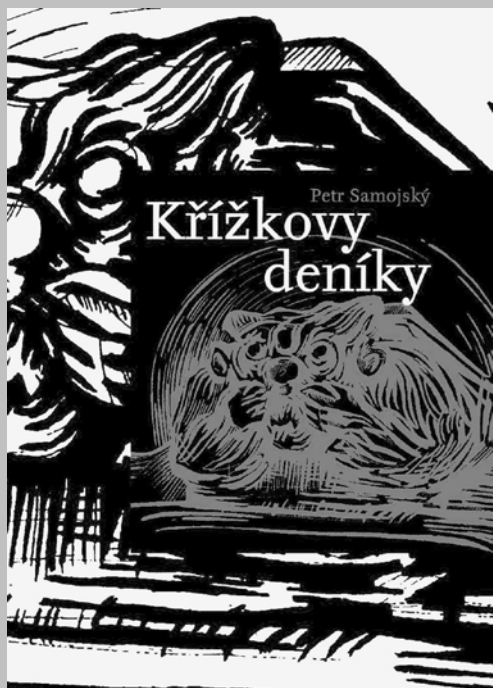

Uprchlík z Říše konvencí

Miloš Hlávka

První básnická sbírka Miloše Hlávky, mimo jiné písničkáře a skalního trampa, je zároveň průřezem jeho dosavadním poetickým dílem. Ve čtyřech tematických oddílech se odkrývá hned několik důležitých sfér autorova života: bezprostřední vztah ke krajině, význam spirituality při pohledu na svět, ovšem ruku v ruce s vtipem a humorem, a také občanské zapojování se do veřejného dění. Zcela jistě potěší čtenáře, kteří přes všechny obtíže současného světa neztratili pozitivní přístup k životu – a v neposlední řadě se nad ní zaradují i příznivci tradičního vázaného verše.

Cena: 169 Kč, cena pro členy NSČU 119 Kč.

Křížkovy deníky

Petr Samojský

Dne 2. října roku 2019 byla v podzemí Unitarie nalezena podivná schránka, která obsahovala počítačové diskety s přepisem starých deníků jedné rodiny. Tak začíná napínavý příběh, který se postupně čtenáři odkrývá prostřednictvím zápisů v rodinných denících. Jak autor tvrdí, deníky přepsal a editoval Emil Křížek, ten také údajně nakonec před svou smrtí texty uložil na diskety a schoval v podzemí.

Cena: 320 Kč, cena pro členy NSČU 260 Kč.

Nové číslo našeho časopisu vychází na počátku nového roku. Něco končí, něco jiného tím začíná. Tento běh času, koloběh, kdy ze starého vyrůstá nové, nás doprovází v každém okamžiku bytí. Na tom je založena životadárná tvořivá síla přírody, kterou zatím našťěstí nenarušily žádné lidské pokusy ji ovlivnit nebo si ji podmanit a ovládnout.

My lidé máme zároveň oproti jiným bytostem mnohem větší možnosti a prostředky, jak se téhle síle otevřít a nechat ji, aby obohacovala fyzickou, duševní i duchovní rovinu našich životů. S novým rokem je ideální doba připomenout dva, které by nám v něm myslím neměly chybět: úsměv a úžas.

První uvedený, úsměv, je pro mne osobně duchovní praxí číslo jedna. Možná to leckomu připadá až příliš snadné například oproti různým meditačním technikám, jejichž osvojení vyžaduje od člověka velké úsilí, čas, trpělivost, sebekázeň i odříkání. Ale jako unitářka spíš hledám cesty, jež jsou dostupné co největšímu počtu z nás, nikoli jen těm nejlepším, a stejně tak cesty, z nichž neprofituje jen samotný jedinec, ale zároveň z nich může mít nesobecký prospěch i mnoho dalších lidí. Přesně těmito cestami jde ten, kdo se usmívá. Projasňuje tím život svůj i dalších, vítá a přijímá každý posun přírodního koloběhu, každou fázi svého vlastního života – i takové, s nimiž se těžko smiřujeme a vyrovnáváme.

Začlenit do aktivit našich běžných dní umění úžasu je možná o něco obtížnější. Znamená to učit se obdivovat a ctít život i v takových jeho přírodních projevech, které nám připadají vzdálené, nesrozumitelné, pro naši vlastní existenci bezvýznamné, nebo i nepříjemné. Pokud to ale zvládneme, dokážeme mnohem snáze a častěji potkávat krásu, vnímat ji a radovat se z ní bez toho, že bychom ji toužili vlastnit nebo zakonzervovat.

Díky úsměvům a úžasu můžeme zřetelněji cítit, že jsme aktivní součástí světa, že svět není jen kolem nás, ale je přímo obsažený v nás stejně jako my v něm. Můžeme skrze vlastní smysly plněji prožívat provázanost všeho a všech, i přímé propojení všeho dočasného s celkem, jehož začátek ani konec nedohlédneme. „Najděte krásu a uložte si ji do svého srdce,“ píše ve svém článku Nicole Kirková, a přesně to bych každému z vás přála. Abyste v každém dni, v každé chvíli nacházeli krásu naplňující srdce i duši.

Kristýna Ledererová Kolajová

OBSAH

ŽIVÉ TÉMA: Péče o chod obce

- 3 Péče o chod unitářské obce: Rozhovor se Sharon Dittmarovou
(Rozhovor vedla KLK)

IN MEDIAS RES: Spiritualita Matky Země

- 8 Spiritualita Matky Země – Dědictví krajiny (Mark Shiels)
12 Spiritualita Matky Země: Část I. (Susan Goldberg)
16 Spiritualita Matky Země: Část II. (Susan Goldberg)
20 Náležíme k Zemi: Naši planetu by mohl zachránit duchovnějším pohled na svět
(Erica Shadowsong)

DUCHOVNÍ ROZHLÉDNUTÍ: Časné a věčné

- 22 Časné a věčné (Jarmila Plotěná)
24 Čas a věčnost z hlediska fyzikálních zákonů (Pavel Sedlák)
28 Věčné versus pomíjivé (Jan Jan)

KALEIDOSKOP

- 31 Sestra (Květa Adamovičová)
34 Past pacifismu krvácejícího srdce (Myroslav Marynovyč)
41 Příběh z Mariupolu (Natalia Karakulová, Nadiia Tykhonová)
44 „A bylo mu jich líto“ – malé ohlédnutí za církevní péčí o ukrajinské uprchlíky
(Filip Sedlák)
51 František Vladimír Lorenc: V Čechách zapomenutý génius (Petr Chrdle)

Z UNITÁŘSKÉ KNIHOVNY

- 59 Zprávy z unitářské knihovny v Praze: Devatenáctý díl (Bohdan Chlíbec)

UNITÁŘSKÉ ROZHOVORY

- 61 V unitářství vidím prostor praktikovat svou víru tak, jak sám chci: Rozhovor
s Jakubem Podlahou, předsedou místního správního sboru POU (Rozhovor vedl
Matěj Čihák)
65 Svým způsobem pořád dospívám: Rozhovor s Kateřinou Kopeckou, členkou OUT
(Rozhovor vedla KLK)

ČESKÉ UNITÁŘSKÉ OBCE A SKUPINY

- 74 Průhledy do kraje za Rámem (Petr Samojský)
77 Vzpomínka na Evu Pivcovou (Marie Pichrtová)
79 Slovo pro Zdenu: Vzpomínka na Zdenu Brabcovou, naši dlouholetou unitářskou
sestru (Jana Hrevušová)

Z UNITÁŘSKÉ AKADEMIE

- 81 Cesty Unitářské akademie – Příbramsko (Roman Figura)
87 Poučení opakováním a Matkou Moudrostí (Jana A. Rašková)

ZELENÁ UNITARIA

- 89 Cesty s (ne)respektem k přírodě (Miloš Hlávka)
94 Ekospiritualita (Nicole C. Kirková)

Péče o chod unitářské obce

Rozhovor se Sharon Dittmarovou

Reverendka Sharon K. Dittmarová je unitářskou a univerzalistickou duchovní. Osmnáct let vedla První unitářský sbor v Cincinnati v Ohio, od roku 2016 působí v rámci americké Unitářské a univerzalistické asociace jako poradkyně pro činnost unitářských a univerzalistických obcí středoamerického regionu.

Americká unitářská duchovní Sharon Dittmarová.
(Foto archiv Sharon Dittmarové.)

Sharon, ty jsi až doposud věnovala poměrně velkou část svého profesního života práci s unitářskými obcemi. Pro zdravý rozvoj každé obce je podle mého názoru velmi důležité udržování určitého standardu v jejím působení dovnitř, vůči členům, i navenek. Ne vždy na to stačí obec samotná, tedy pouze její duchovní spolu s laickým vedením. Proto může být vítaná jakákoli profesionální podpora zvenčí. Co by podle tebe měla v tomto

směru obcím nabízet a poskytovat zastřešující organizace, třeba na národní úrovni: tedy co by mělo být obsahem podpory a jakým způsobem a jakou formou je vhodné to nabízet?

Každá služba stojí peníze. Ve Spojených státech se naše kongregace financují samy, nedostávají žádné peníze od státu ani od UUA (americké Asociace unitářů a univerzalistů – pozn. red.), takže si musí vytvořit své vlastní poselství, které vysvětluje, komu slouží a proč

vlastně existují, aby vůbec mohly nějak oslovit potenciální zájemce o své služby a následně získávat finanční prostředky od svých členů. Navíc všechny obce sdružené v UUA přispívají do Ročního programového fondu (APF) zřízeného v rámci UUA. Z něj pochází většina finančních prostředků určených na to, aby UUA mohla zajišťovat veškeré národní nebo regionální služby, včetně zaměstnanců, jako jsem já, kteří obcím nabízejí specializované programy a poradenské služby.

Já v současné době sloužím jako primární kontaktní osoba (první kontaktní místo) pro jakékoli dotazy (nebo obavy) pro třicet jedna sborů v regionu složeném ze třinácti států a také jsem konzultantkou pro všech sto osmdesát jedna sborů v našem regionu v obecných oblastech: správcovství, tedy získávání finančních prostředků; dohled nad zaměstnanci; profesionální hranice; rozvoj laického vedení a řešení konfliktů. Všechny tyto služby jsou hrazeny z příspěvku, který každá obec odvádí UUA za své členy.

Během covidu ovšem potřebovaly naše sbory ještě další pomoc, například s on-line bohoslužbami, on-line technologiemi, zapojováním rodin na dálku, s dodržováním bezpečnostních opatření a osvědčených postupů během zákazů shromažďování, při zajišťování shromáždění povolených jen za určitých podmínek i v rámci vyrovnávání se s izolací členů a zármutkem, který nás všechny obklopoval. Asociace unitářů a univerzalistů rozšířila své služby, aby pomáhala se všemi těmito problémy, takže naše jednotlivé obce nemusely zjišťovat všechny informace samy, pomáhali jsme jim zodpovídat většinu otázek spojených s touto novou situací.

Ovšem mou nejdůležitější a nejčastější prací je propojovat kongregace navzájem, aby mezi sebou mohly sdílet informace i zdroje a učit se jedna od druhé.

Spojené státy navíc v současné době zažívají období účtování s rasismem. Naše kongregace se upřímně snaží nacházet způsoby, jak o rasismu mluvit, jak porozumět všem druhům psychického i fyzického útaku a ubližování, stejně jako tomu, jak se učit, měnit, přebírat odpovědnost a ozdravovat. Z UUA jim nabízíme

programy zaměřené na přijímání rozmanitosti, posilování rovnosti a začleňování, překonávání kultury bílé nadřazenosti, na účinné řešení konfliktů a komunikaci. Práce je to pomalá a těžká, ale stojí za veškeré vynaložené úsilí. Jde o to, aby každý z našich (i případných nových) členů mohl do unitářské obce vnést své plné a celistvé já, celou svou identitu ve všech jejích podobách.

Co je podle tebe minimem, které by měla organizace na národní úrovni obcím nabízet, a co by z tvého pohledu byl ideál?

Takové minimum samozřejmě opět závisí na tom, kolik peněz je k dispozici. V ideálním případě by měly v této nabídce být služby z oblasti formování víry pro všechny věkové kategorie (vzdělávání týkající se unitářského náboženství a hodnot), dále řízení a vedení obce, sociální spravedlnosti, inkluze a diversity, správy obce, školení a vzdělávání členů vedení (včetně vyučování potřebných dovedností), teologie, unitářské historie, etiky – včetně hranic, vedení shromáždění, přípravy promluv, pastorační péče a efektivní práce v rámci náboženské komunity.

Jak velkou roli v tomto procesu hraje informovanost samotných obcí o tom, co mohou využívat? Je podle tebe lepší spíš ptát se, vyžadovat, co by která obec potřebovala, nebo raději zkoušet (podle tvé znalosti „terénu“) proaktivně vytvářet nabídku? Co se ti osvědčilo jako efektivní způsob zvyšování informovanosti a vzájemné komunikace?

Oba tyhle přístupy jsou potřeba, oba jsou důležité. Pokaždé když nabízím program v regionu, kde působím, doplňuji ho návazným průzkumem. V něm se účastníků ptám, co si o programu, který jsem nabízela, myslí a jaký další program by se jim mohl líbit nebo by ho mohli potřebovat. Hodně se čtením odpovědí učím. Svět jde v dnešní době překotně kupředu a potřeby našich obcí se vyvíjejí stejně rychle. Mění se mnoho věcí: členství, finance, preferovaný způsob shromažďování a podobně. Ráda pořádám společná setkání pro zástupce laic-

Sharon s teologem Paulem Rasorem, se svým univerzitním profesorem. (Foto KLK.)

kého vedení obcí i pro duchovní a naslouchám jejich otázkám, ale i obavám. Hodně se ptám a poslouchám.

Rozvíjení osobních vztahů s laickými i profesionálními lidry je pro mě nejlepší způsob, jak s nimi komunikovat. Ignorují e-maily od lidí, které neznají, protože mají sotva čas na všechny e-maily, jež dostávají od lidí, které znají. Proak-

tivně a běžně telefonuji předsedům správních sborů a duchovním, abych zjistila, jak se jim daří. Většina členů vedení obcí včetně duchovních je zahlcena spravováním své elektronické korespondence a účtů na sociálních sítích, takže je hodně těžké s nimi efektivně komunikovat. S větší pravděpodobností otevřou mou zprávu, pokud mě osobně znají a důvěřují mi.

Sharon na Akademii v Broumově s Vies Houwelingovou. (Foto KLK.)

Čím by se měla obec snažit zaujmout (své členy i veřejnost)? V čem může spočívat její hlavní cena, hodnota a řekněme třeba konkurenční výhoda oproti jiným společenstvím?

Nejsem si jistá, jak by na tuto otázku odpovídaly unitářské obce v Evropě. Ve Spojených státech návštěvníky obecně přitahuje naše progresivní, láskyplná a inkluzivní teologie, programy unitářské náboženské výchovy (zejména pro děti), hudební programy, vícegenerační komunita a závazky a aktivity sociální spravedlnosti. Většina zájemců o členství i stávajících členů přichází do obce, aby vytvářeli komunitu (to znamená být s ostatními v pozitivních, život potvrzujících vztazích) a nacházeli smysl a posilu ve sdílení a společném prožívání životních oslav, ztrát, změn a výzev.

Stále se učíme, které platformy sociálních médií používat a jak s nimi nejlépe zacházet. Je důležité, aby se široká veřejnost mohla snadno dozvědět, že unitáři jsou

inkluzivní společenství – vítají gaye, lesby, bisexuály a trans lidi, stejně jako ateisty, agnostiky, humanisty, progresivní křesťany, náboženské hledače a ty, kteří si zatím nejsou jisti, jaká by mohla být jejich víra. Je důležité umět naše unitářské hodnoty a teologii při rozmanitých příležitostech jasně vyjádřit.

Jakých pět znaků je z tvého pohledu dokladem zdravé obce, bez ohledu na to, jak velká či malá je?

Z mého pohledu je zdravá taková skupina, která se schází podle pravidelného a veřejně inzerovaného plánu, promyšleně se zabývá existenčními a aktuálními problémy a jedná jako celek v souladu s unitářskými hodnotami, je v pozitivním, pravidelném vztahu se sousedními unitářskými sbory i denominací jako celkem, praktikuje řádnou správu věcí veřejných (k tomu má sama zodpovědnou samosprávu a drží se jí) a provozuje smysluplné programy a aktivity.

**Co bys doporučila začínajícímu duchovnímu jako důležité v péči o obec?
Co bys doporučila duchovnímu, který je ve službě jedné obci již dvacet let?**

Novému duchovnímu: aby měl mentora, kouče a/nebo kolegu (případně kolegy), na kterého (či které) se může obrátit, když si něčím není jistý nebo má otázky. Nové duchovní čeká v prvních letech intenzivní a tvrdé učení se z praxe. A také, ať se stará o sebe, aby se mohl postarat o ostatní.

Zkušenému duchovnímu bych v základu doporučila to samé: aby stále měl mentora, kouče a/nebo kolegy, kteří mu dokáží pomoci. Duchovenská služba je často sólo profesí, může být izolující a vyčerpávající, člověk se během jejího výkonu může cítit osamělý. Takže opět, starejte se o sebe, abyste se mohli postarat o ostatní.

Vzpomněla by sis na nějaký postcovidový program, aktivitu nějaké obce, které tě nadchly? Třeba že byly inovativní, odvážné, jedinečné, překvapivě přínosné...?

Jedna obec, se níž jsem pracovala, změnila

během covidu a po něm na základě potřeb dětí a rodin, které k ní patřily, své programy náboženské výchovy tak, aby děti v obci dělaly něco zábavného. Setkávaly se osobně a využívaly k tomu jen venkovní prostředí: v zimě sáňkovaly, na jaře si hrály na honěnou, malovaly ptačí budky, v létě pěstovaly zeleninu – prostě obec pro ně vymýšlela cokoliv, co by je udrželo co nejvíc venku a zároveň je nutilo zapojovat se do skupinové aktivity. Ta obec také investovala do vybavení: koupila velký stan, ohřívače rukou, sáňky. A každé takové setkání zahrnovalo pětiminutovou lekci unitářství založenou na našich hodnotách.

Kdybys mohla mít jedno přání, které by se mohlo splnit, co bys přála současnému unitářství?

Abychom si všichni osvojili aktivní naslouchání jako v podstatě posvátnou práci.

Děkuji ti, Sharon, za všechno, co pro unitářství děláš, a za to, jak k tomu dokážeš motivovat další!

Rozhovor vedla a přeložila KLK.

Spiritualita Matky Země – Dědictví krajiny

Mark Shiels

Jedním z nejinspirativnějších duchovních cvičení, která čas od času provádím se členy naší obce (při osobních i online setkáních), je společné povídání o konkrétních místech, jež pro ně mají „zvláštní duchovní význam“.

Když nad takovým místem přemýšlíme, uvažujeme, zda inspirace pochází už ze samotné hmotné roviny onoho místa. Může to být místo, kde si skutečně odpočineme, nebo místo, které má pro nás zvláštní duchovní význam, nebo místo, kde se cítíme „políbeni Bohem“ při setkání s přírodními krásami, jež před sebou vidíme.

Při takovémto sdílení se každý z nás doví něco hlubšího o sobě samém i o druhých. Získáváme také smysl pro různé typy krajiny, pro různé zeměpisné oblasti a konkrétní místa. To pak obohacuje náš život a někdy nás to dokonce vede k určitému ztišení.

Podle zenového buddhismu existují tři typy dědictví, ne jenom jedno! Třemi typy dědictví jsou „pokrevní“ (bloodancestry), „duchovní“ (spiritualancestry) a „krajinné“ (landancestry). Většina z nás je obeznámena se svým pokrevním dědictvím nebo se o ně zajímá. K pokrevnímu dědictví patří rodiče, prarodiče a generace předků v přímé linii. Pokud dnes nevíme, kdo jsou naši pokrevní rodiče, je to dokonce příležitost vystopovat je pomocí testů a srovnání DNA.

Duchovní dědictví není tak přímočaré jako to pokrevní. K duchovnímu dědictví pa-

Třemi typy dědictví jsou „pokrevní“, „duchovní“ a „krajinné“. (Foto © pixabay.com.)

tří duchovní učení, jež nás inspiruje, duchovní učitelé, kteří nás inspirovali či inspirují (a mohou k nim patřit učitelé ze školy, herci, spisovatelé, zpěváci, kteří nás nějak ovlivnili, nebo dospělí, díky nimž jsme během dospívání cítili lásku a bezpečí). Patří k němu knihy, které považujeme za podnětné, hry, jejichž zhlédnutí nás přimělo k přemýšlení či úvahám nad různými stránkami našeho života. K duchovnímu dědictví patří literatura, umění, hudba, básnictví nebo také inspirativní architektura.

V tomto článku se však chci zabývat dědictvím krajiny. Myslím, že mnozí z nás nad tímto dědictvím dost nepřemýšlejí. Domnívám se, že dědictví krajiny je podstatou našeho minulého i současného vztahu k Matce Zemi.

V monoteistických náboženstvích je zmiňováno stále znovu – najdeme je v židovských, křesťanských a islámských posvátných textech. Monoteistický Bůh vyzývá velké duchovní učitele a vůdce, jako jsou Abrahám, Mojžíš, král David nebo starozákonní proroci, aby se vydali z určitého místa na jiné, buď aby se zde usadili, nebo aby se zde s nimi setkal.

V prvních čtyřech knihách křesťanských novozákonních textů, tedy v evangeliích, Matoušově, Markově, Lukášově a Janově, čteme o tom, že Bůh povolává Marii a Josefa, aby se dítě Ježíš narodilo v Betlémě, ve starověké provincii Judea (tedy v oblasti dnešního Západního břehu v Palestině). V historických zprávách o Ježíši se píše, že jej Bůh povolal, aby odešel z domova v Nazaretě a stal se duchovním učitelem, a především duchovním židovského lidu v Galileji (severní Izrael a jižní Libanon) a Judeji (hornatá oblast Levanty, která je dnes součástí Palestiny i Izraele). Byl činný i v Pereji (východní část Jordánského údolí) a Samaří (střední oblast Palestiny). První čtyři evangelia, úvodní kanonické spisy Nového zákona, uvádějí místa, kde Ježíš působil, a události, k nimž na nich došlo. Uvádějí také zeměpisné údaje o místech, kde se Ježíš odloučil od lidí, kteří jej obklopovali, aby si odpočinul, kam se uchýlil k osamělé modlitbě, a samozřejmě o těch, kde byl vyšetřován náboženským soudem a popraven na kříži – o Jeruzalémě, posvátném pro židy, křesťany a muslimy.

Můžete si vytisknout pohled na řeku či jezero, který pro vás byl mimořádnou inspirací. (Foto © pixabay.com.)

V muslimských náboženských spisech máme zmínky o tom, že se prorok Mohamed narodil v Mekce v dnešní Saúdské Arábii, i o tom, jak jej navštívil archanděl Gabriel, když pobýval v naprostém osamění na hoře Chira (nazývané též Džebel al-Núr /Hora Světla/ nebo Džebel al-islám /Hora islámu;/ nachází se tři kilometry od Mekky). Chira je zároveň místem, kde se Mohamedovi dostalo Božího zjevení – a Mekka je nevýznamnějším místem islámu. Po ní následuje Medína, kde Mohamed založil první muslimské společenství. Druhé bylo založeno v Jeruzalémě. V posvátném písmu islámu, koránu, je kladen velký důraz na historická zeměpisná místa, kde se Mohamed setkal s monoteistickým bohem Alláhem.

Ve všech náboženských tradicích světa, včetně dávných náboženství a pohanských tradic, nacházíme velký důraz na zeměpisné určení a lidský kontakt s určitými místy. Významní vůdcové, učitelé, proroci a mudrci bývají spojováni s určitými místy a událostmi, které se tam odehrály. Byla to místa, kde se lidem zjevila božstva, kde bylo dosaženo osvícení či plného uvědomění nebo o nichž se říkalo, že tam došlo k zázraku.

Fyzická místa pro nás tedy mají veliký význam i v dobách problémů a konfliktů – místa, kde byli lidé umučeni za to, čemu věřili, kde se vedly bitvy či války, kde lidé zažívali trápení, například v podobě sucha či hladomoru, kde došlo k sopečnému výbuchu nebo tsunami, abychom uvedli několik málo příkladů.

Když se zamyslíme nad vším, co zde bylo řečeno, můžeme se podívat, jak světová náboženství ve svých tradicích rozvíjela kulturu a praxi poutnictví. Kdo z nás by odolal pokušení navštívit místa, která mají náboženský či duchovní význam pro naši životní cestu – ať už jsme unitáři, UU, křesťané, pohané, hinduisté, muslimové, zoroastriáni, židé, ateisté, agnostici či cokoli dalšího!

My, unitáři a UU, kteří se zajímáme o dějiny, vědu, archeologii, teologii a rádi nad věcmi přemýšlíme, se můžeme vydat na pouť s mnoha různými cíli a na nejrozdílnější místa.

Konfuciánství, původní náboženské tradice, védské tradice, zoroastrismus, hindui-

smus a buddhismus říkají nám, obyvatelům západního světa, jak byl náš život utvářený a obohacovaný naším fyzickým prostředím – dědictvím krajiny. Možná jsme zatím nebyli připraveni, abychom slyšeli, jak je toto dědictví důležité pro lidské bytosti, možná jsme se natolik zabývali svým vlastním životem, že jsme neměli čas a dostatek pozornosti, abychom si uvědomili, jak je pro nás dědictví krajiny důležité. Jsem si jistý, že někteří lidé budou k tomu, jak nás toto dědictví utváří, velmi skeptičtí.

Starověké civilizace včetně mayské, incké a aztécké si důležitost dědictví krajiny zcela jistě uvědomovaly. Přírodní kmeny Severní Ameriky si dědictví krajiny velmi považovaly. Patří k nim nádherná místa jako Bear Butte v Severní Dakotě, posvátné místo Lakotů, Siouxů a Šajenů, nebo třeba Mount Graham v Arizoně, které je posvátným místem Apačů. Great Bear Rainforest v Britské Kolumbii je zase posvátným místem Cimšanů, kteří patří k původním obyvatelům Kanady.

A co dědictví naší vlastní krajiny? Nad čím bychom se měli ohledně našeho dědictví zamyslet z hlediska zenového buddhismu?

Nuže zenový buddhismus nám říká, že pokud nereflktujeme dědictví své vlastní krajiny, nemůžeme dosáhnout plné individuality! Tento reflektivní proces začíná úvahou nad tím, kde jsme byli počati, kde jsme se narodili, úvahou o různých místech, kde jsme žili jako děti, mladí lidé a dospělí, kde jsme chodili na základní a na střední školu, na univerzitu. K dědictví naší krajiny patří první místa, kde jsme pracovali, ať už na částečný nebo plný úvazek, místa, kde pracujeme dnes, i poslední místo, kde jsme pracovali před odchodem do důchodu. Do tohoto reflektivního procesu bychom měli zahrnout i důležité výlety a pobyty během prázdnin a dovolených nebo pracovní pobyty. Důležitou součástí dědictví krajiny jsou i místa, kde jsou pohřbeni naši předkové. A patří k nim také místa, kde jsme se věnovali duchovní praxi, z nichž jsme čerpali sílu a obohacení, místa, kde jsme nacházeli vnitřní klid a mír. A samozřejmě také místa, která podporují naši kreativitu, místa, která nám pomáhají obnovovat pocit vnitřního zdraví a pohody.

Rád bych každého, kdo čte tento článek, podpořil v tom, aby zahájil proces uvažování o svém vlastním dědictví krajiny. I když třeba nebude možné, abyste se na ta místa přímo vydali, můžete se podívat na staré fotografie, najít si je na online mapách. Můžete si také vytisknout ten pohled na řeku či jezero, který pro vás byl mimořádnou inspirací, nebo na kopeček či horu, kam jste kdysi vystoupali a cítili se svobodní nebo získali pocit uspokojení.

Úvahy o dědictví krajiny jsou velmi obohacující formou duchovní praxe. Rozšiřují náš smysl pro to, kým si myslíme, že jsme; umožňuje nám to přístup k osobnímu vnímání velikosti světa. Může to být velmi posilující duchovní a psychologické cvičení. Připomíná nám to také, že jsme neustále ve vztahu k Matce Zemi, a to, jak Matka Země může obnovovat naše duchovní zdraví a pohodu – stále zas a znovu.

Spiritualita Matky Země

Část I.

Susan Goldberg

Lidé uctívali Zemi od pradávných dob. Ze Země pochází všechno, co nás udržuje naživu: vzduch, země, rostlinný a živočišný život. My lidé odjakživa konzumujeme plodiny Země, a tak jsme součástí přírodního koloběhu. Lidstvo v tomto vzorci „semeno – rostlina – potrava“ objevilo posvátnost a spolupracovalo s ním tak, aby jej mohlo využívat pro sebe a pro zvířata, s nimiž žilo v harmonii. Lidé vytvořili způsob přežívání, pak způsob života a časem systém žití, který lze předvídat a řídit. Skrze pokus a omyl se tak lidstvo vyvíjelo společně s věcmi, které mu předcházely.

Země byla naší živitelkou, dobrodinkou a učitelkou. Vzдор mnoha našim chybám a strašným omylům nás Matka Země stále zahrnuje svými dary. Během relativně krátkého období našeho pobytu na této planetě jsme se na ní dopustili téměř nenapravitelných škod a dostali se na práh vlastní zkázy, po níž bychom ji nechali, aby se uzdravovala sama ze sebe, bez našeho vměšování. Naštěstí, mohla by dodat.

Avšak Matka Země nám vzдор všem nehorázným „kiksům“ i nadále odpouští a povzbuzuje nás, abychom jednali lépe. My, kteří jsme naladěni na zázrak, jímž Matka Země je, se jí snažíme děkovat a chválit ji za to, co od ní dostáváme.

Co nám Matka Země dává? Nejprve tu máme rovinu, na níž se odehrává drama života; jeviště, pevný základ, který zajišťuje, abychom prostě neodpluli pryč. Na této rovině, která byla nejdříve obyčejnou zemí, kameny a hlinou, jsme si začali budovat prosté příbytky. Byla to třeba jeskyně, dutina ve stromě, kde jsme nacházeli úkryt před nepřízní počasí a před predátory. Z této roviny nakonec vyrostly civilizace. Během doby, která uplynula mezi naším prvním okamžikem a růstem metropolí, nám tatáž Země poskytovala místo, abychom měli kam klást nohy a naučit se postupně vzpřímené chůzi. I tehdy jsme věděli, že to není jen obyčejná náhoda. Od někoho nebo něčeho nám přicházela pomoc. Gaia je v řecké mytologii matkou veškerého života. Jejím římským

„Gaia je v řecké mytologii matkou veškerého života.“

(Foto převzata z commons.wikimedia.org.)

protějškem je Terra. V dávnověku tyto bohyně, jejichž jména označují Matku Zemi, lidé uctívali.

Ačkoli je vzduch neviditelný, je to látka, již lidé porozuměli už ve starověku, dávno předtím, než vznikla teorie plynů. Lidé uznávali roli „dechu života“, oživujícího ducha, který pomáhá lidský život udržovat. Prvním úkonem v životě je nadechnutí. Dávni lidé si jistě všimli, že i novorozená štěňata na začátku života lapají po dechu. Jakým mystériem pak musela být praxe vědomého dýchání, pocit rozpínajícího se hrudníku, pokusy se zadržováním dechu, zjištění, že člověk nemůže nadechovat a vydechovat, když je pod vodou, i zkušenosti s tehdejšími nemocemi dýchacích cest. Nezbytnost vzduchu byla naprosto zřejmá a zároveň měla hluboký význam. Když dnes v angličtině někdy označujeme jasné nebe slovem „ether“, jako bychom tím stále ctili řeckého boha světla a nebes Aithéra.

Voda, základ všech pozemských tekutin, proudí i skrze nás. Protéká našimi těly, těly veškerého vnímajícího života, hojného a živého rostlinstva, je v mořích a ve všech vodstvech i v samotné Zemi. Protéká pod zemí ve zvodních a tam, kde je málo vody na zemském povrchu, se její zdroje nacházejí v hlubinách země. Povrch této planety, Matky Země, je tvořen přibližně 71 % vody. V lidském těle je vody asi 60 %. V rostlinách bývá až 90 % vody, v tělech živočichů přibližně 60 %. To je spousta vody. A i když dávni lidé neměli tyto údaje pro poučení k dispozici, vnímali krásné vodopády, rozbouřená moře, poklidné rybníky a řeky, mraky plné vody, přinášející občerstvující déšť či nebezpečné bouře jako něco podivuhodného. Vnímali vlastní žízeň. Novorozené dítě prolévá slzy a žádání o mateřské mléko. Voda je přítomná v jeho nejranějších dojmech a projevech. Po celém světě se můžeme setkat s velkým množstvím vodních bohů a bohyň. V Japonsku je laskavou bohyní vody šintoistické božstvo Sujdzin.

Když země a voda spojí své síly, objeví se složitější prvky života, jako například vegetace. Vegetace je dalším darem, který jsme dostali od naší milé planety. Vegetace je složitá: vytvořila ty nejmenší i největší druhy života na Zemi. Strom generála Shermana (v kali-

fornském národním parku Sequoia), největší rostlina na světě, měří 1 320 krychlových metrů (tedy asi polovinu olympijského plaveckého bazénu). Nejmenší kvetoucí rostlina, Wolffia globosa, v angličtině známá též jako „duckweed“, pochází z Asie a vytváří husté porosty na povrchu stojatých vod. Je velice drobounká, v průměru mívá asi 0,1 mm a dá se porovnat leda se špendlíkovou hlavičkou. Na světě je téměř 400 000 druhů rostlin. Z toho jich 85 % kvete a dvě třetiny tvoří semena.

Z rostlin si vyrábíme potravu, přístřeší a oděv pro lidi i zvířata (zajděte se podívat do obchodu pro zvířata a uvidíte, že tam nabízejí slušivé svetříčky pro psy a kočky). Ale kromě základních životních potřeb je pro nás rostlinstvo také zdrojem krásy – jak přírodní, tak umělé. Zdá se, že nejstarším příkladem krajinářství byly visuté zahrady v Babylonu v 6. století př. Kr., jež postupně vedly k propracovaným a slavným krajinářským dílům, jako jsou zahrady Andrého Le Nôtre ve Versailles a Central Park v New Yorku, vytvořený Frederickem Law Olmstedem. Lidé milují botaniku, stejně jako astrologii, biologii a oceánografi. Zabydleli jsme přibližně 15 % zemského povrchu a většina tohoto území je obdělávaná. Starořecká Demeter je bohyně sklizně, zemědělství a plodnosti Země. Z norské mytologie známe bohyni zahradnictví Gerdu. Samozřejmě, že oblasti působení božstev, která poskytují zvláštní pozeňání a tvůrčího ducha, se v mnohém překrývají.

Také zvířata poskytují jídlo, příbytek a oděv, ale to není všechno. Zvířata pro člověka po celé známé dějiny nějak pracovala. Koně, psi, kočky, skot, kozy, sloni, oslové, lamy, velbloudi, muly, krysy, jaci, vodní buvolí i holubi přikládali po celé věky ruku k lidskému dílu – tak dobře, spíš kopyto, tlapu nebo křídlo. Často to bylo dobré uspořádání – zvířata nahrazovala chybějící lidskou sílu, hbitost a podobně – a lidé se ke zvířatům chovali jako ke členům rodiny, nebo aspoň jako k pracovníkům. Psi lidem zajišťovali ochranu, kočky lovily v polích myši, volí pomáhali s orbou a holubi nosili ve válce zprávy. Lidé pomoc zvířat velice potřebovali.

Navíc byla zvířata jejich společníky, nebo dokonce milovanými členy rodiny. Dnes ovšem

vedle běžného chovu koček, psů, drobných plazů a ptáků vídáme, jak lidem, kteří potřebují něco hladit a mazlit se s tím, poskytují lásku a útěchu také divoká zvířata jako bobři, vydry, ježci, buclatá prasátka či tarantule. Někteří z těchto tvorů poskytují lidem také ochranu, jako třeba dobrý hlídací pes nebo v mém případě nervózní kočka, co má pěkné drápy a ráda kouše! Divokým zvířatům vládne římská bohyně Diana spolu se svou kolegyní, řeckou bohyní Artemis.

Pták má, možná více než jiná zvířata, duchovní vzhled a létá ve vzDUCHU. Představte si holubici s bílými perutěmi – jsou jako andělská křídla, letí jako vítr. Ptáci jsou spíš duchové než zvířata. Dávají potravu lidem i dalším živočichům včetně plazů. Snad dostali méně darů a obětují více, než by odpovídalo jejich podílu v živočišné říši. Jsou jemní, křehcí a zranitelní, jako vrabci, červenky a rorýsi. Mezi nimi jsou však i sovy či mocní orli a supi, kteří se dokáží bránit a ublížit slabším tvorům, když se jim dostanou do cesty.

Ptáci byli vděčným předmětem zkoumání mnoha oblastí biologického výzkumu. Lze sledovat, jak jejich chování předpovídá změny počasí. Tak například husy a jestřábi létají za jasného počasí výše. Vlaštovky létají při poklesu atmosférického tlaku nízko nad zemí. Porozumět ptačí migraci prospívá ekosystému, protože tak získáme informace o opylování, kontrole škůdců a o mrchožroutech. A na ptáky je taky pěkný pohled, ať už v přírodě nebo doma. Egypťané si chovali ptáky pro potěšení už před 4 000 lety. Dnes se v domácnostech běžně chovají kanárci, pěnkavy a papoušci. Často se díky nim děti učí krmit zvířata a sledovat vztahy mezi domácími zvířaty a lidmi.

Je těžké omezit ptačí božstva jen na jedno, protože dávní lidé přisuzovali ptákům vícero rolí ochránců. Ptákem byl například aztécký božský posel Huitzilopochtli. Posvátným zvířetem Athény byla sova. Afrodite zas dávala přednost holubům. Mnoho bohů a bohyň bralo ptáky pod ochranu. Mohli bychom

Pokloňme se Neith, egyptské bohyni pavouků. (Foto © pixabay.com.)

vzdát díky všem, abychom měli jistotu, že je o ta okřídlená stvořeníčka postaráno!

Lze si představit, že lidé, kteří se cítí spojení s duchem, přírodou a životem, který nás tak těší, uctívají bohy plazů a ryb. Proč ne? Jsme si samozřejmě rovni a jsme vzájemně propojeni. Ryby a plazi mohou být potravou pro ptáky, tak jako jsou ptáci potravou pro ně. Všichni jíme, abychom přežili, ne proto, abychom ničili a ubližovali. Někteří z vodních tvorů jsou na vrcholu gurmánského potravního řetězce. Dal by si někdo humra? Chobotnici? Ústřice? Ani ti nejzákladnější, nejsamotářtější a nekluzčí z nich neunikli zálibám dychtivých lidí. A pokud jde o to, co se děje pod mořskou hladinou – víme, že ryby jedí jedna druhou stejně jako mořské rostliny, prostě to tak je. Zvířata, která si nemohou vybírat mezi vodou a zemí tak jako vydry a tuleni, požírají bez přemýšlení své rybí bratrance a sestřenice.

A máme tu další zvířecí kamarády pro lidi! Velká akvária s poklidnými, konejšivými rybami tvoří přechod mezi čekárnou a lékařskou ordinací. Mají je prakticky všichni zubaři. A veřejná akvária jsou stejně oblíbená jako zoo. Chceme vidět ryby. Chceme je vidět zblízka, dívat se na jejich nádherné šupiny a pohybující se ploutve a polykající tlamičky. V domácnostech po celé zemi bývá všecko možné, od malé koule s osaměle a monotónně plovoucí Bettou po velké a složité nádrže. Zatímco my sledujeme, jak naši mokří kamarádi plavou, krmí se a interagují za sklem, mořští biologové a ichtyologové (vědci zkoumající ryby) je sledují proto, aby se dověděli více o jejich prostředí, ekosystémech, kvalitě vody a rybí anatomii. A my, kteří prostě jen obdivujeme plovoucí

formy života, bychom měli poděkovat Nep-tunovi (pokud máte radši římské bohy) nebo Poseidonovi (jestli máte raději ty řecké). Jak už to tak bývá, zabývali jsme se skoro všemi, až na hmyz. A skutečně, za hmyz bychom měli být vděční, protože je součástí ducha tak jako my všichni. Pomysleme jen na mravence, drobné „ekoinženýry“ země. Pod zemí provzdušňují tvrdou půdu a zlepšují její strukturu. Tím, jak se pohybují ve svých tunelech, v ní přerozdělují živiny. Odnášejí semena do hnízd úrodné půdy. Dokonce požírají klíšťata a termity! I když jsme sebevíc duchovní, klíšťata a termity v lásce moc nemáme. Je dobré si uvědomit, že tento nemilý hmyz je nezbytnou potravou dalších druhů hmyzu nebo ptáků či ryb. Berušky omezují populaci mšic a roztočů, vážky požírají kromě mšic také komáry, a samozřejmě jsou tu včely – druh hmyzu, bez něhož bychom doslova nemohli žít. Zmenšující se populace včel na naší planetě vyvolala znepokojení mezi ekology i běžnými lidmi a momentálně dochází ke snahám o jejich záchranu. Včely jsou, stejně jako mnoho dalších druhů hmyzu (a ptáků), opylovači a bez nich bychom mohli jen těžko mít na zahradách květiny a na stole ovoce a zeleninu. Pokloňme se tedy Psyche, bohyni motýlů, i Nyone-Nganovi, africkému bohu mravenců, a Neith, egyptské bohyni pavouků.

O všechno se stará nějaký bůh. Nepotřebujeme stavět chrámy a sochy ani znát jména starověkých bohů. Jako unitáři a univerzalisté uznáváme vzájemnou provázanost všeho a všech, vidíme ducha ve všem, co existuje, a stojíme při sobě s pokorou a zároveň s hrdostí.

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Spiritualita Matky Země

Část II.

Susan Goldberg

Ještě než lidé získali schopnost vidět za obzor, než mohli cestovat do dalekých zemí, věky a eony předtím, než se mohli podívat na zem z výšky a spatřit ji na vlastní oči v celku, než mohli vidět diverzitu různých forem krajiny a vegetace, její úžasnou topografii a hojnost zvířat, věděli už, že planeta Země je obrovské a velkolepé nebeské těleso. Než pochopili, že jsou součástí sluneční soustavy, která je sama ve vesmíru pouhou tečkou, věděli, že jsou obyvateli štědrého a bohatého daru přírody. Byli ohromeni. Kde se tu vzali? Kde se tu vzala tato planeta? Kdo to způsobil?

Před příchodem monoteismu přisuzovali lidé vládu nad Zemí různým božstvům, z nichž každé mělo vlastní specializaci. A nejen to, možná nevědomky docházelo k tomu, že se bohové a bohyně různých kontinentů a kultur buď o svoji autoritu nad zemí, vzduchem a vodou dělili a udržovali jisté hranice, nebo mezi sebou bojovali.

Dávní lidé začali uctívat bohy asi v paleolitu. Ovšem prvním božstvem, o němž bylo něco napsáno, je mezopotámská bohyně Ištar. Došlo k tomu v 5. století př. Kr. Ištar byla bohyní lásky, sexu a války i prototypem dalších bohů a bohyň, kteří přišli po ní.

Vzpomínky na starověké bohy a bohyně dnes uchovávají novopohané. Náš svět je však utvářen především křesťanstvím a islámem, judaismem je až za hinduismem a buddhismem a unitářstvím je druhé od konce, někde mezi novopohanstvím a rastafariánstvím. Náboženské postoje a praktiky se neustále mění. Lidé se rozhodují, čemu budou věřit, co víra znamená pro jejich život a jak svoji víru projeví ve vnějším světě.

Proč vůbec vyjadřovat zbožnost, proč vůbec projevovat zbožnou úctu? Dobře – dobrodincům se sluší poděkovat. Když je v našich myšlenkách na nějaké rovině přítomen Bůh nebo Bohyně, chceme s nimi být zadobře. Můžeme dokonce pociťovat „agapé“, hlubokou lásku Boha k lidem a lásku lidí k Bohu. Navzájem si ji dáváme na duchovní rovině.

Dnes máme tu výhodu, že se můžeme ohlédnout nazpět. Žijeme také v době pokroku, věda nás provedla průmyslovou revolucí až do informačního věku. Připadáme si vcelku mocní a sofistikovaní, což je v porovnání s minulostí relativně pravda. Dnes je ten nejmodernější den v dějinách – až do zítřka. A vždycky to tak bylo.

Modernizovala se i náboženství. Ačkoli křesťanství zůstává co do členů největším světovým náboženstvím, časy se změnily a už nemáme sklon vnímat oběti Bohu ve formě lidí, zvířat či obilí jako způsob, jak jej chválit nebo mu předkládat nějakou žádost. Staré zvyky se vytrácejí nebo nabývají nových podob, aby odpovídaly soudobé morálce a zákonům. Dokonce i revival pohanství se přizpůsobil dnešním trendům.

A není na tom nic špatného. Způsoby, jak můžeme dnes vyjadřovat svoji spiritualitu, jsou efektivnější, plodnější a přímější než ty pradávné. Dnešní lidé se s hrůzou a zklamáním dívají na trosky, které zanechala desetiletí kontaminace, rozkladu, odlesňování a dalších podob zneužívání Země, a snaží se to napravit. S využitím internetu pak můžeme snadněji nacházet způsoby, jak pomáhat lidstvu a Matce Zemi a přitom se těšit ze společnosti starých i nových přátel.

Dneska to jen bzučí zprávami o včelách. Pardon, slovní hříčka! Ale je pravda, že ubývání včelí populace nás varuje, že je ohroženo

opylování, na němž závisí růst potravinářských plodin. A to není všechno. Opylování všeho, včetně růžových keřů, které tak pěkně rámuji

Prvním božstvem, o němž bylo něco napsáno, je mezopotámská bohyně Ištar. (Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

vstupní branku do zahrady, a kytice, kterou někomu dáte jako pozornost – to vše je závislé na včelách. A taky na ptáčích a dalších opylovačích. Ale právě včely se teď zoufale snažíme zachránit. Existují organizace na záchranu včel, přes které můžete sponzorovat úl, nebo dokonce jen jednu včelu! A na tomto místě bych ráda zmínila, že bychom propojení s přírodou měli začít znovu učit i svoje děti. Pořád ještě není neobvyklé, když vidíte malé děti, jak plácají housenky a světlušky, zamačávají mravence a zabíjejí veškerý hmyz, na který si troufnou. Loni jsem s veškerou trpělivostí vysvětlovala jedné holčičce, proč by neměla odlupovat kůru ze stromu. Děti nechtějí ubližovat, prostě se musejí respektu k přírodě učit, stejně jako jsme se mu postupně naučili my jako živočišný druh – a pořád se ještě učíme.

Den stromů je zaměřený na sázení stromků. Jako první jej navrhl americký novinář J. Sterling Morton. Žil ve státě Nebraska, kde v jeho době moc stromů nebylo, proto lidi vyzýval, aby jich vysazovali velké množství. Tento svátek se dodnes slaví po celém světě, různé skupiny při něm v oblastech, které to potřebují, vysazují stovky stromů.

Je paradoxní, že se stromy často kácí v místech, kde vznikají nové obytné čtvrti. Úbytek stromů má devastující účinky jak na bezprostřední okolí, tak i na celou planetu. Stromy jsou prostorem k životu ptáků a lesních zvířat, chrání před větrem pole, na nichž zraje úroda. Jsou zdrojem paliva a dřeva na stavbu domů, na výrobu nábytku a hraček. Utvářejí krajinu v našem okolí a v parcích, kde pod nimi mohou lidé ozdravovat svoji mysl, tělo i ducha. Jsou to přirozené filtry často špinavého vzduchu. Den stromů se oficiálně slaví 22. dubna, ale obřady sázení stromů se liší podle oblastí a klimatu. Na Floridě to bývá v lednu, na Aljašce v květnu.

Mezinárodní den oceánů je v červnu a koná se s podporou OSN. Na oceány se zaměřuje již dlouho, a dokonce i popírači změn klimatu si museli všimnout, že ledovce, které tají do oceánu, jsou důvodem k poplachu. Arktická zvířata ztrácejí svůj přirozený habitus a pobřežní země zase půdu. Vzhledem k tomu, že padesát procent kyslíku pochází z oceánů, nemůžeme si dovolit tento nepostradatelný

zdroj ničit. Jednou z nejobyčejnějších věcí, které můžeme dělat, je vodu proaktivně chránit. Uvádím seznam jednoduchých způsobů, jak lidé mohou pomoci: uchovávejte vodu doma a v zahradě (nenechávejte ji zbytečně odtékat); snižujte její znečištění (používejte bezpečné čisticí prostředky a pesticidy a používejte je odpovědným způsobem); nakupujte s rozvahou (dívejte se na visačky!) a používejte vlastní nákupní tašky; snižujte znečištění z dopravních prostředků (kupujte si auta, která nejsou náročná na spotřebu) a pokud možno využívejte veřejnou dopravu; spotřebovávejte méně energie (kupujte si úsporné žárovky) a nevytápějte doma na příliš vysokou teplotu; pokud jste rybáři, lovte uvážlivě (chytňte a zase pusťte) a neznečišťujte vodu; pokud se věnujete vodáctví, neničte přitom životní prostředí a neznečišťujte vodu; účastněte se dobrovolnických úklidů. Když budeme vodu používat s rozvahou a odpovědně, budeme se cítit skutečně obdarováni. Pamatujme si: naše tělo je tvořeno ze šedesáti procent vodou, takže když chráníme oceány, chráníme i sami sebe.

Organizace spojených národů vyhlásila také Mezinárodní den štěstí. Letos je jeho mottem „budme vědomí, budme vděční, budme laskaví“. Není však žádným tajemstvím, že příležitost k této oslavě máme každý den, nejenom 20. března. Člověk se může zhluboka nadechnout a položit si otázku, jak se teď cítí. Pak se rozhlednout a položit si otázku, za co je právě teď vděčný. A nakonec se s laskavými pocity zeptat, komu chce dnes poslat lásku. Někdy se utápíme v odpovědnosti, dokonce nadměrné odpovědnosti, a v bezútěšných zprávách ze světa, z našeho společenství nebo z rodiny. Nechte Matku Zemi, aby vám připomněla, že byste se měli zastavit a nabrat někde trochu štěstí. Musíte se za sebe postavit!

Den Pošli to dál se celosvětově slaví 28. dubna. Všichni víme, jak nás pohladí hřejivý pocit, když vidíme, jak nám někdo projevil laskavost, nebo když někoho překvapíme spontánním milým gestem. Pravidelně to zažíváme s přáteli a s rodinou. Máme se rádi, staráme se o sebe a pomáháme si, abychom se cítili dobře. Ale když se vůči nám zachová laskavě někdo cizí,

zažíváme radost na jiné rovině. Osobně mi připadá nejlepší dávat a přijímat ty nejobyčejnější projevy laskavosti. To, co dělám pro druhé, je pak to samé, co druzí dělají pro mě. Pustit druhého ve frontě – v obchodu, ve šňůře aut, v autobuse – to zanechá v člověku hluboký pocit spirituality. Nebo když zvednu něco, co druhému upadlo. Když pustím sednout starší lidi, postižené nebo těhotné. Malé věci dělají hodně. Na dni Pošli to dál si cením zvláště to, že se často týká dvou lidí: osobní a hluboké vděčnosti toho, kdo dává, i toho, kdo přijímá.

Často jde spiritualita ruku v ruce s náboženstvím, ale nemusí to tak být vždycky. Všichni cítíme potřebu positivity, naděje, pomoci nebo pocitu příjemného trvání daného stavu. Světové konflikty vznikají jako spory o území, zdroje, suverenitu, etnicitu, moc a různé nároky. Ale nejsmutnější ze všech jsou náboženské spory. Všichni máme právo na svoji víru a názory a právo praktikovat víru v rámci dobrého sousedství. Mezináboženské hnutí v poslední době rostlo, aby zvyšovalo povědomí o potřebě tolerance a přijetí mezi lidmi různých náboženství, kultur a rituálů. Většina náboženství má ve svém jádru skutečně princip spirituality, spojení s vyšší silou i spojení směřující k vyššímu cíli lidství. Tento princip je pro mnoho lidí důležitý, dokonce i když formální náboženská praxe v jejich životě nehraje žádnou roli. Naštěstí je tu i Světový den spirituality, který vyhlásilo UNESCO na 31. prosince. Cílem tohoto dne je spojovat a sjednocovat svět, který bude pokojnější a vybudovaný na sdílených hodnotách založených na duchovním spojení nás lidí mezi sebou i se světem kolem nás. Ale i tady platí – nečekejte. Spiritualitu můžete podpořit svými každodenními záměry.

Světový den spirituality (který sponzoruje Fond Emily pro lepší svět) doporučuje několik způsobů, jak můžeme „něco udělat“ pro lepší svět. Zprvu se můžeme něco dovědět o nějaké jiné víře. Překvapuje mě, kolik hluboce věřících lidí neví nic o ostatních náboženstvích, ale hledí na ně se znechucením a s podezřením. Tak by to být nemělo! Z druhé můžeme uspořádat mezinárodní vigilií za mír nebo jinou mezináboženskou akci. Poznávat lidi jiné víry je vzrušující, jakmile zjistíte, že jste vlastně jako

„Pověste si za okno krmítko a dívejte se na ptáky.“ (Foto © pixabay.com.)

oni. Jsou povzbuzováni k dobrému stejně, jako jsme k dobrému povzbuzováni my unitářskou vírou. Zatřetí můžete podporovat organizace, které napomáhají spolupráci a vzájemné účtě mezi různými náboženskými skupinami. Spolupracujme! Společně se můžeme spojit na duchovní rovině a napravovat mnoho staletí dávných resentmentů, obav, nepochopení a špatných pocitů. Spiritualita je věc, která v nás vyvolává dobré pocity.

Vedla jsem neformální hovory s několika lidmi (opravdu), abych se jich vyptala, co pro sebe dělají, aby pociťovali přísun spirituality. Někteří samozřejmě řekli, že se modlí nebo chodí do kostela. A mnoho z nich zmiňovalo každodenní činnosti, k nimž není potřeba moc času. Zkuste tohle:

- Chodte na procházku – do lesa, po čtvrti, do psího parku, na pláž.
- Upečte chleba nebo plech sušenek anebo zkuste nějaký nový recept.

- Zajedte si nakoupit vejčička k místnímu zemědělci.
- Zavolejte kamarádovi nebo někomu z příbuzných, s nimiž jste už dlouho nemluvili.
- Vysadte si na zahrádce pěkné květiny a bylinky.
- Pověste si za okno krmítko a dívejte se na ptáky.
- Zahrajte si s dítětem na honěnou.
- Napište dopis.
- Meditujte nebo cvičte jógu.

Nejllepší způsob, jak se duchovně spojit s Matkou Zemí je rozhodnout se stát se součástí uzdravování a pak dělat věci, které jsou v souladu s vaší vlastní vírou, s vašimi zájmy a nadáním, s vaší energií a radostí. Dělejte je sami, s přáteli, s rodinou. Učte se od druhých, učte druhé. Udržujte si otevřenou mysl. A pociťujte lásku.

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Náležíme k Zemi

Naši planetu by mohl zachránit duchovnější pohled na svět

Erica Shadowsong

„Naděje je v dnešní době vzácným zbožím – spousta věcí si spíš zaslouží svatou zuřivost.“
(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

Naděje je v dnešní době vzácným zbožím – spousta věcí si spíš zaslouží svatou zuřivost. Nejsem cynická; pořád je ve mně ještě kapka naděje. A možná i víc než kapka – zdá se, že když na naději zaměřím pozornost, vždycky jí trocha přibude. Moje naděje totiž nevychází z ekologie ani z aktivismu, ale ze světa starých i nových duchovních tradic orientovaných na Zemi.

Jakožto učitelka náboženství čerpám inspiraci od mladých lidí, s nimiž pracuji. Jejich obavy o životní prostředí mně připadají osobnější a naléhavější než ty, které jsem mívala já v jejich věku – i jejich vnímání bezprostředně hrozící

zkázy je naprosto niterné. Když mně líčí, jakou má lidstvo zodpovědnost za Zemi, zdá se mi, že v tom zaznívá otevřenost k jinému duchovnímu světonázoru, staršímu, který říká, že Země nepatří nám, ale my patříme Zemi. A pokud

patříme Zemi, pak patříme i sobě navzájem a každé živoucí bytosti a formě života na této Zemi. Jestliže patříme Zemi, pak se pro nás Země stává živoucí entitou, a tím v naší mysli získává opět sílu a moc.

Myšlenka, že všichni patříme sobě navzájem a Zemi, mně dodává velkou naději. Myslím, že vydat se směrem k uzdravení naší planety nám pomůže jen to, když úkol pojmem z pohledu duchovního, nejen filozofického nebo jako metaforu. Právě ze studnice ducha čerpaly lidské bytosti odjakživa naději, kterou potřebujeme k přežívání neustále přicházejících krizí. To duch pohybuje našima rukama a vychází z našeho jazyka s mocnou silou inspirace překračující vědomou myšlenku a účel. Věci se mění snáze z pozice duchovního přesvědčení než z hlediska morálního rozhořčení nebo empatické beznaděje.

Vědomí, že délka života naší planety dálece překračuje délku života našeho druhu, mi

připomíná, že Země vůči mně nemá žádné závazky. Je darem, který však nečeká, že bude opětován. Tento dar s sebou nese i určitý smysl pro symbiózu – a je jen na nás, jestli si to uvědomíme včas a přežijeme.

Abychom měli duchovní podporu, musíme dál číst a psát poezii i modlitby za Zemi a za všechny její zázraky. Měli bychom i nadále kreslit a malovat krajiny, nasávat sluneční svit a obdivovat déšť a hřmění. Měli bychom se stát přístupnějšími a dovolit si vnímat lásku a propojení, o němž k nám nevysvětlitelným způsobem promlouvají oči všech bytostí kolem nás. Můžeme ho také cítit v dechu květin, stromů a mechů.

Naději můžeme nacházet při oslavě takovýchto věcí i ve chvílích úžasu a pochopení, které s námi Země neustále sdílí. S plodnou silou vděčnosti a díky naději objevované v těchto věcech můžeme změnit své myšlení a jednání. Protože musíme jednat. Nemůžeme se poddat zoufalství.

Časné a věčné

Jarmila Plotěná

A přece z bezčasí
se všechno odvíjí,
ono je základem,
čas je jen na chvíli.
(Foto Jarmila
Plotěná.)

Je rozdíl mezi tím, co je, a co není pomíjející, co zaniká, a co přetrvává.

Různá náboženství na tento rozdíl poukazují a církve tento rozdíl vždy zdůrazňovaly. „Nedbej příliš tohoto života, člověče, starej se o věčnost,“ bylo častým sloganem těch, kterým na hmotném světě záleželo především.

Avšak upřímně žitá náboženství, a často hlavně jejich zakladatelé, považují rozlišování časného a věčného za smysl a základ svého učení. Je jim přímo esencí, z níž jejich nauka vychází. Časné je jim vše, co podléhá změně, má začátek, střed a konec, vše, co se proměňuje. Věčné v tomto pojetí je to, co je mimo tyto procesy, něco nadpřirozeného, nebeského, svatého, od hmotného světa odděleného. Toto je však učení vnějším způsobem, pouze dualisticky chápaného náboženství.

Jiné pojetí chápe věčné jako To, co je za všemi procesy proměn, vznikání a neustálých změn, nebo je dokonce samo jejich podstatou. Toto je pojetí každého náboženství či soustavy myšlenek chápaných jako Cesta k poznání, k moudrosti, k jednotě. V obou případech je To věčné příčinou všeho dění a všech proměn.

Myšlenkové systémy nedualistického typu se měly v historii možnost rozvíjet a veřejně prezentovat většinou pouze v obdobích relativní svobody, tolerance a příznivých sociálních podmínek. S každým úpadkem těchto kvalit odcházely z veřejného života, avšak nikdy se nedalo zabránit tomu, aby nepřestaly působit jako princip či soukromá filozofie jednotlivců a malých skupin.

Jako jedna z nejstarších učení všechny společenské změny přežily a jsou stálým dědictvím národů, náboženství a kultur. Nositelé těchto ideálů zůstávají přes všechny snahy vymazat jejich památku a zlehčovat jejich zásluhy dlouhá období v povědomí lidí a jsou často symbolem hodnot, jako je svoboda, tolerance a lidskost.

Skupiny, v jejichž prostředí se pěstoval ideál věčných hodnot od života neoddělených, životem dokonce poznatelných, vždy používaly různé metody od jógových praktik přes praktiky umělecké až k v minulosti častým a nyní již opouštěným asketickým praktikám. Byly ale vždy etické. Přičemž etická kvalita člověka byla těmito směry chápána jako spojnice časného a věčného, a to nejen ve smyslu odkazu a světlé památky jedince.

Orientální a jiné, vesměs meditační praktiky navazují na prastarý způsob, jak nastoupit vědomou cestu od časného k věčnému a jak dosáhnout schopnosti rozlišování.

I dnešní člověk tak v samotě doplňuje duševní sílu, která mu umožňuje pracovat a být užitečný svým bližním. Také vyhledává ticho, neboť se přesvědčil, jak neustálá zvuková kulisa, ač již téměř nevnímaná, nenápadně člověka oslabuje.

Je možné být zcela v tichu? A co zmatek vlastních emocí? Starosti, obavy, touhy, zklamání či šrámy a modřiny utržené od ostatních, pocity selhání nebo odmítnutí? To všechno může narušovat harmonii v duši. I v podmínkách běžného života existují metody, jak uvést duši do stavu klidu a harmonie.

Jednou z metod je svůj stav si uvědomit, umět ho pozorovat nebo si ho vyjasnit povyprávěním dobrému posluchači. Také je dobré pustit se do tvoření něčeho originálního, odhodit stereotyp a otevřít se tak božskému prvku v nás – tvořivému prameni uvnitř naší vlastní bytosti. Často je třeba zbavit se navyklého, aby se tento pramen otevřel, přestat držet pozici svých neměnných názorů a otevřít se inspiraci

z naší nejvnitřnější pokladnice moudrosti. Zde je také možnost zvolit si vysoký ideál. Člověk si má dovolit zabývat se jím, představovat si, jaký je náš cíl, jak bychom se mohli posunout, změnit, přestat se uzemňovat a popustit uzdu „morální fantazii“, nebát se tohoto posla z božského zdroje. Člověk se tak i v podmínkách současného světa stává harmoničtější. Je zbaven závislosti na mínění svého okolí, zvláště na vžitých, zvykových vzorcích chování, na konvencích. Je zbaven předurčujících a vymezujících vlivů výchovy. Zbavuje se nakupeného stresu a je stále více schopen reagovat přiměřeně a řešit věci s větším nadhledem. Je schopen žít šťastněji i v nelehkých podmínkách, je přátelštější a empatičtější ke svému okolí.

Pod zorným úhlem proměny a nestálosti
hled' na své touhy, žaly, zlosti.
Poznáš, až jednou bude všeho dosti,
co to všechno bylo za hlouposti.

V předivu času jako pavouk v síti
jsi čekal, že se zlatá muška chytí.
Čas letěl a nepoznal jsi, co je Bytí,
občas jsi bezmocně zalomcoval síti.

Bez času přediva bys bez opory byl,
protože bezčasí jsi nikdy nezažil.
A přece z bezčasí se všechno odvíjí,
Ono je základem, čas je jen na chvíli.

Alespoň pro ten stav, kdy trvá hmota.
V tom stavu nestálém se čas i hmota motá.
Ty je prožíváš jak neustálou změnu
a přitom přičítáš jim převelikou cenu.

Máš dojem, že mimo této sítě
není nic jiného a ona zachytí tě.
Přesto něco neznámého ukryto je v nás.

Protože krátký život máš,
plynutí času rychle shledáváš,
udělej si na bezčasí čas.

Čas a věčnost z hlediska fyzikálních zákonů

Pavel Sedlák

Různé kultury mají různé filozofické pohledy na čas. Moderní západní civilizace, a dnes již globální civilizace přináší na čas pohled vědecký. I zde mají na čas různá odvětví vědy svoje úhly pohledu, jiný je čas biologický, jiný z psychologického hlediska, jiný je čas geologický a jiný je z pohledu fyziky. Fyzika vychází z opakovatelných experimentů.

Díky staletí trvajícímu zkoumání přírodních zákonů dospěla fyzika nejen k nesmírně přesnému modernímu měření času, ale vlastně i k překvapivému hlubšímu filozofickému pohledu na prostor, čas a vesmír, veličiny, ve kterých žijeme. Když uvážíme neintuitivní a nesamozřejmou povahu času, tak je pozoruhodné, že v současné době je právě čas hodnotou, kterou dokážeme nejpřesněji změřit. Proto často měříme ostatní veličiny na základě metod využívajících měření času.

Vědecké měření času má historii, která se ztrácí v dávnověku. Například proslulá megalitická stavba Stonehenge zřejmě sloužila mimo jiné jako „kalendář“. Měření času bylo důležité pro zemědělské kultury, aby bylo možné sladit postup zemědělských prací s přírodními cykly.

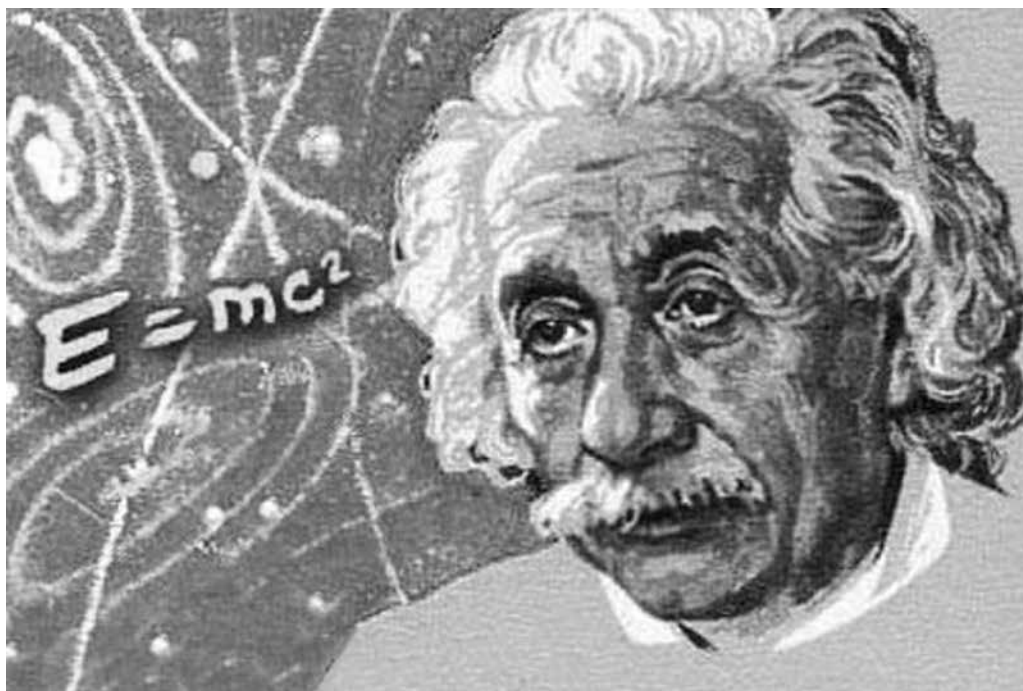
Základem měření času, z kterého vycházely všechny staré kultury a z kterého vyšla i současná věda, jsou pravidelné astronomické cykly. Jde o cyklus střídání dne a noci a také o cyklus ročních období. Pro měření času ve dne se používaly „sluneční hodiny“, které měří čas podle úhlu stínu. Zásadním nedostatkem takového měření času byla závislost na počasí.

Pro měření kratších časových úseků se používala odkapávající voda nebo přesýpací hodiny, které dnes přezívají hlavně jako ikona v operačním systému; naznačují, že bychom měli chvíli počkat, protože počítač provádí ně-

Proslulá megalitická stavba Stonehenge zřejmě sloužila mimo jiné jako „kalendář“.

(Foto © pixabay.com.)

„Einstein teorii relativity přibližoval pomocí zdánlivých paradoxů vyplývajících z povahy prostoročasu.“ (Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

jakou časově náročnou operaci a momentálně nemůže reagovat na naše podněty.

Přesné měření času nezávislé na astronomických pozorováních se nám podařilo uskutečnit až v moderní době, ještě ve středověku nebyly naše znalosti a naše technika na dostatečné úrovni. Je to dané tím, že dosáhnout přesnosti srovnatelné s přesností čtyřiařadacetihodinového cyklu je velice obtížné. Jestliže je pro měření vzdálenosti chyba jeden milimetr na jednom metru snadno dosažitelná i tolerovatelná, tak přesnost jedno promile při měření času je již běžně dostupnými prostředky obtížně dosažitelná, ale přitom za jediný den vytvoří odchylku asi jeden a půl minuty.

„Klasická“ newtonovská věda popisuje fyzikální děje ve čtyřech souřadnicích, které označujeme jako x , y , z , t . Tři rozměry náleží prostoru (x , y , z), čtvrtý rozměr náleží času (t). Prostor a čas jsou zde oddělenými entitami. Pokud známe parametry soustavy a působící síly, jsme schopni vypočítat průběh dějů. Pro složité systémy k tomu potřebujeme velké množství dat a obrovskou „výpočetní sílu“. Klasická

newtonovská analýza dynamických systémů nám dovoluje velmi přesně počítat pohyby planet, statiku staveb a dovolila nám posunout naše technologie k nebývalé dokonalosti. S použitím rozsáhlého pozorování a výpočetní síly současných superpočítačů se nám dokonce do značné míry daří na několik dnů dopředu předpovídat vývoj počasí.

Věda se na základě pečlivého zkoumání přírody neustále snaží rozšiřovat a zpřesňovat dosaženou úroveň znalostí. Poznání, že žijeme na povrchu koule, není popřením zkušenosti, že se z našeho pohledu Země jeví víceméně jako rovina. Při běžných výpočtech potřebných například pro stavební plány zakřivení Země nepotřebujeme brát v úvahu.

Podobně věda pomocí „teorie relativity“ zásadním způsobem zpřesnila lidské poznání času a prostoru. I když v principu nejde o složitou věc, obávám se, že dosud není obecným „intelektuálním vlastnictvím“ mas. Zatímco zakřivení povrchu Země můžeme do jisté míry pozorovat například při pohledu na oceán, zakřivení času a prostoru se v rychlostech

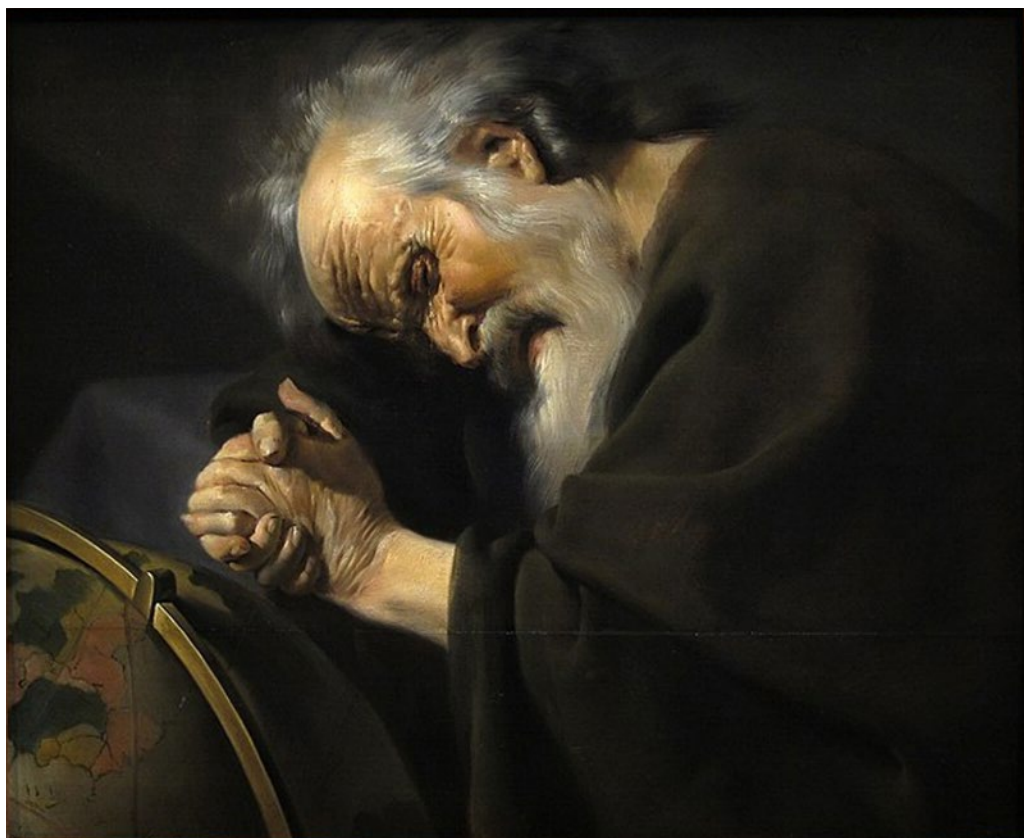
a vzdálenostech, v nichž žijeme, neprojevuje. Jsme zde odkázáni na měření a pozorování fyzikálních jevů prostřednictvím přístrojů.

Einstein teorii relativity přibližoval pomocí zdánlivých paradoxů vyplývajících z povahy prostoročasu. Jde však o logicky dokonalý systém, kde do sebe všechno zapadá. Jedním z aspektů „relativity“ je, že nelze rozhodnout, která souřadnicová soustava je „správná“, tedy ani komu čas běží „správnou“ rychlostí. Připomeňme si známý „paradox dvojčat“. Pokud se jedno z dvojčat vydá na výpravu do vesmíru, během níž bude cestovat relativistickými rychlostmi, poběží mu z našeho hlediska čas pomaleji, takže bude po návratu mladší. Ovšem z hlediska dvojčete, které vyrazilo do vesmíru, se pohybuje Země, takže v jeho souřadném systému čas poběží pomaleji dvojčeti žijícímu na Zemi! Přesto bude cestující dvojče po svém návratu na Zem i ze svého hlediska mladší. Při

zrychlování a zpomalování se totiž přesunuje do jiné souřadnicové soustavy a při tom z jeho hlediska probíhají na Zemi děje rychleji. Nejde o recept na dlouhověkost, subjektivně se cestujícímu dvojčeti život neprodlouží.

Samotný pojem „relativita“ je z hlediska běžného chápání nešťastný, protože zde nejde o nějakou „relativizaci“, ale o relativitu ve smyslu „relací“, tedy fyzikálních časo-prostorově-energetických vztahů. V einsteinovském pojetí speciální teorie relativity existuje „časoprostor“ v souřadnicích x, y, z, t . Vesmír existuje jako nesmírný čtyřrozměrný předmět, jako „panoramatický film“, který se různým pozorovatelům promítá odlišným způsobem.

Pro správné pochopení si musíme vysvětlit, jak se matematicky určuje vzdálenost mezi dvěma body v trojrozměrném prostoru, v kartézské soustavě. Jestliže bod 1 má souřadnice x_1, y_1, z_1 a bod 2 souřadnice x_2, y_2, z_2 , tak pro-

Herakleitovo Logos se záhadně propracovalo až do Janova evangelia.

(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

storová vzdálenost mezi těmito dvěma body je odmocnina z čtverců rozdílů souřadnic, tj.:

$$d = [(x_1 - x_2)^2 + (y_1 - y_2)^2 + (z_1 - z_2)^2]^{1/2}.$$

Vypadá to složitě, ale jde o prostou aplikaci Pythagorova zákona, o odmocninu ze součtu čtverců nad odvěsnami trojúhelníků. Z typografických důvodů zde nahrazujeme odmocninu umocněním na jednu polovinu.

Pokud měří vzdálenost mezi stejnými dvěma body jiný pozorovatel, který má posunutý, jinak natočený systém souřadnic, má z jeho hlediska bod 1 souřadnice xx_1, yy_1, zz_1 a bod 2 souřadnice xx_2, yy_2, zz_2 . Druhý pozorovatel určí vzdálenost jako:

$$dd = [(xx_1 - xx_2)^2 + (yy_1 - yy_2)^2 + (zz_1 - zz_2)^2]^{1/2}.$$

Pokud budou oba pozorovatelé měřit správně, změří mezi těmito body stejnou vzdálenost: $d = dd$.

Pokud se pozorovatelé pohybují rychlostmi srovnatelnými s rychlostí světla, projeví se ve směru pohybu kontrakce délky, takže tato rovnice přestane platit.

Einstein však dokázal platnost jiné rovnice, totiž zachování časoprostorové vzdálenosti. Když tedy budeme mít dva body v časoprostoru (tj. dvě události) v souřadnicích x, y, z, t a xx, yy, zz, tt , pak bude platit:

$$[(x_1 - x_2)^2 + (y_1 - y_2)^2 + (z_1 - z_2)^2 + (c \cdot t_1 - c \cdot t_2)^2]^{1/2} = [(xx_1 - xx_2)^2 + (yy_1 - yy_2)^2 + (zz_1 - zz_2)^2 + (c \cdot tt_1 - c \cdot tt_2)^2]^{1/2}.$$

Časy jsme vynásobili rychlostí světla c a tím jsme je převedli na vzdálenosti; nepracujeme tedy se sekundami, ale se „světelnými sekundami“. Pokud různí pozorovatelé správně pozorují dvě stejné události, pak mezi těmito událostmi změří stejnou časoprostorovou vzdálenost. Ne-

záleží tedy na volbě souřadnicového systému (jak jsou orientovány osy x, y, z) ani na tom, jak rychle se daný pozorovatel pohybuje.

Pozoruhodnou vlastností základních fyzikálních rovnic je, že jsou symetrické. Když v nich budeme „prohazovat“ souřadnice x, y, z a $c \cdot t$, tak se nezmění. Zaměnitelnost x, y, z je samozřejmá, fyzikální zákony platí ve všech směrech stejně. Z hlediska těchto rovnic však neexistuje například ani rozdíl mezi x a t , tedy mezi časem a prostorem! To se ve speciální teorii relativity projevuje „natáčením“ času do prostoru a naopak, které se nám jeví jako známá kontrakce délky a dilatace času. Dokonce ani nevíme, proč běží čas tak, jak běží. V základních fyzikálních zákonech není čas oddělenou, privilegovanou entitou. Například podle Richarda Feynmana je možné, že náš čas běží „ve směru růstu entropie“. Jiným jeho postřehem je, že všechny základní fyzikální zákony, které jsme dosud objevili, jsou z matematického hlediska krásné.

Hmota se skládá z atomů, ty však nejsou nedělitelné, vše je nejen v neustálém pohybu a proměně, všechno plyne, všechno se mění, moderní fyzik může společně s Herakleitem zvolat „panta rhei“. Vše, co je zdánlivě pevné a stálé, je tvořeno neustálým pohybem. Z hlediska moderní fyziky jsou objekty světa podobně „pevné a stabilní“ jako víry na vodě. Za tím vším existuje na pozadí princip zachování energie, princip zachování proměny, velmi dokonalý, inteligentní a moudrý vesmírný zákon. Herakleitovo Logos (Slovo, ale také Zákon), které se záhadně pracovalo až do Janova evangelia.

Věčné versus pomíjivé

Jan Jan

Esence života, Zdroj, ze kterého vše vyvěrá, je pravou příčinou vzniku všeho projeveného.

(Foto © pixabay.com.)

Ne nadarmo dr. Eduard Tomáš začínal dokument o trvalém štěstí slovy „není trvalého štěstí v žádném předmětu světa, je v nás“.

Život projevený podléhá neustálé přeměně, vše projevené je nestálé a proměnlivé, oproti tomu je stálý jedině zdroj života samotného, Esence života, Zdroj, ze kterého vše vyvěrá a který je pravou příčinou vzniku všeho projeveného. Klidem a ponořením se do sebe setkáváme se postupně s Podstatou bytí, která se i skrze nás, stejně jako skrze naše bližní a celý vesmír projevuje. Jestliže postupně poznáváme základ života v sobě, rozpoznáme základ života jako takového. Při ponoření opakovaně si začneme ujasňovat, že se jedná o podstatu, která nemá barvy ani tvaru, chuti ani vůně a není nijak velká při své nekonečnosti. Nejde do ní nic přidat a nemůže být ani umenšena. Je projeveným prostupující a přitom nevidi-

telná. Nemá formy ani váhy a slov výstižných pro zdroj života příliš není...

Snad by se dalo říct, že se podobá pojmům jako láska, bytí, vědomí, blaho, vnitřní zdroj, pramen života, podstata života... Že nás miluje jako Bůh otec, který dbá o každé ze svých milovaných dětí, a stejně jako se děti mohou obracet k otci, tak i my se můžeme obracet na Boha, otce Vnitřní skutečnosti. Moudrý a osvícený život spočívá v uvědomování si a prožívání toho věčného v nás při současném chápání jevů projevených, se kterými vyvážené a nepřipoutané hospodaříme.

Život v kontaktu s vnitřní trvalou pravdou je velmi naplňující. Být v kontaktu s věčnou láskou Boží umožňuje nenechat se pohltit projeveným světem. Umožňuje najít pevný a stabilní bod ve vesmíru, který je nám vždy nablízku, tolik nablízku, že ničeho přítomnějšího není, přesto

však mnohdy zůstává nepoznán. Život s uvědomělou vnitřní skutečností nám také ukazuje pravý zdroj lásky, zdraví a nadčasovosti. Ukazuje nám svůj neomezený přesah a pomíjivost ega, což vede k neustálé pokoře a umírněnosti.

Svět projevený je pouhým odleskem světa neprojeveného, a nemusíme ho proto brát tolik vážně, jako kdybychom podstatu života neznali. Projevený svět může být radostnou hrou nebo alespoň nerušící kulisou projeveného života, stejně tak i odleskem božím, kdy do projeveného světa promítáme Boží ctnosti a necháváme vnitřní kvality pracovat skrze nás pro blaho světa.

Podstata je v tobě milý příteli, bez ní by života ve tvém těle nebylo.

Neváhej a nepochybuj o ní, ona tě miluje a tvoří.

Miluj ji i ty, milý příteli.

Ona je vždy s tebou.

Nikdy tě neopouští.

Seznam se s ní důkladně.

Miluje tě láskou věčnou.

Láskou prostupující životy i krajiny.

Láskou nadčasovou, prostupující časoprostory.

Seznam se s ní prosím, pak už samoty není.

Prožíváš s ní podstatu života vesmíru.

Je v tobě a tebou, nenech se zmýlit, najdeš ji v sobě.

To věčné, nestárnoucí, nemládoucí, věčně stejně radostné.

Ano, láska nestárne. Ta skutečná, vnitřní, duchovní Láska je stále v nás, stejná v dětství, školákovi i starci. To hluboké v nás, co prožíváme, má stále stejnou esenci. Není to nádhera být v sobě svědkem nekonečnosti a nemuset se již upínat na vždy proměňující se projevený svět? Pokaždé když se zklidníme, můžeme se ponořit do trvalé skutečnosti Bytí, věčně mladé, věčně přítomné. Mistři ji pak dokáží vnímat neustále, být si jí vždy vědomi. Nevědomci naopak krouží okolo a zatím ji poznali jen na povrchu, nevstoupili do ní a nerozpoznali se v ní, do té doby, než ji poznají, pokládají projevený, měnící se svět za jediný skutečný.

Však pro tento vstup do věčného je třeba dobré, čisté srdce. Nenucená etika, morálka a čistý charakter, přání dobra a odpuštění

„Byl jsem tu, jsem tu a budu tu jako Bytí, Existence a Blaho vnitřní skutečnosti neustále.“

(Foto © pixabay.com.)

a touha po poznání, to vše patří ke zralosti člověka, která umožní vnitřní seznámení se s Věčným v nás.

Mudrc v okamžiku své smrti promlouval takto k bližnímu svému:

„Neplač, já nikam neodcházím, jsem ve všem a vším, princip života a podstata, kterou Jsem, je tu, byla tu a bude tu stále. Pláčeš, příteli, nad starým tělem, které zaslouží odpočinku. Podstata, která k tobě promlouvá, je věčná a je i tvojí podstatou. Neplač proto, drahý příteli, pro mé skomírající, polomrtvé tělo. Uvědom si raději to Věčné v nás, tam nalezněš trvalého domova nad čas i prostor.

Byl jsem tu, jsem tu a budu tu jako Bytí, Existence a Blaho vnitřní skutečnosti neustále. Jsem vědomí, které prožívá v tobě stejně, jako prožívá ve všech ostatních bytostech. Jsem láskou, protože láska Boží je nekonečná.

Najdeš mě v sobě, milý příteli, vnímej mne jako svou vnitřní podstatu. Tvá i má je stejná. Nenaříkej nad ubohým tělem...

Skutečnost se nemění a nikam neodchází, nemá barvy, tvaru a není na ničem závislá, už vůbec ne na tomto skomírajícím těle, které se brzy rozplyne v neustálé proměně světa.

V lásce svého Srdce mě hledej, tam mě nalezněš teď i po mém odchodu jistojistě...”

Sestra

Květa Adamovičová

Dnes v Unitari ke mně po shromáždění přivedla Karen Ercolino neznámou Američanku. Představily jsme se a ona se zeptala, zda jsem byla opravdu křtěná doktorem Čapkem a zda jsem byla v roce 1947 opravdu na brigádě se skupinou mladých amerických unitářů. Odpověděla jsem, že ano, a ona pak řekla, že na téže brigádě byla její maminka, která už nežije, ale v pozůstalosti našla zápisky o této její účasti.

Nada (vlevo) a Květa
v pražské Unitarii
v létě 2023.
(Fotografie z archivu
Květy Adamovičové.)

Bylo to neskutečně krásné, tolik na tuto brigádu vzpomínám a nikdy jsem se zde za celá léta nesetkala s nikým, kdo by o této akci něco věděl nebo se jí zúčastnil.

Nada – tato milá Američanka – vyňala z kabelky fotografii mladého muže. Okamžitě jsem zvolala jeho jméno. „Tuto fotografii mám s jeho věnováním!“ Byl to nejoblíbenější člen americké skupiny, který se za krátkou dobu naučil nejlépe česky. Nyní jsme se dozvěděla, že už nežije – v době brigády v ČSR mu bylo už dvacet devět let. Byl z Kalifornie jako Nada. Chvilí jsme povídaly, také jsem vzpomněla na sportovní teplákovou soupravu, kterou nám všem Američané přivezli s nápisem „československých mládež unitářů“.

Já jsem vyprávěla o naší práci v lese během brigády. Za měsíc jsme zpracovali, porazili a rozřezali celkem šedesát tři metrů kubických dřeva. Vyprávěla jsem i o našich výletech na horu Praděd a do krásného městečka Karlova Studánka, které jednu Američanku tak okouzilo, že prohlásila, že sem přijede další rok skutečně svou svatbu. Což se ovšem vzhledem k dalším událostem v roce 1948 nemohlo stát.

S Nadou jsme si vyměnily adresy a ujistily jsme se navzájem, že toto naše setkání rozhodně

nebude poslední. Nada prohlásila, že mi příště podrobně popíše zápisky své maminky o brigádě v Hradci nad Moravicí.

Celý večer po našem setkání jsem stále v myšlenkách znovu a znovu prožívala jak hezké okamžiky setkání s Nadou, tak dávné vzpomínky na brigádu v roce 1947. Nada mi už z cest po Čechách poslala fotografii se slovy, že naše seznámení bylo moc hezké a že to byl „true miracle“.

A já to považuji opravdu nejen za zázrak, ale i za sílu unitářských myšlenek a idejí, které všude zůstávají nepřetržitě platné. Pro nás a někdy i pro další generace. Věřím, že Čapkova slova i jeho písně budou i nadále znít a přinášet radost a úsměvy na naší cestě životem.

Setkání s Nadou bylo tak srdečné, bylo to, jako bychom se znaly celá léta. A najednou se mi v mysli objevilo slovo „sestra“. Ano, ačkoli jsme se viděly poprvé v životě, poznala jsem, že jsme sestry se stejnými názory, myšlenkami a vztahem k unitářství. Neobyčejně se těším na všechny naše budoucí styky, jak písemné, tak ještě lépe při dalších setkáních.

(Napsáno 6. srpna 2023.)

Fotka ze setkání
amerických
a československých
unitářů v roce 1947.
(Foto Norma
Goodwin Veridan.)

Past pacifismu krvácejícího srdce¹

Myroslav Marynovyč

Autorem tohoto textu je Myroslav Marynovyč, zástupce rektora Ukrajinské katolické univerzity ve Lvově a zakládající člen Ukrajinského helsinského výboru, bývalý politický vězeň gulagu. Na fotografii pořízené na závěr setkání a rozhovoru s papežem Františkem ve Vatikánu 8. června tohoto roku je uprostřed. O tomto setkání později zveřejnil zprávu.²

Myroslav Marynovyč je prorektor Ukrajinské katolické univerzity v západoukrajinském městě Lvov. (Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

Marynovyč ve své kritice křesťanského pacifismu tváří v tvář ruské agresi vůči Ukrajině neodkazuje přímo k papeži Františkovi ani ke kardinálovi Matteu Mariovi Zuppimu, jehož si papež vybral jako vyslance do hlavních měst zatažených do války, ale cituje Společenství sv. Edigia, mezi jehož nejvyšší členy Zuppi patří a jehož pacifistické pozice papež sdílí, jak už vyšlo opakovaně najevo v blogu *Settimo Cielo*.

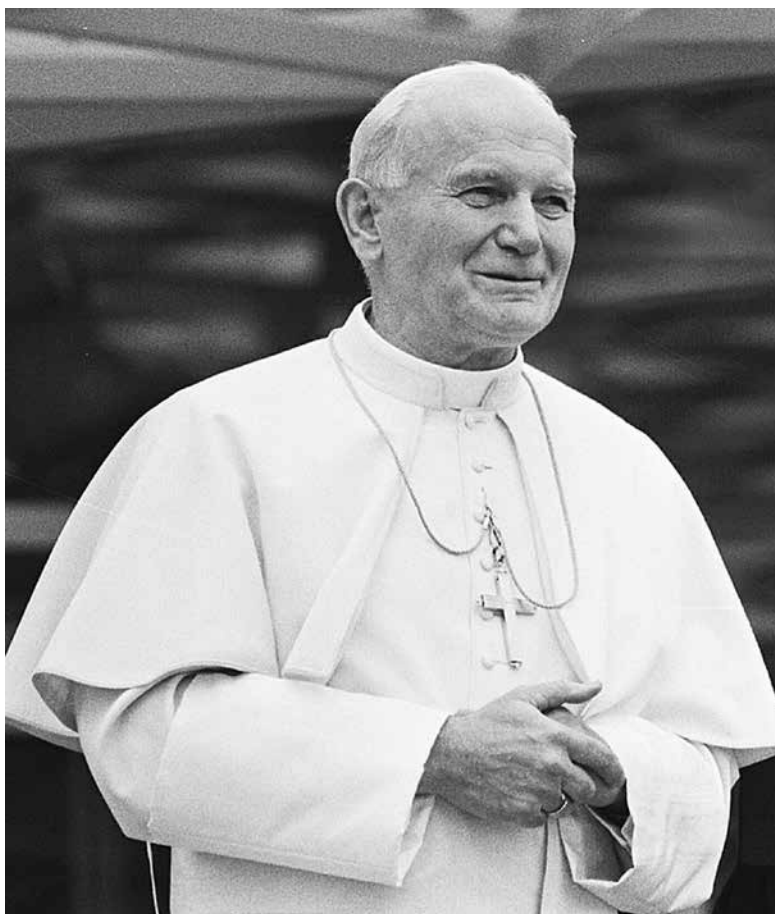
Ukrajinská katolická univerzita ve Lvově je jedním z míst, v nichž probíhá mimořádně živá kulturní a politická diskuse. Odtud pochází manifest za budoucí novou ústavu, až se Ukrajina navrátí k míru a svobodě, o němž Marynovyč píše na konci tohoto článku. Mezi čtrnáct signatářů textu manifestu patří také arcibiskup Borys Gudziak, předseda Ukrajinské katolické univerzity a filadelfský metropolita Ukrajinské řeckokatolické církve ve Spojených státech, a Oleksandra Matvi-

¹ Dostupné z: https://risu.ua/en/the-trap-of-bleeding-heart-pacifism_n142209

² Viz *Po setkání s papežem Františkem*, [anglicky, navštíveno 22. 11. 2023]. Dostupné z: https://risu.ua/en/after-meeting-with-pope-francis_n130093

**„Nemůžeme
a nebudeme dávat
císaři to, co
po právu náleží
Bohu.“**

(Fotografie převzata
z commons.
wikimedia.org.)

jičuk, předsedkyně Centra pro občanské svobody, která roku 2022 získala Nobelovu cenu míru.

Tento příspěvek profesora Marynovyče přichází během dosud rozbouřené kontroverze, kterou podnítily výroky chválicí imperiální Rusko, jež papež František pronesl při online setkání s ruskými katolíky. Rány, které tato slova způsobila, vyvolaly reakci ze strany kyjevského arcibiskupa Svjatoslava Ševčuka, který žádal, aby byla uvedena na pravou míru. Ten je momentálně v Římě, kde probíhá synod Ukrajinské řeckokatolické církve na téma Pastýřské doprovázení a léčení válečných ran a zítra, ve středu 6. září, se setká s papežem Františkem.

(Sandro Magister)

Úplně nejdříve zmíním jednu vzpomínku. Bylo to počátkem 80. let, kdy byly v západní Evropě velmi oblíbené křesťanské pochody

za mír. Vždyť co by pro křesťany mohlo být logičtější než usilovat o mír? Avšak za těmito pochody byl ošklivý iniciátor: Sovětský svaz. Když nemohl držet krok v závodech ve zbrojení, snažil se tak získávat čas a zmírňovat mezinárodní napětí.

Mnoho evropských křesťanů nechtělo tyto zákulisní kalkulace vidět: Kreml pro ně byl hlavním zastáncem míru, a tím pádem spojencem v úsilí o křesťanské usmíření. Paradoxní povaha této situace donutila skupinu politických vězňů gulagu (včetně autora těchto řádek), kteří byli uvrženi na samotku jen za to, že se modlili o velikonocním dopoledni, obrátit se na papeže Jana Pavla II., aby varovali před slepým pacifismem:

„Vaše svatosti, pro ty, kdo různými cestami vystupují proti apokalyptickému zlu v jeho pevnosti, je těžké pochopit význam křesťanské pokory. Nemůžeme a nebudeme dávat císaři

„Mír Boží není slučitelný se zlem!“ (Foto © pixabay.com.)

to, co po právu náleží Bohu. Většina z nás vidí smysl svého života v tom, že světu odhaluje pravou podstatu cvrlikající „holubice“ Sovětského svazu, která mává atomovou holí. Uvědomují si účastníci velikonočních mírových pochodů na Západě, které komunistická propaganda tak podporuje, že v tytéž dubnové dny [kdy probíhají jejich pochody] jsou vězňové sovětských koncentračních táborů hledající Ducha svatého uvrhováni týmiž komunistickými autoritami na samotku? Žádáme Vás, Vaše svatosti, abyste jim o tom řekl.“

Uplynulo čtyřicet let a politický vývoj se změnil, ale okolnosti opět přivedly mnoho mírumilovných Evropanů do starých pozic. Jejich lidumilství a touha po míru za každou cenu v sobě skrývají nebezpečí, protože spravedlivého míru nelze dosáhnout za cenu popírání pravdy, za cenu etické porážky. Protože za kulisami upřímné, byť často naivní podpory míru je, tak jako v minulosti, opět Kreml. Nyní prohnane vystupuje jako zastánce „míru bez předběžných podmínek“, aniž by se vlastně namáhal skrývat stále stejný záměr provést genocidu.

Tito pacifisté si neuvědomují významný paradox: lidé, kteří nejvíc trpí válkou a nejvíc potřebují mír – Ukrajinci – z nějakého

důvodu kompromis s Ruskem jednohlasně odmítají. Znamená by pro ně ztrátu území a omezení suverenity.

Takže v čem spočívá chyba evropského pacifismu? Uvědomuji si, že politická odpověď nedává moc smysl: byla zopakována už několikrát, ale stále není přesvědčivá. A tak bychom měli hledat jiné argumenty. Pacifismus je přinejmenším formálně založen na křesťanských argumentech. Má vždycky pravdu? Co musí v tomto směru říci křesťané, zejména ukrajinští křesťané?

EVANGELIJNÍ IMPERATIV TVOŘENÍ MÍRU

Je skutečně bez diskuse, že Ježíš v Kázání na hoře formuloval jednoznačný imperativ: „Blaze těm, kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími.“ (Mt 5:9) Zdá se, že bychom z něj měli dovozovat, že mír je nade vše. Ale přispívají všechny pacifistické činy nastolení Božího pokoje?

Poslechněme si, co řekl někdejší ukrajinský archieparcha ukrajinské církve, který přežil dvě světové války, haličský metropolita Andrij Šeptyckij (1865–1944):

„Každý by měl chápat, že mír, který nebere v potaz potřeby lidí a v němž mají lidé oprávněný pocit, že je na jejich úkor, by ne-

Kreml chce zničit Ukrajinu jako stát a ukrajinství jako identitu. (Foto © pixabay.com.)

byl žádný mír, nýbrž příčina nových, a ještě horších komplikací a vzájemné nenávisti, která by vedla k novým válkám.³

Přesvědčivou odpověď dávají křesťanským pacifistům i současní ukrajinští teologové a myslitelé:

„Mír je důsledkem Božího řádu... mír není nepřítomnost války, ale pozitivní koncept, který má vlastní obsah... Mír Boží není sluchitelný se zlem! Člověk nemůže tolerovat hřích a mluvit přitom o Božím míru. Boží mír je vždy plodem zřeknutí se zla a spojení s Bohem. Je to tak zřejmé, že nás Ježíš vyzývá slovy o rozdělení: ‚Myslíte, že jsem přišel dát zemi pokoj? Ne, pravím vám, ale rozdělení!‘ (Lk 12:51). Buď jsme na straně Boha, nebo jsme si vybrali stranu zla.“⁴

„Vládcí, kteří patří k temnotě, tvoří svět plný zlovolu, klamu a nespravedlnosti. V takovém světě nemůže existovat skutečný mír a snahy usmířit si takové vládcy nepřinášejí

žádoucí výsledky... Proto křesťané musí kázat mír založený na pravdě a spravedlnosti: ‚Konejte toto: Mluvte každý svému bližnímu pravdu. Vynášejte ve svých branách pravdu a pokojný soud.‘ (Zach 8:16)“⁵

Proto Ježíš netoleroval hřích, který se skrýval za jeho doby v sanhedrinu, a veřejně jej odsuzoval, ačkoli věděl, že mu to nepřinese nic dobrého. Nebránil se dialogu se sanhedrinem, ale trval na tom, že se tento dialog musí odehrávat v pravdě. A zde přichází zjevně nepacifistický postoj: ‚Nemyslete si, že jsem přišel na zem uvést pokoj; nepřišel jsem uvést pokoj, ale meč.‘ (Mt 10:34)

Ani demokracie tohoto světa, ani církev nemohou schvalovat mír, který agresivně zabírá území druhých. Jedině spravedlivý mír je trvalý. Jak řekla Roberta Metsolaová, předsedkyně Evropského parlamentu – „mír bez svobody a mír bez spravedlnosti není žádný mír“.

EVANGELIJNÍ ROZHODNUTÍ VE PROSPĚCH HODNOT

Čím více se Rusko dopouští na Ukrajině válečných zločinů, tím závažnější jsou etic-

3 Metropolita Andrij Šeptyckyj, *Dokumenty a materiály 1899–1944*, sv. 3, Pastýřské dopisy z let 1939–1944, Lvov: ARTOS 2010, s. 290.

4 Br. Jurij Ščuko, 25. týden po Letnicích. *Středa. Skutečný mír (Lk 12:48–59)*, [ukrajinsky, navštíveno 22. 11. 2023]. Dostupné z: <https://zhyty-slovom.com/lectio-divina/25-i-tyzhden-pisla-p-iatydesiatnytsi-sere-da-spravzhnii-myr-lk-12-48-59/>

5 *Longing for the Truth That Makes Us Free*, 16. 4. 2020, [anglicky, navštíveno 22. 11. 2023]. Dostupné z: https://risu.ua/en/longing-for-the-truth-that-makes-us-free_n103953

ké argumenty při posuzování událostí. Proto musí demokracie tohoto světa správně vyřešit známé dilema „bezpečnost versus hodnoty“.

Uvědomuji si, že toto dilema nelze vyřešit snadno, ale nelze opomíjet fakt, že svět promarnil posledních osm let pokusy agresora uchlácholit. V tomto zdánlivém pacifismu se skrývá nebezpečná past: ignorování hodnot narušuje život celého světa, protože ohrožuje právě to, co má chránit, totiž bezpečnost. A všude vidíme, jak se to potvrzuje: dnes jsme třetí světové válce blíže než v roce 2014.

Čím více politici ignorují hodnoty tím, že dělají agresorovi nespravedlivé ústupky, tím je agresor arogantnější a tím méně jsme v bezpečí. A sám Ježíš nás před tím varuje: „Kdo by usiloval svůj život zachovat, ztratí jej, a kdo jej ztratí, zachová jej.“ (Lk 17:33) A proto neobětoval své hodnoty, ani za cenu vlastního života.

Proto je můj závěr takový, že nemůžeme vytvořit účinný bezpečnostní systém – čili spravedlivý mír – tím, že budeme překrucovat a ignorovat hodnoty.

EVANGELIJNÍ VAROVÁNÍ PŘED ETNICISMEM

Ve válečných dobách, kdy jsou lidé zděšeni hrůzami války, se stávají instinktivními pacifisty. Na pozadí tohoto spontánního pacifismu se Ukrajina, jak už jsem zmínil, může jevit jako „válčící strana“. Jako bychom říkali: nemůžete to už ukončit a postoupit část území Rusku, abyste to nekonečné krveprolití zastavili? Inu, s hořkou ironií bych rád připomněl, že úplně prvním takovým pacifistou byl náš prezident Volodymyr Zelenskyj. Právě on nastoupil do prezidentského úřadu s rozporuplnou větou: „Na konci války musíme přestat střílet.“ Ale 24. února 2022, v den masivního ruského útoku, si navlékl to slavné vojenské triko, protože pochopil, že Putin mu nedává jinou šanci: Kreml chce zničit Ukrajinu jako stát a ukrajinství jako identitu.

Zdá se však, že křesťanští pacifisté mají v pochopení této záležitosti konceptuální rezervy. Toto pojetí jim zavání nacionalis-

mem, a proto vyvolává nepřátelství. Navíc v jejich představách jsou hranice státu a národní identita nestálé a proměnlivé.

A k tomu opět nacházíme v Písmu zdánlivě jednoznačný imperativ: „Není už rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši.“ (Gal 3:28–29) Není tajemstvím, že východní církve se ve svých dějinách často prohřešovala krajním etnicismem. Navíc takto hřeší i nadále. Proč by tedy naši pacifisté neměli stát proti etnicismu doktríny „ruského světa“, který převzala Ruská pravoslavná církev? Tato doktrína není jen extrémní, ale dokonce zločinnou, protože posvěcuje užívání zbraní k násilnému spojování všech, kdo mluví rusky, do jednoho státu. Copak tu není přímá analogie k doktríně nacistického Německa?

Evropští pacifisté však bohužel herezi oficiální doktríny Ruské pravoslavné církve nevidí. Nevidí ani prohnatost Kremlu a ignorují tak varování Carla von Clausewitze: „Nájezdník je vždy mírumilovný. Chce dobývat co možná „pokojně.“ Místo toho se dívají s podezřením na zjevné oběti této války, které se snaží chránit svoji národní identitu a suverénní stát.

Myslíte, že Ježíš vždy odmítal zdůrazňovat národnost? Ne. On sám řekl: „Jsem poslán jen ke ztraceným ovčím lidu z izraelského.“ (Mt 15:24) Ovšem tím důležitým slovem není „jen“, ale „ztraceným“. Vždyť v Písmu čteme: „Co myslíte? Má-li někdo sto ovcí a jedna z nich zabloudí, nenechá těch devadesát devět na horách a nejde hledat tu, která zbloudila?“ (Mt 18:12) To je přesně nebezpečí smrti, které dává křesťanům morální právo „volby ve prospěch obětí“. Takových příkladů je bezpočet. V novodobých dějinách podle této logiky přiletěl americký prezident John F. Kennedy do obklíčeného Západního Berlína a prohlásil: „Ich bin ein Berliner!“ (Jsem Berličan!) Tak proč by dnes nemohl představitel Společenství sv. Egidia přijet do Kyjeva a solidárně prohlásit: „Jsem Ukrajinec!“

Zde však číhá další překážka, která brání porozumět tomuto konfliktu. Je povrchní

„Když jste neutrální v situaci nespravedlnosti, rozhodli jste se přidat na stranu utlačovatele.“

říci, že Ukrajinci nechtějí mír proto, že jsou nacionalisté. Ukrajinci, včetně těch, kteří mluví rusky, nebojují jenom za územní celistvost, ale také za lidské hodnoty. Bojují proti autoritářství a proti zavedení způsobu života, jehož jsme se snažili zbavit od konce sovětské éry. Je to válka za právo být svobodný. Kdo tohle všechno označí za „nacionalismus“, hraje hru těch, kdo by rádi obnovili imperiální a totalitární systém. Pokud chcete pochopit, jak živá a upřímná je debata uvnitř

ukrajinské občanské společnosti a jak se tato společnost snaží změnit válečnou tragédii v příležitost k novému společenskému konsensu, podporujícím základy skutečné demokracie, velmi vám doporučuji, abyste si přečetli *Nový zrod Ukrajiny: konstitucionalistický manifest*.

MORÁLNÍ POVAHA VÁLKY

Nejsem první, kdo upozornil na další důležitý problém, totiž na problém symetrie

v prezentaci rusko-ukrajinské války. Pravidla „politické korektnosti“ vedou mnoho Evropanů k tomu, aby s oběma stranami jednali politicky a morálně stejným způsobem. Ignorují přitom reálnou situaci a tím se sami odsuzují k etické porážce. Tato porážka je dána skutečností, že rusko-ukrajinská válka je radikálně odlišná například od válečného konfliktu v Mozambiku, kde mělo Společenství sv. Egidia svého času významnou roli při „udržování míru“. Nynější válka ve východní Evropě je identitární konflikt s nulovým součtem, který ze zásady nelze vyřešit. Nelze smířit touhu Ukrajinců po uchování

svobody a nezávislého státu s touhou Ruska připravit Ukrajince o jejich stát a obnovit své impérium. V této situaci nelze být neutrální. Naopak, je třeba volit ve prospěch hodnot: „Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům. Neboť jednoho bude nenávidět a druhého milovat, k jednomu se přidá a druhým pohrdne. Nemůžete sloužit Bohu i majetku.“ (Mt 6:24)

Zdá se zkrátka, že byla zapomenuta slova biskupa Desmonda Tutu: „Když jste neutrální v situaci nespravedlnosti, rozhodli jste se přidat na stranu utlačovatele.“

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Příběh z Mariupolu

Natalia Karakulová, Nadiia Tykhonová

Zničená země. Z války na Ukrajině. (Foto © freepik.com.)

V komunitním centru Unitaria už druhý rok probíhají několikrát týdně kurzy češtiny pro ukrajinské uprchlíky. Tedy spíš uprchlice, mužů a hochů chodí jen pár. Čas od času se s nimi dám do řeči, jsou to ohromně milí lidé. Když bylo víc času, nechala jsem si od některých z nich vyprávět jejich příběhy. Člověk jich nesnese mnoho, protože do jednoho jsou o lidském neštěstí, utrpení a ztrátách. Prosila jsem už před časem některé z našich studentek, zda by nechtěly něco ze svých životů sdílet pro náš časopis – přece jen je jiné, když si za našimi kurzy češtiny můžete představit konkrétní bytosti, ne jen anonymní skupinu žen z Ukrajiny. Některé z nich jsou už v českém jazyce tak dobré, že by to zvládly. Jedna z nich to po pár měsících od mého návrhu zkusila. Společně s kamarádkou, která nyní žije v Německu, napsala krátký text o tom, co za poslední rok a půl prožily. Berte to prosím jako upřímnou osobní zpověď jedné z žen, které našly aspoň kousek zázemí, útěchy, nového smyslu života a snad i radosti v našem KC, když přišly nikoli vlastní vinou o všechno.

(Kristýna Ledererová Kolajová)

Jsme z města, které už neexistuje. Zemřelo. Víme, že se určitě znovuzrodí, bude opět žít a určitě bude ukrajinské. Ale teď je to jen město duchů. Náš Mariupol. Jeho tragický příběh

začal již v roce 2014, kdy ruské jednotky vstoupily na Krym a obsadily Doněck a Luhansk. Už tehdy mělo Rusko Mariupol ve svém hledáčku, ve svých plánech a zájmech. Ale město přežilo!

Nevzdalo se. Dodnes si pamatujeme, jak jsme my, obyvatelé našeho města, dělali vše pro to, aby nás světová komunita uslyšela. Naším úkolem bylo sdělit celému světu, že chceme žít na Ukrajině! Že nás nikdo neutlačuje a jsme rádi, že žijeme na Ukrajině. Semkli jsme se, opevnili město, lidé byli dokonce připraveni kopat zákopy ručně. Seřadili jsme se do lidského řetězu na dálnici, odkud měly jet ruské tanky. A uspěli jsme, dokázali jsme to, byli jsme vyslyšeni! Naše město žilo spokojeně až do 24. února 2022.

A pak začalo peklo. Připadalo nám to jako pomsta. Byli jsme prostě zabíjeni. My jsme se mezitím snažili přežít a naše srdce jsou teď plná bolesti pro ty, kteří přežít nemohli a zůstali tam navždy. Říct, že to bylo těžké a děsivé, by bylo podcenění. Příběh každé z nás je stejný jako příběh kteréhokoli jiného člověka z Mariupolu. Strach, bolest, hlad a strašná zima. Někteří lidé tyto zkoušky nevydrželi a ztratili svůj lidský vzhled, svoji lidskost. Toho jsem

se bála nejvíc. Přestat být lidmi v nelidských podmínkách existence. Ale přežili jsme, podařilo se nám uniknout z tohoto pekla.

Matky se snažily zavírat dětem v Mariupolu oči, když je vyváděly ze sklepa, aby je zachránily. Tohle neměly děti vidět. To, co tam vidíte, vás bude pronásledovat po zbytek života. Jsou to trosky domů, spálené a ohořelé. Jsou to mrtvoly lidí, kteří se snažili uvařit jídlo nebo získat vodu pod ostřelováním. Jsou to zdemolovaná, ohořelá auta, možná se z nich lidé snaží dostat. Ulice Mariupolu ztělesňovaly smrt a bolest. Jak se to může stát v 21. století?! Pořád na to nemůžeme přijít. Modlíme se k Bohu za obezřetnost lidí. Stop!

Každá ukrajinská rodina má svou tragédii spojenou s válkou. Když jsme byli ve sklepech pod ostřelováním, rodiče jedné z nás, kteří byli v jiném městě, se o nás tak báli, že otec dostal mrtvici, tělo to nemohlo vydržet. Zemřel a my se s ním nemohli ani rozloučit. Teta, která byla v Mariupolu, zemřela a kvůli

Skupina ukrajinských uprchlíků při výuce češtiny v KC Unitaria. Nadiia Tykhonová je druhá zleva. (Foto KLK.)

ostřelování jsme ji nemohli pohřbít, jen jsme ji vynesli na ulici. Nedá se to popsat slovy. A i když jsme se dostali do bezpečí, válka dál ničí naše rodiny. Neteř měla v důsledku prožitého neštěstí a trýzně rupturu mozkového aneuryzmatu. Zázračně se ji podařilo zachránit, ale rehabilitace bude velmi dlouhá. Dcera vlivem prožitých událostí skončila v inzulinovém kómatu. Už je na tom trochu lépe, ale teď má cukrovku prvního typu.

Jedna z nás teď žije v České republice, druhá v Německu a naši manželé na Ukrajině, protože muži z Ukrajiny do zahraničí nesmí. A hlavně se nemáme kam vracet. Už nemáme

domov. Už jste někdy zahodili klíče od vlastního domu, když jste opustili své rodné město? Podle toho, co jste prožili a pochopili, víte, že už je nikdy nebudete potřebovat. Nezbyly tam ani dveře. Popel a ruiny. A opět otázka. Jak se to může stát v civilizované společnosti? Občané Evropy, prosím vás, pokud nejste spokojeni s úřady, nechodte po městě s ruskými vlajkami. Rusko přijde k vám domů a osvobodí vás od nesnesitelné vlády. Stejně jako to udělali s městem Mariupol. Dělají to velmi krutě a ničí vše, co jim přijde do cesty. Osobně jsme to viděly.

Prosím, postarejte se o svět, který máte.

„A bylo mu jich líto“ – malé ohlédnutí za církevní péčí o ukrajinské uprchlíky

Filip Sedlák

Jako občanská i církevní společnost jsme se, zdá se, posunuli k tomu, že válka je jakousi novou normalitou. Drama, které do našich domovů vtrhlo před téměř dvěma lety, však stále nekončí. Stejně jako v té době nezačalo, ale bylo „pouze“ eskalací něčeho, co se bez našeho přílišného povšimnutí dělo již od roku 2014. A potřeba být schopen soucitu a pomoci stále trvá.

MILOSRDENSTVÍ CHCI, A NE OBĚŤ

Péče o bližní v nouzi není a nemá být nějakou výjimečnou specialitou v paletě činnosti církve, ale měla by být denním chlebem všech jejích členů. Ať už na bázi osobní aktivní angažovanosti, dílčí finanční či materiální pomoci, slov podpory či modliteb za všechny utlačené, na okraji, bez prostředků, ostrakizované atd. Vždyť Ježíš zaslubuje své království těm, kdo se ujímají trpících, zraněných a všech na okraji: „Pojďte, požehnání mého Otce, ujměte se království, které je vám připraveno od založení světa. Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznil jsem, a dali jste mi pít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem nemocen, a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou.“ (Mt 25:34–36) Církev, pokud má být církví Kristovou, má být církví sloužící, a opět nikoli pouze v nějakých svých specializovaných složkách, ale ve svém celku a každém jednotlivci.

ZAČALA VÁLKA

Dvacátého čtvrtého února 2022 se naplno rozhořela válka na Ukrajině. Konflikt doutnající již od roku 2014, který jsme tady v české kotlině do jeho plného projevení poměrně úspěšně ignorovali. Přesto na začátek otevřené ruské agrese česká společnost zareagovala velmi pohnutě a emocionálně, ale

především rychle a akčně. K tomu se překvapivě bez váhání připojily i církve. Překvapivě, protože alespoň já osobně jsem na církevní reakci v prvních minutách a hodinách čekal s bázni a chvěním opřeným o zkušenost s církví v kontextu událostí roku 2015 a následné uprchlické krize. Ačkoli se české církve tehdy nakonec vyjádřily poměrně vstřícně, tak to nebylo hned, nebylo to bez rozpaků, nebylo to rozhodně a bez excesů církevních představitelů v mediálním prostoru, včetně těch vysoko postavených. Církve ovšem tehdy i dnes, ač si rády namlouvají, že nikoli, velmi kopírují modely společnosti. Nyní se, chvála Bohu, česká společnost spolu s církvemi zachovaly lidsky a na počátek otevřené války, kterou Rusko rozpoutalo na Ukrajině, podle mého soudu zareagovaly jednotně a smysluplně.

POMOC NA VINOHRADECH

Vzedmuvší se vlna pomoci, otevřenosti, ochoty k překračování zasetých pořádků a vystupování z konformní zóny byla nebyvalá. Jsem pomocným duchovním ve vinohradském Husově sboru Církve československé husitské a náš sbor je dlouhodobě aktivní v charitě, ovšem spíše z dálky skrze finanční příspěvky církevním, ale i dalším organizacím, případně většinou opět skrze finanční výpomoc potřebným konkrétním lidem. Ze dne

Filip Sedlák je knězem v Husově sboru CČSH na Vinohradech, kde v 90. letech našla své útočiště i Pražská obec unitářů.
(Foto Robert Valenta.)

na den, z hodiny na hodinu však nezávisle na sobě množství lidí z našeho společenství volalo a přicházelo s nápady, jak se konkrétně zapojit do pomoci – od potřeby se modlit, jež vzešla často od lidí, kteří na různá vedlejší modlitební setkání v zásadě nikdy nechodili, přes dotazy na možnost sbírek finančních i materiálních a nabídky pomoci, která hledá konkrétní zacílení, až po vyčlenění několika bytů ve farním domě a vytvoření nouzové noclehárny pro uprchlíky, kteří přes Českou republiku jen projížděli či ještě neměli domluvené ubytování, ve farním sále, kde

normálně zkouší pěvecké sbory a konají se různé kulturní a vzdělávací akce. V našem sboru se tak postupně vystříдалo pět déle bydlících rodin, z nichž dvě u nás bydlí stále, a několik skupin lidí na krátkodobé přespání. Pomáhali jsme i kolegům například zařídit farní kancelář na nouzový byt, s tím, že „jakoby“ už víme, jak na to. A to přesto, že jsme sami všechno dělali doslova za pochodu a na koleni, hnáni pouze vědomím toho, že nemůžeme zůstat stát stranou.

Takovým symbolem atmosféry naléhavosti bylo, že na naší kostelní věži hned zavlála

**Ukrajinská vlajka
na znamení
podpory na věži
vinohradského
Husova sboru.
(Foto Filip Sedlák.)**

ukrajinská vlajka. To v případě našeho společenství nebylo nic samozřejmého, protože ačkoli husité jsou pověstní vyvěšováním svých praporů a vlajek, a to nejen ve státní svátky, naší náboženské obci se to jistým způsobem přičítá jako nevhodné směšování světského a sakrálního. Ovšem nyní byl požadavek okamžitý a jasný – potřebujeme ukrajinskou vlajku.

JAK CÍRKVE POMÁHALY

Všechny církve se velmi rychle zapojily nejen skrze pomoc svých diakonií a charit, ale také

jako konkrétní místní společenství. Začala fungovat lokální církevní pomoc, která na sebe brala celou škálu podob – slovního vyjádření solidarity, modlitebních shromáždění, bohoslužeb, vyvěšování vlajek, pořádání finančních i věcných sbírek, nabídky ubytování, aktivit pro děti a další. Kostely a modlitebny se tak často alespoň částečně staly shromaždišti humanitárního materiálu, který farní společenství dále distribuovala buď skrze prostředníky, anebo přímo pomocí svých členů na Ukrajinu, ale i k potřebným už v Česku. Ovšem v prvních dnech a týdnech

šla většina sbírek předně vyložené na místa konfliktu. Shromažďovaly se léky a další zdravotnický materiál, hygienické potřeby, oblečení, deky, spacáky, stany, potraviny, kojenecká výživa a další potřebné věci.

Církve také využily potenciálu prostor svého nemovitého majetku, a to nejen farní sbory, ale i kláštery a církevní komunity disponující prostory dimenzovanými často na mnohem větší množství obyvatel, než v současnosti mají. Kromě nich se takto upravovaly i farní kanceláře a další církevní prostory. A tak různorodá společenství začala připravovat jim dostupné prostory jednak k ubytování uprchlíků, ať už jako byty na dlouhodobé či krátkodobé ubytování, a jednak na shromažďování sbírek nebo jako kontaktní místa či místa pro setkávání dětí i celých rodin. Tyto prostory pro potřebné účely připravili rychle, většinou v řádu hodin či za pár dní. Přitom na přípravách a vůbec na celé pomoci se nepodílely jen nějaké malé skupinky ve vedení farností, ale ujala se jich většinou celá společenství i s velkým nasazením necírkevní veřejnosti.

Společnost se do církevní pomoci hojně a vstřícně zapojila. Mám osobní zkušenost, že když jsme cokoli potřebovali při vybavování bytů, farního sálu i při dalších konkrétních sbírkách, byli lidé nastaveni tak, že dávali rádi, ochotně a hned – postele, dětské postýlky, pračky, lednice, vybavení do kuchyně, ložní prádlo, jídlo, hračky pro děti, věci denní potřeby, oblečení, cokoli. Byl to živelný čas pomoci a komunikace mezi sbory, faráři, laiky, jednotlivci a lidmi mimo církve, kteří se sami od sebe obraceli s nabídkou pomoci, ochotni věnovat věci, peníze i svůj čas. Vybavení do bytů jsme bez výjimky dostali od dárců, vždy během pár okamžiků, nejdéle hodin. Ovzduší bylo naplněné vědomím toho, že když se na někoho obrátím s potřebou pomoci v péči o uprchlíky, tak mě neodmítne. Sám si pamatuji jen všehovšudy jednu jedinou negativní reakci.

Díky tomu, že církve mohou hospodařit poměrně alternativně, bez zaměření na zisk, zvládly dobře přestát období, kdy se často velmi dlouho čekalo na proplácení příspěvků

od státu na ubytování uprchlíků, protože to mohly „ustát“ lépe než třeba soukromý ubytovatel. Některá společenství dokonce poskytla ubytování bezplatně a příspěvky od státu ani nežádala. Další komunity třeba nic nechtěly, a až když si příchozí našli práci, žádali po nich vyložené symbolický nájem.

Samozřejmě i jednotliví členové církve nabízeli ubytování ve vlastních nemovitostech či přímo domácnostech. Vím o velkém množství lidí, u kterých stále uprchlíci z Ukrajiny doma bydlí a oni jim pomáhají v řešení problémů s úřady, školou, hlídáním atd.

Další formou pomoci bylo vytvoření různých kontaktních center, jež využívala třeba i toho, že starší generace, které je v církvích dostatek, umí dobře rusky. Tak pomáhali často i laici radou a pomocí, navigovali na státní centra pomoci a ubytování.

Zřídily se také různé „hlídací“ kroužky pro děti, protože nebylo dost míst ve školách a školkách, aby mohli jít rodiče do práce. Poskytl se prostor pro dětské skupinky, aby děti mohly mít školu ve svém jazyce, a zároveň se dobrovolníci zapojili v rámci kroužků i jako jednotlivci do doučování češtiny. Církve také pro některé příchozí přímo zřídila pracovní místa.

ŽIVELNÝ PŘÍCHOD

Abych opět začal osobní zkušeností – hned pár dní po 24. únoru k nám měla přijet jedna konkrétní rodina. Podle jejího složení jsme připravili byt a za cca 16 hodin, než přijeli, se celá situace asi tak třikrát změnila. Původně plánovaná rodina nakonec cestou zůstala někde jinde, kde už sehnala ubytování, a vyčerpaná z dlouhé cesty, šoku války a obecného zmatku už nechtěla dál. Mezitím se ozvala jiná rodina a to se v různých variacích opakovalo. Jindy zase zvonil telefon, často volali Ukrajinci již dlouhodobě žijící v Česku, kteří se hojně zapojovali a stále zapojují do pomoci, že je již v Praze bezpřízorná rodina, již plánované ubytování nevyšlo nebo prostě přijela a nic domluveného nemá.

Byla potřeba se různě na několika vlnách koordinovat. Panoval velký entuziasmus v překonávání různých bariér, ostychu

Člen rady starších
skládá dary –
vybavení do bytů
pro uprchlíky –
k nohám Páně.

(Foto Filip Sedlák.)

a diskomfortu. A ve všem byl také velký zmatek. Bylo třeba reagovat rychle, vyloženě okamžitě. Obrovský kus práce v tomto udělala Iniciativa Hlavák, která pomáhá lidem přijíždějícím do Prahy ze zemí zasažených válkou. Pomáhá jim se zorientovat, vyřešit nedostatek jídla, vody, hygieny, bezpečí, kontaktuje je s poskytovateli ubytování a naviguje k pomoci státu i církví, vysvětluje, na co mají uprchlíci nárok, co mohou žádat, a taky bojuje s těmi, kdo by chtěli dezorientace příchozích využít ve svůj prospěch. Bohužel i tací se najdou. Iniciativa Hlavák funguje dlouhodobě už od migrační krize roku 2015 a pokračuje i nadále.

Církev shromažďovala informace o volných kapacitách ubytování, ale i o potřebě další, často materiální pomoci na jedné straně, a na druhé straně shromažďovala rodiny, které ubytování a další pomoc potřebovaly. Celé to však fungovalo po více linkách – oficiálně přes církevní, státní a neziskové organizace a různé spolky, ale i osobně přes sociální sítě, přátele a velmi často přes osobní nezávislou spolupráci lidí, kteří se vůbec neznali. Komunikovalo se a vše se domlouvalo jak po Česku a Slovensku, tak i přímo na Ukrajině.

Duchovní a laici se zapojovali také přímo v terénu, například právě na Hlavním nádraží,

ale i v pomoci s roznášením jídla, vody a dek pro uprchlíky čekající v kontaktních centrech, či působili také jako tlumočníci.

STRÁNKA DUCHOVNÍ

V Kongresovém centru, kde sídlilo po určité době hlavní centrum pražské pomoci ukrajinským uprchlíkům, také fungovalo přímo místo duchovní pomoci s ekumenickým zastoupením. Ačkoli samozřejmě připadali v úvahu předně duchovní pravoslavní, působili zde duchovní napříč ekumenickým spektrem a lidé za ně byli vděční, i když byli rozdílného vyznání.

Jinou otázkou bylo začlenění příchozích do církevních společenství, pokud o to stáli. Neslyšel jsem, že by někdy byli nuceni se účastnit duchovního života hostitelské církve. Přesto někteří rádi využili možnosti života ve společenství, které je přijalo, a to i když bylo jiné, pro ně často vzdálené konfese. Na druhou stranu jsme byli na příklad ve spojení s docentem Pavlem Milkem, který je kromě výuky pravoslavné teologie na HTF UK i duchovním pravoslavné obce v Mělníku. Byl nám, a nejen nám, velkou pomocí v otázce, kam posílat ukrajinské věřící do kostela, protože v České republice je různorodé národnostní složení pravoslavné církve, a tak bylo vhodné, aby v tom čase příchozí Ukrajinci nechodili do vyložené ruských společenství. Milko takto pomáhal množstvím farností, a dokonce podle toho vznikl i jistý manuál, který visel na webu některých církevních společenství jako informační zdroj pro uprchlíky a ty, kteří jim chtěli být nápomocni.

CO JSME DALI A CO JSME DOSTALI?

Církve se i nadále podílejí na pomoci Ukrajincům – ubytováním, aktivitami pro děti nebo třeba také shromažďováním nejrůznějšího materiálu, který je stále, hlavně v místech bojů, potřebný. Například římskokatolická farnost u Panny Marie Sněžné uspořádala ve spolupráci s českou komunitou Ukrajinců sbírky starých svíček na výrobu tzv. zákopových svíček, jednak pro vojáky, ale také pro lidi v oblastech bez proudu, na sví-

cení i vaření. Organizují se stále sbírky léků a dalšího zdravotnického materiálu, v zimě dek, spacáků a teplého oblečení. Sbírký probíhají uvnitř i vně církví. Je výhodou, že věřící mají ve zvyku přispívat na chod farnosti, ale i dávat větší obnosy právě na konkrétní sbírky, když je to potřeba. Díky tomu mají často větší motivaci více aktivizovat i necírkevní veřejnost.

Je nepochybně dobře, že se církve zapojily. Určitě je to trochu „narovnálo“ a přidalo se jim to ke cti po tom, co podle mě ne snad vyloženě selhaly, ale příliš neobstály v kontextu uprchlické krize roku 2015, kdy se neprojevily takto jednotně, silně, funkčně a hlasitě, ba bohužel byly častokrát i zmateně na straně těch, kdo rozdmýchávali a živili nenávist, a nikoli na straně láskyplného evangelia přijetí a milosrdenství.

Naučili jsme se, že můžeme pomáhat. Nikoli pouze skrze profesionální charity, diakonie, centra a organizace či občasnou kostelní sbírku, ale že můžeme pomáhat i jako celek i jako jednotlivci. A že tato pomoc je skutečně významná, má svůj dopad a proměňuje svět. Že se můžeme nějakým smysluplným a hodnotným způsobem angažovat ve společnosti. Že můžeme projevat milosrdenství. Je to otevřenost, která z nás myslím dosud nezmizela a doufejme, že nezmizí. A že vytrváme v připravenosti pomáhat tam, kde je to třeba. V tom velkém, ale i v úplně dílčích, malých a každodenních věcech. A to i navzdory tomu, že se našemu entuziasmu již notně obrousily hrany.

CO JSME SE NENAUČILI?

Smutným dodatkem za tím vším je, že vzednutí naší potřeby vyslyšet slova Ježíšova nepřineslo plody v nějakém trvalejším obrácení. Snad u jednotlivců, nikoli však u celků. Nepřekonali jsme určitý typ selektivního vidění toho, kde pomáháme a máme pomáhat. Zatímco ukrajinským uprchlíkům jsme pomohli silně, aktivně a jednoznačně, církev už nebyla tak silná, aby se zastala třeba práv uprchlíků, kteří jsou drženi na hranici Polska a Běloruska. Církve podle mě nevyužily síly nabytého hlasu, aby se projevíly, když pro-

bíhala segregace při příchodu romských uprchlíků z Ukrajiny. Tam ne že by nepomáhaly, ale byl to prostor, kdy se mohly ozvat, a byla to chvíle, kdy jim bylo nasloucháno. Mám však pocit, že to církve promarnily. Také již delší dobu trvající vyhrocená situace v Arcachu (Náhorním Karabachu) jako by nechávala církve chladné. Je to příliš daleko? Je to bez pocitu našeho ohrožení? Je to příliš politicky a strategicky složité, než abychom se v tom občansky a citově angažovali? A další místa válečných konfliktů? A co LGBTQ+?

Nejsou snad zahrnuti do okruhu potřebných, protože je jako společnost činíme nerovnoprávnými, i když bychom jim jako církve měli pomoci, hlasitě se ozvat a postavit se za jejich podporu? Přál bych si, aby pomoc Ukrajincům přece jen nebyla pouhou světlou epizodou, ale aby ta zkušenost byla hybatelem větší vnitřní změny českých církví.

Filip Sedlák je knězem v Husově sboru CČSH na Vinohradech, kde v 90. letech našla své útočiště i Pražská obec unitářů.

František Vladimír Lorenc

V Čechách zapomenutý génius

Petr Chrdle

František Vladimír Lorenc (1872–1957) byl fenomenální polyglot, autor desítek knih, překladatel z mnoha jazyků, tlumočník, zakladatel a ředitel školy i léčitel, přesto je v Čechách skoro neznámý. Pokusím se shrnout důvody: F. V. Lorenc strávil v Čechách (tehdy součást Rakouska-Uherska) pouze prvních dvacet let života, pak utekl před rakouskou policií a tříletou vojenskou službou do Brazílie. Je u nás ovšem skupina lidí, kteří si ho velice váží, a to jsou esperantisté. Protože F. V. Lorenc byl prvním esperantistou v Čechách (a jedním z prvních v Brazílii) a je autorem první učebnice esperanta v češtině. Vydal ji v roce 1890, třetí rok po vyjití první učebnice vůbec, vydané vlastním nákladem tvůrcem esperanta Ludvíkem Lazarem Zamenhofem¹.

F. V. Lorenz se svými syny Waldomířem (stojící důstojník) a Paulem (1947).
(Foto archiv Petra Chrdleho.)

Od svého vystěhování se už do své rodné země nikdy nepodíval, přestože po rozpadu Rakouska-Uherska mu tady už nic nehrozilo. Dokonce byl oficiálně pozván k návratu do již svobodného Československa předsedou senátu Františkem Soukupem. Toto pozvání však odmítl.

V Brazílii je ovšem Lorenc mnohem více ctěn: jeho jméno nese renomované nakladatelství Lorenz, v Porto Alegre existuje Lorenzův lingvistický institut, v Dom Feliciano, kde žil, nese jeho jméno knihovna a také tam má pomník. Kromě toho je mezi brazilskými spiritisty uznáván jako významné médium.

Možná jste si všimli v předchozím odstavci jeho jména ve tvaru Lorenz, což chce vysvětlit: Po příjezdu do Brazílie si Lorenc své jméno poportugalštil na Francisco Valdomiro Lorenz. V článku toto budu respektovat a používat při popisu jeho činnosti v Čechách původní jméno, ale při popisu jeho života a činnosti v Brazílii jeho portugalskou formu.

František Lorenc se narodil v roce 1872 ve Zbyslavi, která je dnes součástí obce Vrды. Jeho otec byl mlynářským dělníkem, proto prožil Vladimír dětství v chudobě. Byl

¹ O L. L. Zamenhofovi viz můj článek Esperanto, hilelismus, homaranismus: Tři projekty Ludvíka Lazara Zamenhofa v *Tvůrčím životě* 2017/6, s. 19–27.

druhým dítětem, měl čtyři bratry (z nichž jeden zemřel brzy po porodu) a jednu sestru.

Svá studia začal na gymnáziu v Čáslavi, kam docházel pěšky (asi osm kilometrů), studium však musel přerušit z důvodu vážné nemoci. Pokračoval na gymnáziu v Kolíně, ale ani to nedokončil. Už v průběhu studia ohromoval učitele svým nadáním pro jazyky a jazykovými znalostmi. Tam se také seznámil s mezinárodními jazyky – nejprve se naučil perfektně volapük, následně i tehdy nové esperanto. V té době už znal většinu slovanských jazyků, uměl německy, anglicky – a dokonce ovládal i klínové písmo.

Cizí jazyky se nejen snadno učil; brzy se začal věnovat překladům, psaní básní a české

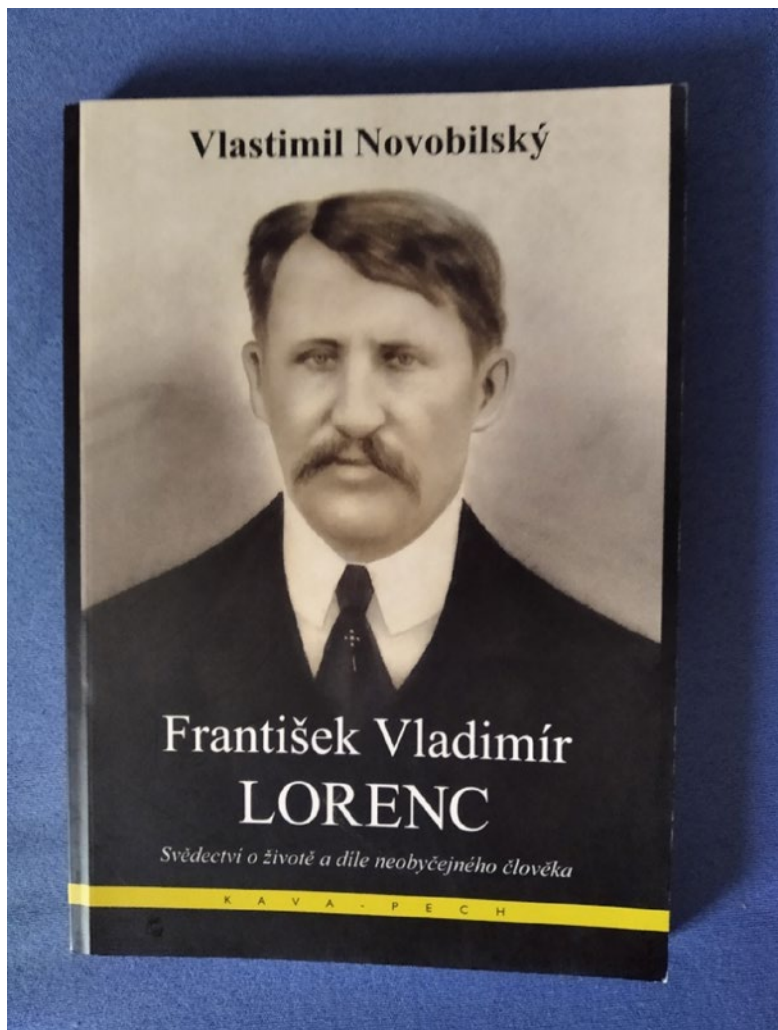
žurnalistice. K té se dostal díky tomu, že jeho otec odebíral socialistické noviny, které neunikly jeho pozornosti, a myšlenka socialismu ho pak naprosto pohltila. To byl také hlavní důvod, proč nedokončil gymnázium a místo toho odešel v roce 1890 do Prahy, kde se intenzivně zapojil do dělnického hnutí, vstoupil do sociálnědemokratické strany a stal se pilným dopisovatelem sociálnědemokratických periodik. Nejvíce publikoval v časopisu *Zář*.

V roce 1891 se stal spoluzakladatelem a následně redaktorem časopisu *Omladina*, kolem kterého se shromažďovala pokroková sociálnědemokratická inteligence a kromě problému sociálního útlaču se zabývala také otázkou nerovného postavení Čech v Rakousku. Tím

Kniha

o F. V. Lorencovi.

(Foto Matěj Čihák.)

se samozřejmě dostal do hledáčku rakouské policie a byl často vyslýchán. Aby nedostal do problémů svého otce, který měl stejné jméno, přidal si druhé křestní jméno Vladimír.

Ale i v Omladině měl problémy se staršími soudruhy, a tak se spolu s dalšími radikálními kolegy přemístil do revolučnějšího Kladna. V roce 1893 časopis *Omladina* z finančních důvodů zanikl, ale neformální skupina vzniklá kolem něj zůstala, pracovala dál a byla nazývána Omladina i podle časopisu.

Lorenc byl nejen vyslýchán, ale i odsouzen na deset dní do vězení, navíc mu hrozila tříletá služba v rakouské armádě, které se chtěl za každou cenu vyhnout, proto se rozhodl odjet do ciziny. Nejprve to zkusil ve Švýcarsku, ale odtud se vrátil. Ještě před nastoupením trestu mu pomohla náhoda: Rodina Maršálkova už měla vyřízeno vystěhování do Brazílie, ale jejich syn, stejně starý s Lorencem, s nimi odjet nechtěl, protože tady měl milou, kterou nechtěl opustit. Tak přijali Lorence jako náhradního syna a odjel s nimi jako Josef Maršálek.

Brzy po jeho odjezdu nastal velký proces s Omladinou, šedesát osm lidí bylo odsouzeno k dost vysokým trestům, a kdyby Lorenc neodjel, určitě by byl mezi nimi.

V září 1893 odjel vlakem do Hrádku nad Nisou, přes hranice se vydal pěšky až do Žitavy (Zittau) a dále opět vlakem do Hamburku, kde se připojil k ostatním dvěma stům emigrantů, mezi nimiž bylo i dvacet českých rodin. Z Hamburku ještě poslal rodičům lístek se stručným textem „Osud mne unáší přes moře“.

Přestože v té době už Lorenc ovládal perfektně desítky jazyků, portugálština, kterou se mluví v Brazílii, mezi nimi nebyla. Měl ale štěstí. Loď měla mezipřistání v Lisabonu, kde přistoupilo dvanáct Portugalců. Další plavba trvala devatenáct dnů a to mu stačilo, aby pomocí nich zvládnul plynule mluvit portugalsky, což mu potom v Brazílii hodně pomohlo.

Před přistáním se vrátil ke své identitě, jenom si své jméno poportugalštil. Pro následující období budu i v tomto článku používat toto jeho jméno – Francisco Valdomiro Lorenz –, které už si zachoval do konce života.

Devátého října konečně vstoupil na brazilskou půdu v Rio de Janeiru, ale už první pohled

v něm vzbudil neblahé tušení. V přístavu byla spousta otrhanců, kteří na ně dost nepřátelsky pokřikovali „imigranti, Němci“, a brzy zjistil, že sliby, které dostali, vzaly za své. Zem se zmítala v revoluci a jejich zaslíbená země Rio Grande do Sul na jihu Brazílie a jejich sen o založení socialistické vesnice se rozplynuly. Následovaly jen posměšky, hlad a hledání alespoň nějaké obživy.

Chodili mezi nimi náboráři nabízející práci, a tak kdo uměl nějaké řemeslo, relativně brzy se uplatnil. To však nebyl případ Lorenze, proto se musel nechat najmout jako dělník do dolů na zlato poblíž města Ouro Preto (černé zlato), kde ho čekala namáhavá práce za minimální odměnu, která nestačila ani na obživu, a tak často zažil i hlad.

Vynechám další velice dobrodružnou a strastiplnou, rok trvající cestu Lorenze z Ouro Preto přes Pinheiro, přistěhovalecký dům v Cristalu a přes Porto Alegre do slíbené kolonie v São Feliciano, kde už se usadil natrvalo a začal budovat nový domov.

Jako všichni imigranti dostal přidělený pozemek, většinou porostlý lesem, který bylo nutno vykloučit, aby ho šlo zemědělsky využívat a postavit si tam obydlí. To nebyl dar brazilské vlády, ale půjčka s velmi výhodnými splátkami. Na rozdíl od Ria a okolí se tady nesetkal s žádnými projevy nesnášenlivosti mezi domorodci a přistěhovanci, naopak, všichni si vzájemně pomáhali.

Nakonec tam dorazil jako jediný Čech, většinu imigrantů tvořili Poláci a mezi nimi si také našel manželku, o šest let mladší, sedmnáctiletou Idu Kraschewskou. V listopadu 1896 se jim narodil první syn, který po porodu zemřel. Celkem spolu měli třináct vlastních dětí (z toho deset zůstalo naživu), ale přijali ještě pět dětí po švagrech a několika sirotků.

Pokud jde o živobytí, věnoval se z počátku jako všichni zemědělství. V tom ale nebyl moc úspěšný, a tak k tomu brzy přibral učitelství. Nejprve po večerech po práci, ale pak už založil opravdovou školu, kde mu rodiče dětí platili, většinou buď vypěstovanými potravinami, nebo prací na jeho pozemku. Kromě toho už začal být známý jako překladatel, spisovatel a léčitel – homeopat.

Tady je asi vhodné uvést jeho jazykové znalosti. Jak jsem již zmínil, už na gymnáziu udivoval znalostí jazyků (kromě slovan-
ských znal latinu, němčinu, ruštinu, učil se i klínové písmo, volapük a esperanto, ale studoval i další včetně čínštiny). Na lodi cestou do Brazílie se naučil portugalsky, což následně uplatnil při pomoci českým a polským vystěhovalcům. V Brazílii jeho zájem o jazyky pokračoval, nejen o ty živé, ale i ty již mrtvé. Uvádí se, že ovládal celkem 104 jazyky. Existuje například záznam, že byl dotázán na přezkoušení v Porto Alegre (aby mohl učit na státní škole a dostávat příspěvek od státu), jestli umí také japonsky. Když přisvědčil, že ano, byl konfrontován s rodilým Japoncem, který dosvědčil jeho perfektní znalost.

Zájem o jazyky se také projevuje v jeho literární tvorbě. Už v Čechách v roce 1890 vydal *Esperanto por Bohemoj*. V Brazílii začal tím nejpotřebnějším a vydal *Gramatyka języka Portugalskiego a Słownik Polsko-Portugalski*. Z portugalsky psaných děl uvedme alespoň *Iniciação Linguística* (Úvod do jazykovědy), *Homeopathia Doméstica Brasileira* (Domácí brazilská homeopatie) nebo *A sorte Revelada pelo Horoscopo Kabalistico* (Osud zjevený kabalistickým horoskopem). Z německy psaných *Deutsch-Chinesisch, Chinesisch-Deutsch Wörterbuch, Deutsch-Japanisch, Japanisch-Deutsch Wörterbuch*. V esperantu

vydal například *Klasifiko de brazilaj indianoj* (Klasifikace brazilských indiánů) nebo *Kompleta Gramatiko de la Tupia lingvo* (Úplná mluvnice jazyka tupi).

Ve své tvorbě nezanedbával ani informování o českém kulturním prostředí v portugalštině: *Chamas de Ódio e a Luz do Puro Amor* (Plameny nenávisti a světlo čisté lásky) o Janu Husovi a jeho životní filozofii, *Um Apóstolo de Progresso* (Apoštol pokroku) o životě a díle Jana Amose Komenského nebo *Pequena Antologia Tcheca* (Malá česká antologie).

Stejně pestrá jako Lorenzova autorská díla jsou i jeho překlady. Do portugalštiny přeložil například *O Labirinto do Mundo e o Paraíso dos Corações* (Labyrint světa a ráj srdce). Protože neměl k dispozici český originál, přeložil ho z rumunštiny. Velmi populární se stal jeho překlad *Bhagavadgity*, který do roku 2014 vyšel v šesti vydáních. Tento indický epos považovaný za „bibli“ hinduismu přeložil ze sanskrtu. A do portugalštiny překládal i z aramejštiny (např. novozákonní Kázání na hoře) a z hebrejštiny.

Velmi bohatý je seznam Lorenzových překladů do esperanta, z nichž jsou neopomenutelné například *Diverskolora bukedeto* (Pestrobarevná kytice), obsahující básně Kollára, Čelakovského, Sládka, Vrchlického, Hálovy a dalších. Dále *Bhagavadgita* s podtitulem *Suplika kanto pri senmorteco* (Vznešená píseň

S. Feliciano, 12-XI-1904.
Estimata Sinjoro!
Leginte en unu artikolo pri Esperanto
la adrejon de la Perua Esperantista
organo, mi volus scii la kondiĉojn de l'
abono, kaj tial mi petas vin, volu
afable sendi al mi unu numeron de
tiu ĵurnalo.
Kore salutante, mi restas
Via dediĉito
Francisco Lorenz
en S. Feliciano,
Estado Rio G. do Sul, Brazil.

Lorenzův rukopis.
(Foto archiv Petra Chrdleho.)

o nesmrtnosti), *Brazila antologio poezia* (Brazilská básnická antologie) nebo *Voĉoj de poetoj el la spiritisma mondo* (Hlasy básníků ze spiritistického světa).

Při představování F. V. Lorenze není možné nezmínit jeho složitý duchovní vývoj a cestu k spiritismu, kterému zůstal věrný do konce života. V rodině a škole prošel katolickou výchovou, avšak už jako student měl velké problémy s katechetou. Dokonce tím ztratil výhodné vyučování, když katecheta žaloval rodině žáka, kterého doučoval, že jejich syna doučuje bezvěrec s podivnými názory. Od té doby ho čekala bída a dokonce nemoc z podvýživy. Jako redaktor ve svých novinách ostře vystupoval proti kléru coby přesvědčený proletář a zanícený socialistický materialista.

Přesto cítil, že duchovně strádá, a hledal odpověď na otázky po smyslu života. Věnoval se studiu východoasijských náboženských doktrín, ale i judaismu včetně židovské mystiky, kabaly, také křesťanství, kde zejména Kázání na hoře v něm podnítilo filantropii, dále islámu a veškeré spirituální literatury, k níž se dostal.

Ještě v Čechách se setkal i se spiritisty, kteří na něj kladně zapůsobili. Ocituji z jeho dopisu sestře:

„Milá sestřičko!

Večer jsem se vrátil z cesty třídní, byl jsem v neděli na přednášce v Semilech a v pondělí mezi spiritisty ve Vojicích. Vrátil jsem se velice posílněn a potěšen; není snad lépe chápán pravý socialismus, nežli mezi těmito dobrými lidmi. Od nich by se měli naši ‚vynikající‘ vůdcové učit, co je bratrství, volnost a rovnost. Mne v těchto krajích mají velice rádi. ‚Pokrok‘ se jim velmi líbí; dovedou také ocenit, co je prospěšno duši, a co ne.“

Po příjezdu do Brazílie se zapojil do spiritistického hnutí, kde byl velmi ctěn, a dokonce pro spiritisty dosud zůstal médiem. Dodnes jsou vydávána jeho díla *Paprsky duchovního světla*, *Praktické lekce aplikovaného okultismu*, *Šťěstí zjevené kabalistickým horoskopem* a další. Dokonce po jeho smrti vyšla esperantská publikace *Esperanto kiel revelacio* (Esperanto jako zjevení), text, který posmrtně jeho médium údajně diktovalo příteli, který

Památník F. V. Lorence ve městě Dom Feliciano v jižní Brazílii. (Foto archiv Petra Chrdleho.)

A Prefeitura Municipal de Dom Feliciano através do Departamento de Cultura e Turismo e a Família Lorenz tem a honra de convidar Vossa senhoria e família para Cerimônia de Inumação dos restos mortais do grande mestre Francisco Valdomiro Lorenz no novo Memorial, com a presença do Embaixador da República Tcheca e autoridades.

Dia 04 de novembro de 2012

(Domingo) às 11 horas.

Local: Ao lado da Capela Mortuária Municipal

Realização:
Consulado Geral da República Tcheca
Associação Cultural Tcheca - Brasileira
Prefeitura Municipal de Dom Feliciano

**Pozvánka na
odhalení pomníku
F. V. Lorence v Dom
Feliciano.**

(Foto archiv Petra
Chrdleho.)

ho zaznamenal čitelně, přestože se nikdy esperanto neučil.

Další neopomenutelnou stránkou osobnosti F. V. Lorence jsou mezinárodní jazyky.

Nejprve se naučil volapük, dokonce poslal jeho tvůrci Schleyerovi své básně a překlady *Rukopisů zelenohorského a královédvorského*. Dostal odpověď, v níž mu Schleyer udělil titul poedan (básník). Následně poznal esperanto, pro které se nadchnul, a nejen se ho naučil, ale i napsal a v Čáslavi sám vydal učebnici esperanta pro Čechy hned

tři roky po jeho vzniku (tedy v roce 1890). Po schizmatu v esperantském hnutí a vzniku ida (reformované esperanto) se pustil, už v Brazílii, do jeho studia a vydal portugalsky učebnici *Lingua Ido. Gramatica e Dicionario* (Jazyk ido. Mluvnice a slovník). Brzy se však vrátil k esperantu, které považoval za mnohem dokonalejší, a tomu už zůstal věrný až do smrti.

Toto jeho nadšení pro mezinárodní dorozumivací prostředek, který sám nepotřeboval, protože se domluvil všemi jazyky, jež mohl

potkat, pramení pravděpodobně z díla J. A. Komenského,² kde pochopil jeho důležitost, a tak se mu intenzivně věnoval.

Kdyby nebyly hmatatelné důkazy ve formě jeho rukopisů v muzeu v Dom Feliciano a důvěryhodných svědků jeho aktivních jazykových znalostí, považoval bych život a dílo F. V. Lorence za legendu. Je naprosto nepředstavitelné, jak mohl na zapadlé vesnici, bez přístupu ke knihovnám vše dokázat, když se navíc musel tvrdou prací postarat o živobytí pro svoji početnou rodinu. A toto také spiritisté považují za důkaz, že musel být spojen s nějakými médii, protože jiné vysvětlení neexistuje.

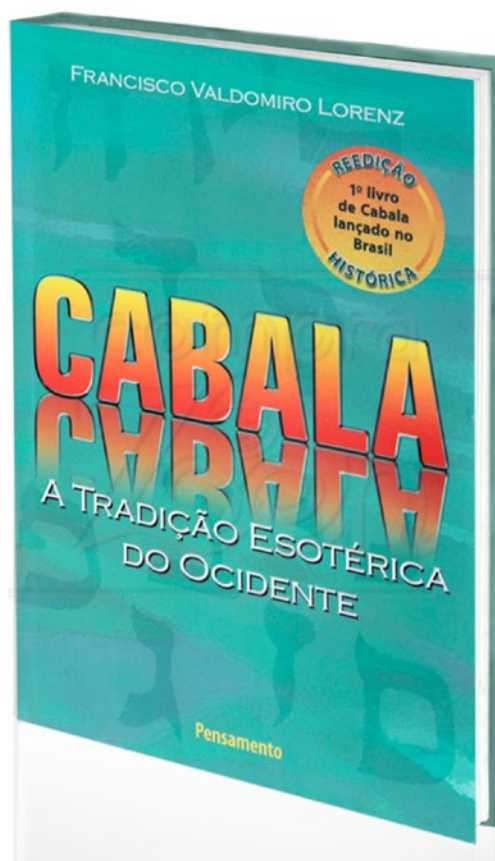
2 Mezinárodním jazykem se Komenský zabývá jednak teoreticky v díle *Via lucis* a v pátém dílu Všenápravy věcí lidských, *Panglottia*, dokonce mj. představil i základy dvou mezinárodních jazyků jako praktický příklad.

Jako závěr tohoto stručného pojednání o F. V. Lorencovi ocituji bývalou ředitelku Kulturního domu imigrantů v Dom Feliciano z jejího článku *Francisco Valdomiro Lorenz – um homo Sábio* (FVL – moudrý člověk).

„Francisco Valdomiro Lorenz byl, jak známo, intelektuál, učitel, filozof, homeopat, spisovatel (publikoval sedmdesát čtyři knih), překladatel, astronom, astrolog, polyglot (ovládal více než sto jazyků), esperantista, filantrop, mistr zednářské lóže, vrchní představitel ezoterického kroužku Pensamento v Rio Grande do Sul, doktor kabalistického řádu rosekruciánů a věhlasné médium.

Byl pro své okolí velkým přínosem a jako lékař-homeopat bylinami uzdravil mnoho lidí. [...] Když se v roce 1918 v Brazílii rozmohla tak zvaná španělská chřipka, již padlo za oběť také mnoho Brazilců, v Dom Feliciano a jeho okolí nebyly oběti na životech, protože Lorenz vyvinul nějakou vakcínu, aby zabránil nástupu epidemie.

Francisco Valdomiro Lorenz byl pro Dom Feliciano skutečně velmi významným mu-

Lorencova kniha o kabale v portugalštině.
(Foto archiv Petra Chrdleho.)

Lorencův překlad *Bhagavadgíty* do esperanta.
(Foto archiv Petra Chrdleho.)

žem, který nešetřil silami, aby pomáhal lidem. Přišel do kolonie společně s přistěhovalci, většinou Poláky. Když viděl jazykové problémy, s kterými se potýkali, vypracoval učebnici a slovník portugalštiny, aby se snáz v této zemi s pro ně cizím jazykem lépe dorozuměli. A jen připomínám, že byl Čech, a ne Polák.“

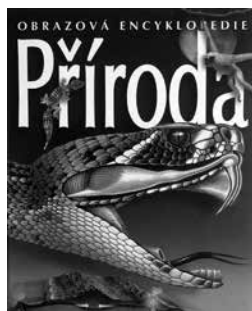
Pro bližší seznámení se s životem a dílem F. V. Lorence doporučuji publikaci Vlastimila Novobilského *František Vladimír Lorenc: Svědectví o životě a díle neobyčejného člověka*, KAVA-PECH 2017, 151 stran.

Zprávy z unitářské knihovny v Praze

Devatenáctý díl

Bohdan Chlíbač

Ekologie – příroda, vesmír, antropologie, ekonomie, politika, energetika:

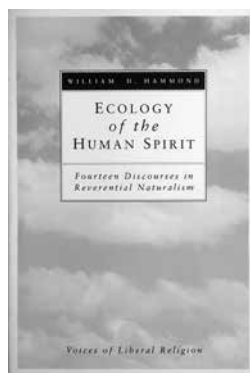
Carolin, Roger
(et al.),
*Příroda: Obrazová
encyklopedie.*
Překl. M. Janouchová
(et al.).
Praha: Svojtka & Co.,
2004, 640 s.

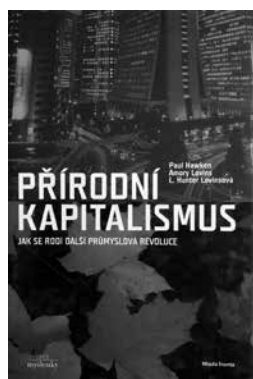
Gleiser, Marcelo,
*Trhlina ve stvoření
světa: Nová
vize života
v nedokonalém
vesmíru.*
Překl. J. Podolský.
Praha:
Dokořán & Argo,
2012, 300 s.

Gore, Al,
*Země na misce vah:
Ekologie a lidský
duch.* Překl. J. Jařab,
úvod F. Benda,
doslov J. Vavroušek.
Praha: Argo, 1994,
372 s.

Hammond,
William D.,
*Ecology
of the Human Spirit:
Fourteen Discourses
in Reverential
Naturalism.*
Minneapolis: Rising
Press, 1996, 124 s.

Hawken, Paul
(et al.),
*Přírodní
kapitalismus:
Jak se rodí další
průmyslová revoluce.*
Překl. B. Blažek.
Praha: Mladá fronta,
2003, 476 s.

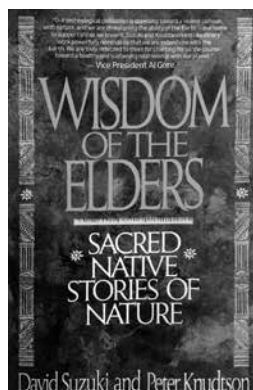
Jones, Van,
*Zelená ekonomika:
Jedno řešení
pro dva nejpálčivější
problémy naší doby.*
Překl. Eva Křístková.
Praha: Vyšehrad,
2011, 219 s.

Neubauer, Zdeněk,
*O přírodě
a přirozenosti
věcí.* Praha:
Malvern & B. Just,
1998, 143 s.

Scheer, Hermann,
*Světové sluneční
hospodářství:
Obnovitelná energie
pro udržitelnou
globální budoucnost.*
Překl. M. Smrž.
Praha: Eurosolar.cz,
2004, 318 s.

Suzuki, David –
Knudtson, Peter,
*Wisdom of the
Elders: Sacred Native
Stories of Nature.*
New York: Bantam
Books, 1993, 274 s.

Teilhard de Chardin,
Pierre,
*La place de l'homme
dans la nature:
Le groupe
zoologique
humain.* Paris: Seuil,
1956, 173 s.

V unitářství vidím prostor praktikovat svou víru tak, jak sám chci

Rozhovor s Jakubem Podlahou, předsedou místního správního sboru POU

Jak ses setkal s unitářstvím?

Oženil jsem se. – Chtěli jsme svatbu po svém, venku, v kruhu sedmi nádherných vzrostlých lip v zámeckém parku ve Svinařích a taky s indiánskými prvky. Při hledání oddávajícího jsme narazili na článek o unitářských duchovních, a záhy už jsme pili kávu v kanceláři pražské obce.

Proč ses rozhodl stát členem pražské obce? A jak dlouho už jím jsi?

Když jsem byl ještě na „gymplu“, občas jsem zašel vedle do Salvátora na kázání pana Halíka. Zajimal mě výklad bible, ale ostatní prvky

katolické mše mi připadaly nepřekonatelně rušivé. Když jsem se pak při plánování svatby blíže seznámil s unitářstvím, zapadlo to lépe do mojí představy o praktikování víry. Chtěl jsem se duchovnímu rozvoji dále věnovat a být součástí komunity lidí, kteří to vidí podobně. To bylo před svatbou v létě roku 2019 a vnímám to tak stále.

Co ti unitářství dává?

V unitářství vidím prostor praktikovat svou víru tak, jak sám chci, a zároveň se potkávat s lidmi, kteří to vidí podobně a zastávají podobné hodnoty. Zároveň věřím v aktivní

Obsluhování zvukařské aparatury při „prvorepublikové“ Květinové slavnosti. (Foto Ondřej Svatoš.)

**Pálení biouhlu
při zakládání
kompostu. Sadská
2022.**

(Foto z archivu
Jakuba Podlahy.)

přístup ke světu kolem a ten se snažím realizovat skrze práci v pražské obci i v dalších neziskových organizacích nebo jinde v životě.

V pražské obci zastáváš už nějakou dobu pozici předsedy místního správního sboru. Co všechno tato funkce obnáší? Co ti tato funkce přináší pozitivního? A co je naopak na činnosti předsedy z tvého pohledu nejobtížnější?

Když jsem byl jako člen MSS osloven, jestli bych nechtěl kandidovat do funkce předsedy, řekl mi Petr Samojský, že to oproti členství ve správním sboru nebude „žádná práce navíc“. Z toho máme dnes trochu anekdotu. Do své

stávající role jsem přišel v době, kdy jsme jako obec měli po covidu rozbíhat komunitní centrum, najít náhradu za odešlou dlouholetou tajemnici obce a zároveň se usadit v tom, jak naložit s výrazně prořídilou členskou základnou.

Zejména v období bez tajemnice jsem se musel naučit všechno o fungování obce, o účetnictví, evidenci členů, grantech, byrokracii, abych kdykoliv mohl nové tajemnici s čímkoliv poradit a dokázal o záležitostech obce informovaně uvažovat a rozhodovat.

Z pozice předsedy se také člověk exponuje politicky. S tím jsem se dlouho srovnával. Jednám se správním sborem, s vedením NSČU, s duchovním, snažím se komunikovat se čle-

ny o čemkoliv, co je zajímavá a s čím přijdou, angažovat ty, kteří mají zájem se aktivně zapojit. Často je na projednání nějaké záležitosti jen jeden pokus, protože na další už prostě nedojde. Nejde nic zpětně dovysvětlit. Musí to být jasné hned, musí být řečeno vše potřebné. A někde blízko za sebou při tom člověk cítí zodpovědnost ke členům obce, kteří ho do té role zvolili. To pro mě byla velká lekce.

V roli předsedy člověku nezbyvá, než si fungování obce vzít plně za své a snažit se, aby vše fungovalo a rozvíjelo se, jak jen to jde, v tom kousku volného času, který tomu člověk může věnovat. Je hodně těžké v tom najít ten správný „balanc“, který zabezpečí fungování i ve složitých časech a zároveň vám nenabourá osobní život.

Máš nějakou vizi vývoje pražské obce do bližší budoucnosti? Co nového v obci chystáte? Co bys rád změnil? A co naopak je potřeba zachovat tak, jak je?

Teď jsme v době, kdy se stabilizovalo fungování obce s novou tajemnicí. Vytvořili jsme si systém fungování přes online dokumenty, což nám výrazně usnadnilo interní fungování mezi tajemnicí a MSS. Komunitní centrum se přesouvá pod Unitářskou akademii. Tím se POU hodně uleví a doufám, že to využijeme k nabrání sil.

Pro obec bude naprosto zásadní nové i stávající členy zapojovat do už probíhajících aktivit, podporovat organizování jejich vlastních a rozšiřovat jejich zapojení do aktivit komunitního centra. Běží nám nedělní shromáždění, Kruhy sdílení, Setkávání nad duchovní literaturou, bridž, cvičení seniorů. Byli jsme obnovit záhonek na Žofíně. Členové spolupřádají v KC různé besedy, koncerty a promítání. Vyslali jsme pár členů na sněm do Británie. K tomu po částech rekonstruujeme varhany s historickými píšťalami. Věřím, že stávajícím i novým členům máme co nabídnout. Zároveň vnímám, že právě teď se daří otevírat členům prostor pro vlastní iniciativu a v tom je potřeba nepolevit. Potenciál máme obrovský.

Kdo tě znají, vědí, že máš blízký vztah ke kompostování a permakultuře. Ne nadarmo je s tebou spjata přezdívka

„Přéma“, podle známého kutila Přemka Podlahy. Co tě k permakultuře přivedlo? A jak bys ji vysvětlil těm, kteří toto slovo ještě nikdy neslyšeli?

Péči o prostředí kolem sebe jsem se učil už ve skautu. Pravidlem „zanechat po sobě prostor v lepším stavu, než v jakém byl, když jsem do něj vstoupil“ se snažím řídit ve všech směrech. Permakultura je soubor etiky, principů a návodů, jak toho dosáhnout na ekosystémové úrovni. Zeptejme se sami sebe: Jak svým chováním ovlivňujeme ten živý prostor kolem sebe sto metrů doleva, sto metrů doprava? Je čistší, živější, zelenější, voňavější, vstřícnější pro člověka i pro přírodu? Pokud na ulici kolem domu sesbírám a vytrídím odpadky, z větvi nadělám biouhel nebo mulč, ale některé tam nechám jako hadník, ježkovník a domek pro „hmyzáky“, rostlinný odpad z kuchyně zkompostuji a s výsledným kompostem pak zasadím jedlý strom s ochranou proti okusu, mám na chvíli splněno. Neznám lepší systém než permakulturu, který by mi tak jasně říkal, jak správně spoluutvářet svět kolem sebe.

Jaké vidíš souvislosti mezi permakulturou a spiritualitou?

Myslím, že permakultuřista a unitář je tatáž osoba. Jen se ta osoba kouká jednou víc kolem sebe a podruhé víc do sebe. Zdá se mi, že permakultura se snaží být praktická, etická, ale nepůsobit příliš spirituálně, byť určité duchovno na pozadí stále má. Není možné s láskou pečovat o zemi, plně pozorovat a objevovat prostor kolem sebe se všemi souvislostmi a zároveň necítit úžas nad dokonalými detaily přírody nebo neprožívat spiritualitu třeba v úplňku či při slunovratu. Jen to v té permakultuře není explicitně řečeno. Od toho tady je spíše ten náš, unitářský prostor. Co ale permakulturu a unitářství zejména spojuje, je prakticky totožná etika.

Nedávno vznikla v Lexově kavárně v prostorách pražské Unitarie permakulturní knihovna. Řekl bys o ní něco víc?

Knihovnu k nám přestěhoval spolek Permakultura (CS), zastřešující organizace perma-

Členové POU obnovují záhonek k výročí 100 let českého unitářství v Praze na Žofině.
(Foto Ondřej Svatoš.)

kultury v Česku. Vedení spolku shánělo nové prostory pro svou knihovnu, a tak jsme jim nabídli, jestli ji nechtějí přesunout do prostor KC. Podařilo se najít shodu na vzájemném fungování, takže nás teď čeká nejen možnost se „permakulturně“ vzdělávat v permakulturní knihovně, ale také společně pořádat akce v prostorách KC. Nedávno jsme zde například pořádali úspěšnou premiéru filmu *Jedlé lesní zahrady*. Další takové akce budou brzy následovat.

Letos v létě se tobě a tvé ženě narodil syn. Jak bys svou zkušenost otcovství popsal? Přinesla s sebou například něco, co jsi předem vůbec neočekával?
Často jsem slýchal, ať si pořádně užijeme

ty první týdny a měsíce, že to rychle uteče. Rozhodl jsem se na tu radu dát a být doma, jak jen to jde. A snažíme se mít pohodu. Je to potřeba, protože spolu s několika pracemi a kupováním domku s velkou zahradou v západních Čechách je těch stresorů prostě už tak hodně. Každopádně vnímám obrovské štěstí, že jsme od začátku spolu a v pořádku, protože vím, že to není samozřejmost. Taky jsem věděl, že se mi trochu přerovnájí priority. Mám teď paradoxně pocit, že toho stíhám víc než před tím. To, na čem záleží, prostě udělám hned, jakmile to jde, a na to ostatní se prostě nedostane. Například teď jsou 3:00 a mám dopsáno. Dobrou noc.

Rozhovor vedl Matěj Čihák.

Svým způsobem pořád dospívám

Rozhovor s Kateřinou Kopeckou, členkou OUT

Kateřina Kopecká. (Všechny fotografie pocházejí s osobního archivu autorky.)

Kateřino, kdybys měla zmínit jeden jediný, silný zážitek ze svého dětství, co by to bylo?

Asi by to byly víkendy u mých babiček, v jejich zahradách a lese. Když mi byly tři roky, přestěhovali jsme se do Prahy, poté co se moji rodiče rozvedli. Já jsem mívala obě babičky moc ráda a ráda jsem se k nim, na venkov, vracívala. Tyhle pobyty venku, na zahradě a v přírodě, mi možná vytvářely potřebný kontrast k městskému prostředí, kde jsem byla přes týden. Město té doby má pro mě ve vzpomínce šedou barvu, jistou strohost a napětí. Venkov byl barevný, proměnlivý v ročních obdobích, plný vůní a volnosti. Asi ve mně zůstalo něco z toho, co jsem prožívala v úplně nejranějším dětství do těch tří let.

A kde ses narodila?

V Českém Brodě a vyrůstala jsem v Úvalech.

Odtud jsme se přestěhovali téměř do centra Prahy, do Legerovy ulice, přímo k magistrále. To byl opravdu skok!

Kde jsi měla babičky?

Jednu v malé vesničce u Českého Brodu a druhou v Úvalech u Prahy. V Legerově jsem prožívala tu část dětství, kdy už člověk víc vnímá své okolí, předškolní a raný školní věk. To už člověka prostředí, nejčastěji svými vnějšími omezeními, výrazněji formuje.

Kam jste si chodili hrát?

Úplný počátek v Praze si nepamatuju, ale maminka nám vyprávěla, že jsme si chodily hrát do parčíku k Národnímu muzeu. Ale to nebyl ten upravený park, který je tam teď, byly to stráně s rozsáhlým houštím, mezi tím nějaké staré vyhozené gauče; sice úplně v cen-

Kateřina Kopecká s manželem Pavlem.

tru, ale naprosto zanedbaný koutek zeleně. V době komunismu se na ladnost některých míst opravdu nehledělo. Maminka si myslím po čerstvém stěhování z malého městečka nějak neuvědomovala možné nebezpečí a nechávala nás volně běhat jako dřív – stavět si bunkr v té zarostlé divočině města mezi auty. Také jsme si hrály tak, že jsme jezdily metrem – nastoupily jsme na I. P. Pavlova a vystoupily na Muzeu. Brzy jsme ale začaly trávit čas více doma a organizovanou zábavou – kroužky, sport, „hudebky“.

Pokud jsme nejeli někam ven, tak jsme s rodiči, kteří měli oba Prahu velmi rádi, chodívali na vzdělávací procházky po Starém Městě.

Chtěli z nás „Mauglíků“ vychovat slečny. Nedomáží si už vzpomenout, kolikrát jsme se takhle procházeli, ale určitě to byla cesta ke vnímání lidmi stvořené krásy. A dodnes si pamatuji údiv nad tím, že v těch domech, které tu stále stojí, žili králové, vojevůdci, umělci, jejich sloužící... Jako by ožila pohádka. Města a architektury jako takové jsem si začala všimnout až později.

Kdy to bylo?

Myslím, že to bylo tak v sedmé, osmé třídě. To jsem začala chodit na procházky sama. Město bylo sice ještě dost šedé, bylo to těsně po revoluci a změny a obnovy přicházely pomalu, ale já jsem si snila cestou na Pražský hrad, Velkou strahovskou zahradou a Kampou. Měla jsem z toho takový úžasný pocit a věděla jsem v té chvíli, že nechci bydlet nikde jinde. Tohle byl můj svět.

Měla jsi nějakou partu, kamarády, nebo jsi byla spíš samotářské dítě? A máš vlastně nějaké sourozence? Hráli v tom případně nějakou roli?

Mám starší sestru, o čtyři roky, takže v tom věku pocitově výrazně starší. Ale kamarády ani partu jsem moc neměla. Byla jsem vytížená různými kroužky, a ještě navíc jsem samotář, introvert, volný čas jsem trávila vesměs sama.

Byla u vás v rodině nějak přítomná, třeba i nenápadně v pozadí dění, spiritualita?

Když to vezmu objektivně, fakticky, tak moje babička, maminky maminka, byla věřící a já jsem pokřtěná, ale vlastně myslím, že tím to jakoby skončilo. Tedy oficiální, formální kontakt s náboženstvím. Protože do kostela jsme nechodili. Na Vánoce jsme si vždycky doma četli z bible, ale to byl myslím spíš zvyk nebo možná způsob, jak se naladit na atmosféru Vánoc, něco, co vysvětluje, proč vlastně slavíme. Také jsme se chodili dívat na jesličky. Dnes to zpětně vnímám jako potřebu prožít svátek jinak, hlouběji než vnějšími znaky.

A bylo ti to milé?

Jo, bylo to vždycky milé. Zdálo se mi, že potom ten svátek dával nějaký smysl. Nicméně myslím, že jsme hlubší prožitky, které

Výhled z okna – kaplička na borečské návsi.

by se blížily projevům spirituality, zažívali třeba na koncertech vážné hudby a při návštěvách výstav. O nějakém náboženství ani duchovnu jsme si nijak konkrétně

nepovídali. Měli jsme doma bibli, ale spíš proto, že to patřilo k tomu, co má mít člověk v knihovně. Otčím i matka ji četli a věděla jsem, že to patří ke vzdělání. Občas se na ni

odkazovali, hlavně v příslovích. Vlastně jsem nás vnímala jako takovou typickou českou ateistickou rodinu.

Tak nějak mne překvapilo, když můj otčím v pokročilejším věku začal docházet do kostela k Českým bratřím. Nepředpokládala jsem, že by byl tak duchovně založený, a rozhodně jsem nečekala, že se přidá k nějaké organizované církevní skupině. Maminka je spíš indián a trochu mnich, hluboké a přesahující zážitky u ní přicházejí po delším putování přírodou a při četbě knih.

Jaké jsi měla dospívání?

To je období, které mám opravdu ráda za sebou a jsem šťastná, že jsem ho přežila. Byla jsem neurotik a trpěla jsem depresemi, a nebylo to jen v dospívání, trvalo to trochu déle. Myslím si, že teď už to má označení, že se tomu říká psychospirituální krize. Období, kdy jsem vlastně nebyla schopná běžného života. Docházela jsem na terapii. Teď to hodnotím jako takový přerod, v podstatě

velmi pozitivně, ale v tu dobu, kdy to probíhalo, mi bylo opravdu těžko.

Co tě v té době pozitivně ovlivnilo?

Měla jsi něco nebo někoho takového?

Kolem dvacátého roku u mě nastal složitý životní přelom, propadla jsem se do mentální anorexie. Byl to vnější znak, že se opravdu něco děje. V tu dobu mi hodně pomohly má starší sestra a maminka. Moje sestra byla tehdy lékařka, ale hodně se zajímala o psychologii a díky tomu byla schopná mi doporučit terapii. Tím pádem se nám podařilo (ze začátku společnými silami, pak už jsem se v tom nějak dokázala zorientovat sama) mě dostat z anorexie a já z celé té situace získala hodně hlubokou zkušenost.

Kdybych měla jmenovat konkrétně, hodně mi pomohl terapeut Vladimír Dvořáček z Brna, klinický psycholog. Jezdila jsem k němu na semináře, které se týkaly práce s tělem a sny podle jungiánské psychologie, setkala jsem se tam s knihami Carlose Castanedy.

Naše údolí ohraničené Kletečnou, Ostrým a Milešovkou.

Kromě toho jsem začala jezdit na holotropní dýchání, které mi hodně pomohlo. A do dneška ho pravidelně praktikuji jako určitou psychohygienu.

Můžu se vrátit k té sametové revoluci? Říkala jsi, že ti bylo jedenáct, když přišla. Jak jsi tu dobu prožívala? Uvědomovala sis přelom, který právě probíhal?

Můj otčím se angažoval v disentu, a když revoluce začala, protože byl trochu víc informovaný, tak o tom vlastně nechtěl moc mluvit. Dokud nebylo úplně jisté, že se to převrátí v dobrý směr, byl velmi ostražitý. V bytě pod námi bydlel příslušník STB, jako v mnoha jiných domech. Na demonstrace jsme pak s ostatními v listopadu chodili. Byla to euforická nálada, kterou jsem i já vnímala.

Hodně na mě v té době působila i naše učitelka češtiny, která byla taková komunistka, idealistka, hodně zvláštní člověk. Předčítala nám Exupéryho *Malého prince* a vysvětlovala také, že to, jak jsou všichni nadšení, je trochu naivní, že může přijít i nějaké zlo... Že nemůže být všechno jen v růžových barvách, ale že se tady objeví i další barvy spektra. Pamatuji si, že to ve mně budilo obavy, co vlastně ta situace přinese. Kdybych to srovnávala s nějakým zážitkem, tak myslím, že podobné to měly naše děti s covidem. Zážitek určitého vybočení z běžné reality.

Co jsi vlastně vystudovala?

Začala jsem studovat, ale nedostudovala jsem, přišlo to zrovna do zmíněného komplikovaného období. Studovala jsem dějiny umění na Filozofické fakultě Karlovy univerzity.

Kdy jsi v životě dospěla?

Po tom psychickém otřesu jsem se zase začala stavět na vlastní nohy a odešla jsem na tři roky do Anglie. Myslím, že touto zkušeností jsem hodně dospěla, začala jsem si úplně jinak důvěřovat. Přežila jsem v cizí zemi, našla jsem si práci, přátele a nesla ovoce svých rozhodnutí. Tak to byl takový přelom. Jinak si myslím, že svým způsobem dospívám pořád.

Která z věcí, jimiž ses v životě zatím živila, tě bavila nebo baví nejvíc?

Když byly naše děti malé, tak jsme s kamarádkou tady přes kopec založily lesní školkou. Byla jsem tam jako průvodce s dětmi. To mě velmi naplňovalo. Spolupráce se dál rozvinula a já jsem byla přizvána k vytvoření programu environmentálního vzdělávání pro děti od předškolního věku po střední školy dotovaného Evropskou unií. Program se skládal ze čtyř tematických okruhů, přičemž já byla autorkou jednoho z nich. Týkaly se lesa, hospodaření s vodou, života našich prababiček. Probíhal ve starém mlýně, takže jedno to téma bylo právě i o mlynaření. Celý ten komplex činnosti, tvorba programů, lektorování a vlastně i organizace celého průběhu mě asi zatím z mých pracovních zkušeností bavil a naplňoval nejvíc.

A proč už to neděláš nebo neděláte, jestli můžu být zvědavá?

My jsme ten program a jeho testování dokončily přesně v době, kdy začal covid. Kvůli tomu jsme pak činnost přerušily a obě kolegyně, mé spolupracovnice, si pořídily malé děti, takže v současné době je to pozastavené. Pozornost je nyní zaměřena jinak, ale v podstatě kdykoliv se to dá oživit.

Ted' se chronologicky vrátím trochu zpátky, pokud dovolíš. Kdy jste vlastně odešli z Prahy a co bylo impulzem, který vás k tomu nasměroval?

S Pavlem, mým nynějším manželem, jsme hledali místo, kde bychom se mohli usadit mimo Prahu. Měli jsme to tady na Borči vyhlídnuté už delší dobu, Pavel jsem jezdil ke kamarádovi na chalupu. Řešili jsme, jestli si postavíme dům, nebo si nějaký koupíme a nějak si ho opravíme, ale dlouho jsme nebyli úspěšní. Až se nám podařilo získat dům, ve kterém žijeme teď – takovým kuriózním způsobem, dražbou po sňatkovém podvodníkovi. Ty peníze se naštěstí vrátily paní, která mu ten dům koupila, takže dopadlo všechno dobře, ale my jsme pak ještě museli rok čekat, než se všechno formálně

Praha.

zúřadovalo. A mezitím se nám narodila dcera. Stěhovali jsme se tedy už tři.

No a ten podnět, proč vlastně odejít Prahy: Když jsem se vrátila zpátky z Anglie, kde

jsem žila v Londýně, připadala mi Praha najednou hodně provinční. Říkala jsem si, proč tady vlastně zůstat, a začala přemýšlet o nějakém klidném prostředí, kde

můžu ze svého obytného prostoru vyjít přímo ven a pořád ještě jsem relativně mimo svět. Začala jsem uvažovat o tom, že chci svůj kousek země, který mohu uzpůsobit svým potřebám, do něhož mi nikdo nebude zasahovat a já se v něm naopak můžu pohybovat svobodně. Takové rozprostření duše pod širé nebe.

Jak ses vlastně dostala k unitářství a kdy ses rozhodla, že by to mohlo být něco pro tebe?

Za to může Jana Rašková, s níž jsem se seznámila v již zmíněné lesní školce a kterou jsem si velmi oblíbila. Ona je pro mě hodně inspirativní. Já jsem taková dost ostražitá ohledně jakýchkoli dogmat, fundamentalismu a přesvědčování o pravdách, světových i životních. Na unitářství mne zaujalo, že tu člověk může být duchovní, spirituální, a přitom svobodný. Tak asi tak.

Váhala jsi nějak, než ses rozhodla být členkou?

Možná to bude působit trochu obyčejně. Pro mne je důležité, že takovou věc přijmu v sobě, a potom další kroky, třeba ty formální, už pro mne nejsou tak významné, abych nad nimi váhala nebo je nějak řešila. A organizace, spolek, instituce, pokud je věrná svému účelu, je vždy přínosná.

Mám pro tebe připravenou i takovou jednu trošku bilanční otázku: Kdybys měla vybrat jednu věc, jednu osobu, jedno místo a jeden okamžik, které jsou pro tebe v životě důležité, co by to bylo?

Tak já začnu tím místem, protože to mám docela jasné – ale nemohla bych říct dvě?

Určitě!

To první je pro mne dostupné už jen ve vzpomínce, v jednom takovém velmi silném prožit-

Krkonoše.

ku. Když jsem byla v Himálaji a ve dvou jsme jen v žabkách vystoupali do pěti tisíc metrů nad mořem a přešli jsme sedlo. Já jsem byla trochu rychlejší, takže jsem v tom sedle byla dřív. Schovala jsem se tam za kámen a měla jsem najednou pod sebou a všude kolem sebe úplně nekonečno. Myslím si, že jsem tam prožila zatím asi nejsilnější moment setkání s nekonečnem, nedozírnem a zároveň s vědomím, že se v něm neztrácím. Druhý den pak to sedlo zapadalo sněhem.

To druhé je místo, kde teď bydlíme. Je pro mě divočinou a neznámem. Já ho vlastně postupně pořád objevuju. Ale zároveň se tu cítím dobře a uchváčena krásou i při každé obyčejné cestě na nákup nebo pro děti do školy.

Věcí by asi byla kniha. Jedna, k níž se vlastně stále vracím, někdy často a intenzivně, někdy méně. Je to kniha od Angeles Arrienové *Archetypy šamanské tradice*. Z ní jsem čerpala hodně inspirace a vysvětlení, i když to je taková úplně útlá kniha. A ještě jednu zmínit musím, kniha *I-ťing*.

Člověk, to je Pavel, můj manžel. Jsme spolu už dlouho a zažili jsme toho spolu hodně. Vzájemně se inspirujeme, učíme se od sebe.

Okamžik je asi právě z toho období, které pro mě v mládí bylo složité. Tehdy jsem si jednou sama pro sebe řekla, že když bude nejhorší, tak prostě skočím z okna. To byl moment nejhlubšího zoufalství, ale zároveň vlastně naděje. Protože jsem stále věděla, že ten nejhorší okamžik ještě nenastal, může přijít, ale teď to není, takže můžu pokračovat dál. Tak to si pamatuju doteď přesně, kdy a kde to bylo.

Co bys chtěla předat svým dětem?

Ono masarykovské „nebát se a nekrást“. Tohle když se mi povedlo, tak bych byla spokojená.

Máš nějaký nesplněný cíl nebo sen, přání? Něco, co bys chtěla udělat, zažít...?

Jo, mám takovou dost konkrétní věc. Obecně to asi můžu říct tak, že stále hledám, jak projevít svoji kreativitu, jíž rozumím jako svému

daru, skrze který mohu něco přinést světu. Já jsem začala jako dítě s nějakou představou, že chci být umělec. Pak se to nenaplnilo, ale začala jsem studovat dějiny umění a vlastně se mi zdálo, že je to také v pořádku, že to je to, co mě zajímá a baví – ale zároveň jsem tím právě trochu upozadila vlastní tvůrčí vyjádření. Takže vlastně hledám, jak ho naplnit.

A konkrétně tě to táhne nejvíce k výtvarné oblasti, nebo třeba ještě někam jinam?

Představa o tom, co by to mělo být, se mi proměňovala a proměňuje. Momentálně je tím naplněním zahrada. Jsem vášnivá zahradnice. Zjistila jsem, že i když v tom nejsem příliš zkušená ani vzdělaná, nabízí se mi obrovská příležitost se učit, zkoušet, a že je v tom velká část výtvarna, řemesla a zároveň velká část pokory.

A vyzkoušela jsem, alespoň na svých kamarádkách, že když někomu daruju květiny, které sama vypěstuju a uvážu, tak mě to maximálně naplňuje, protože to nejen zkrášlí prostředí, v němž žijeme, ale ještě můžu tady ze zahrady něco vzít a někomu to dát – a to je úžasné.

A jak na sobě vnímám léčivé účinky zahradnictví, stalo se tak pro mě cestou – dozvěděla jsem se o zahradní terapii, která je v podstatě dost konkrétním druhem ergoterapie, a chtěla bych se této oblasti věnovat.

Já mám, Kateřino, připravenou poslední otázku. Nejdřív jsem se chtěla zeptat jen na to, co pro tebe znamená svoboda, ale pak jsem si řekla, že zrovna na tohle si tvou odpověď dovedu představit, ale že by mne vlastně mnohem víc zajímalo, čím pro tebe jsou všechny ty tři nepsané unitářské principy, svoboda, rozum, tolerance, protože třeba u rozumu si to ani v nejmenším netroufám tipnout. Takže: co pro tebe znamenají svoboda, rozum a tolerance?

(Smích.) No že k tomu se asi nedá dodat nic víc. Je to pevný základ. Je to takový odrazový můstek – pro cokoli. Pro rozhodování se, pro osobní i společenský růst. Dělat jakékoli

kroky a rozhodnutí je pro mne bez této trojice nepředstavitelné. Řeknu to jinak: s ní je potřeba je dělat!

Jsi rozumový typ?

Jsem. Ráda bych nebyla, ale jsem... Připadá mi, že je to takový můj věčný vnitřní souboj, že

jsem rozumový typ, a zároveň zmítaný emocemi. A spontaneita a intuice jsou pro mne zároveň také hodně významné.

Kateřino, moc děkuji, že sis našla čas!

Rozhovor vedla KLK.

Lovoš.

Průhledy do kraje za Rámem

Petr Samojký

V listopadu loňského roku jsem v jednom parku poblíž Bostonu obdivoval zajímavou sochu – zeměkouli v podobě žluté třešně. O pár týdnů později jsem při cestě do Liberce zkoušel nahlédnout klíčovou dírkou do setmělého kostela a napadlo mne, že takhle vlastně zkoumám svět skrytý za orámováním klíčové dírky. Vznikla z toho písnička (*Klíčovou dírkou*), ale také další nápad, který se mi zdál natolik nosný, že z toho vzešel projekt Průhledy do kraje za Rámem, který jsme díky grantu NSČU mohli v OŠS začít realizovat.

**Svět je rámům
uvyklý.**

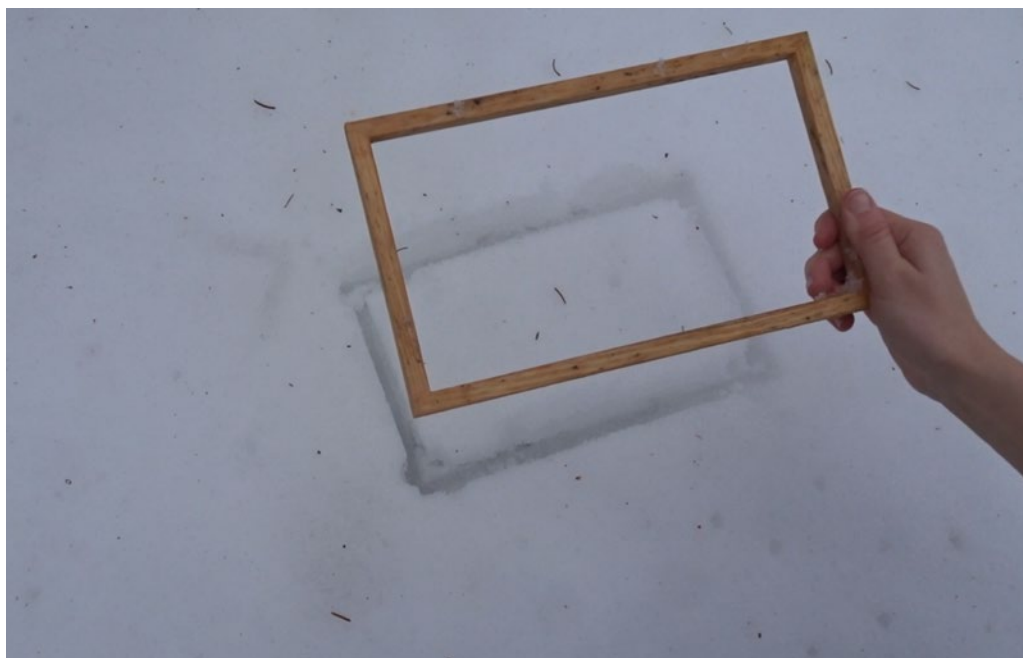
(Všechny fotografie
Petr Samojký.)

O co šlo v tomto pojetí? Řetězec myšlenek se rozvíjel dál: orámování klíčové dírky je takový soukromý průhled do světa na druhé straně. Není to tak se vším, když se díváme kolem sebe? Cožpak naše názory, pocity, obavy, strachy, naděje, strasti i radosti nejsou vlastně takovým orámováním, které je pro nás charakteristické? Naše já je jimi utvářeno a skrze toto orámování nahlížíme svět. Naše vztahy k druhým, k práci i k zábavě, prostě všechno, čím žijeme, je tak či onak formováno tím orámováním. Když se pak vztahujeme k někomu druhému, setkáváme se zase s orámováním, které vytváří já toho druhého člověka. Na straně jedné je to samozřejmé, na straně druhé to nabízí dost prostoru pro reflexi – jak na tom jsme vůči

sobě a jak na tom jsme vůči druhým, jinými slovy, jak pracujeme s těmi pomyslnými rámy.

Když posloucháme vyprávění někoho druhého, i když jej třeba jen mlčky sledujeme, stejně jako když se díváme na film, posloucháme hudbu nebo čteme knihu, vstupujeme do světa autora. V případě lidí kolem je to otázka běžné interakce, ochoty sdílení a tak podobně; u uměleckých děl do vnitřního světa autora vstupujeme bez pozvání – ale tím více porozumíme, čím více budeme vědět o něm a jeho pohnutkách své dílo vytvořit. Tím porozumíme právě tomu rámu.

Toto byly myšlenky v pozadí, nicméně těžištěm samotným byl samozřejmě účel – jak to může být prospěšné, jak to může člověka inspirovat na duchovní cestě? Samotný pod-

Vědomí našeho já.

nět, pomyslný Rám osobního já, jeho překračování, vstupování do vnitřního světa druhých a zúročení toho, co nabízí jako svůj odkaz bohatý konvolut díla umění, to je inspirativní. A tak vznikl projekt OŠS, konkrétně patnáct meditací, které obsahují původní myšlenky osobností z unitářské tradice, doprovázené videozáběry a hudbou. Jsou to tedy takové videomeditace, které si můžete pustit v po-

čítači, na mobilu nebo v televizi. Ideálně si je pustíte vícekrát, abyste skutečně mohli vstoupit do vnitřního světa autora, přičemž zde je autorství vícevrstevnaté, neboť finální dílo je vlastně už interpretací díla původního.

Videomeditace jsou doprovázené brožurou stejného názvu, ta myšlenky dále rozvádí, vysvětluje kontext a zve ke kla-

Náš svět je bolavý.

Jak vlastně poznáváme druhého člověka?

dení si duchovně laděných otázek. Jak videomeditace, tak i brožura není pouze pro členy OŠS, ale je určená i pro členy jiných obcí, takže k vám snadno může najít cestu!

Více případně najdete na webu Obce širšího společenství, která celý projekt Průhledy do kraje za Rámem zaštituje: www.sirispolecenstvi.cz/pruhledy.

Brožurka je zdarma, můžete si o ni napsat na: info@sirispolecenstvi.cz.

Vzpomínka na Evu Pivcovou

Marie Pichrtová

Eva Pichrtová
s Michalem
Kohoutem.
(Foto archiv
Petra Samojského.)

S Evou Pivcovou jsem se seznámila, když mě můj manžel Jan přivedl v roce 1992 do Pražské obce unitářů. Eva byla přátelská a vstřícná žena, která mě zasvětila do života v pražské obci. Vzpomínám, jak jsme se každý měsíc – parta unitářek, a někdy zavítali i unitáři – scházeli při kompletaci *Unitářských listů*. V té době, protože nebyl jiný časopis, měly *Unitářské listy* daleko více stránek než dnes, proto byla kompletace složitější. Na tuto akci jsme se těšili i proto, že Evička vždy přinesla upečené dobroty ke kávě a pro nás to bylo příjemně strávené odpoledne.

Rovněž tak hezké a milé chvíle jsme prožívali, když nás Eva a její manžel Láďa pozvali na svou chatu na břehu Berounky. Eva byla zkušená hostitelka a Láďa velmi příjemný společník. Potěšující bylo i pozorovat krásný a pohodový vztah Evičky s Láďou.

Pokud se něco organizovalo v pražské obci ještě v době, když jsme sídlili v Karlově ulici, vždy se Eva ochotně zapojila do akce. Pravidelně jsme pro členy pražské obce připravovali vánoční a novoroční posezení. Občerstvení připravovala parta unitářek v čele s Evou a vždy z vlastních zdrojů.

V době, kdy vážně onemocněl Láďa, obdivovala jsem její péči a obětavost, které svému manželovi věnovala, přestože ani její zdravotní stav nebyl dobrý. O tom Eva vůbec nemluvila. I z tohoto důvodu Láďa zemřel v klidu a pokoji.

Vzpomínám na oslavu „devadesátin“, které jsme s Evičkou oslavili v pečovatelském domě pro seniory, kde v té době již žila. Nechala pro nás připravit bohaté občerstvení a byla příjemná a pohodová. Někteří z nás netušili, jaké zdravotní problémy má. Poslední setkání s Evičkou Pivcovou i vzájemné přátelství si navždy zachovám v mysli.

Slovo pro Zdenu

Vzpomínka na Zdenu Brabcovou, naši dlouholetou unitářskou sestru

Jana Hrevušová

Zdena Brabcová.
(Foto z archivu
Jany Hrevušové.)

Tak jako každý, kdo tu zanechává svoji dobrou životní stopu, svůj malý či větší stavební kámen ve věčném bytí, tak i naše sestra Zdena Brabcová byla pomocnicí i rádkyní lidem okolo sebe. Příležitostí jí k tomu byla hlavně Unitaria. Od mládí předávala vytrvale po řadu let zkušenost v oblasti cvičení jógy.

Byla dlouholetou členkou unitářských správních sborů. Podporovala i aktivovala hlubší zájem o duchovní osobnosti významu Norberta

Fabiana Čapka, Karla Hašpla a dále Eduarda Tomáše, Přemysla Pittera, Miroslava Matouše, Milana Calábka a dalších. Mezi unitáři

našla i svého životního partnera. Pomáhala se samizdatovou duchovní literaturou. V určitém období hojně přispívala k různým aktivitám v Unitarii, kromě jiného i svým pekařským uměním.

Její zálibou bylo cestování, poznávání jiných zemí a jiných kultur. Tak jako u ostatních lidí, kteří

působí jako ona často přísně, tak ani u Zdeny nelze vstupovat do hloubky a zvláštností duchovních hodnot, jež jsou většinou druhým utajené. Bylo by to jako rozprostírat se jen po povrchu věcí. Svými činy však přispívala hojně do kolektivu. Unitářství pro ni znamenalo hodně, žila jím i s ním vlastně téměř celý život.

Cesty Unitářské akademie – Příbramsko

Roman Figura

Výjezdní akce a duchovní cvičení Unitářské akademie se nezřídka konávají v pozoruhodných krajinách. V následujících textech, z nichž právě čtete první díl, bych rád ukázal, že krajiny nemusí být pouhou kulisou lidských osudů, ale že mají i (spirituálně) inspirující hlubiny, ze kterých je možné čerpat.

Průmyslová krajina plná kouře a chudiny. (Obraz Roman Figura ve spolupráci s AI DALLE 2.)

1. CESTA

Na Příbramsko (v rámci duchovního cvičení UA 23.–25. června 2023) jsem se dostal jako slepý k houslím. Kromě dvou duchovních výletů na Svatou Horu jsem měl o celém kraji velmi mlhavou představu. Tušil jsem něco o těžbě nerostných surovin, snad i o uranu. Někde poblíž by měla být alternativní motýlí rezervace, na které se zkouší netradiční způsoby údržby, třeba různé typy ořezávání dřevin. Domorodé obyvatelstvo by mělo být celkem divoké. Za mého dětství byla v televizi Nova série reportáží o místním násilnickém gangu ve službách fotbalových bossů, jeden z jeho členů měl dokonce ukousnout na ulici kus ucha zdejšímu učiteli. Jinak jsem měl v povědomí Brdskou vrchovinu, kde se vyskytuje trampové, jelenci běloocasí (*Odocoileus virginianus*), opuštěné vojenské základny a Krakonošův bratranec Fabián. V podbrdské Dobříši začali svou pouť napříč Evropou ondatry vulgo bobříci pižmoví (*Ondatra zibethicus*).

»MOTÝLÍ STEP PICHCE

Severně od Příbrami se nachází hmyzí a ptačí ráj. Místní druhy milují otevřená stanoviště s redukovanou vegetací. Kdysi takové biotopy vznikaly díky pastvě praturů, zubrů, mamutů a dalších příslušníků megafauny. V historické době se o ně staral člověk se svými domácími spásací. Ve dvacátém století byly idyllické pastviny nahrazeny vojenským cvičištem. Kupodivu se nejednalo o katastrofu, ale spíše o kouzlo nechtěného. Skupina jedoucích tanků vytváří biotopy podobné těm, které vznikají při migraci mamutů a divokých koní. Motýli i ptáci si svoje místo najdou v obojím.

Změna přišla s koncem komunismu, kdy bylo mnoho pozemků opuštěno, protože neslyšely možnost pro žádné rozumné využití. Zdálo by se, že nejde o žádný problém. Příroda se snad zařídí sama nejlépe. Omyl! My jsme příroda, v kulturní krajině rozhodně! Jelikož jsme vytlačili megafaunu, převzali jsme část jejích ekosystémových úkolů, třeba údržbu biotopů skrze úpravu vegetace. Na louce zarostlé kopřivami a pýrem se mnoho druhů neuživí.

Pokud tedy člověk chce udržet antropogenní biotopy kulturní krajiny, které zároveň připomínají velmi dávnou přírodu, musí aktivně zasáhnout. V tomto případě jde o kombinovanou údržbu vyřezáváním křovin a stromů, kosením bylin a trav a také motokrosem a jízdou automobilů přímo v terénu. Povolen je vstup mimo vyznačené stezky a rozdělování ohňů. Díky tomu se na lokalitě vyskytuje přes padesát druhů denních motýlů a čtyřicet druhů ptáků.«

Už při krátké cestě z Příbrami do Vysoké Pece se návštěvníkovi otevře krajina s mozaikou různých menších stanovišť, přičemž celkový dojem lze snadno označit za trochu postapokalyptický. Zdá se, že nic tu dlouho nevydrží na svém místě, anebo alespoň nevydrží nést svou původní funkci. Všude jsou paneláková sídliště s přistěhovanými obyvateli nebo zase starší domky, ovšem obklopené silně změněnou krajinou, vzdálenou představě ladovského venkova. Budovy průmyslových objektů se nezdají být v provozu. Jedině snad Svatá Hora se zdá být celé věky sama sebou, i když její budovy byly v baroku vybudovány jakožto atraktivní novostavby! Rybníky také mohou působit utěšeně, vypadají ale jako nově zbudované a na svoje přírodní bohatství spíše ještě čekají.

»MOTÝLÍ VRCH FERDINANDKA

Jde o biotop podobný Stepí Pichce. Opuštěná šachta se stepní vegetací a rozptýlenými křovinami. Na malém území se bylo lze setkat s motýly a více než stovkou druhů brouků!«

Člověk má pocit, že krajina byla naprosto přerovnána jakýmsi gigantickými krtky. Od středověku byly budovány šachty, spotřebovávající nekonečné množství dřeva z okolních lesů a žádající neustálý přísun lidských zdrojů. Havíři a kovkopové byli v podzemí vystaveni permoníkům a závalům, a tak se dožívali krátkého věku. Navíc nepracovali v zemědělství, potraviny bylo nutné také dovážet. Středověk si představujeme jako „eco-friendly“ idylu, zde ale probíhala opravdová průmyslová „předrevoluce“, ve které nechyběly jedovaté chemikálie, pracovní úrazy a totální změna životního

prostředí. Samotná technologie zpracování těžných kovů, zde zejména stříbra a olova, byla ve středověku i v raném novověku pochopitelně spjata s alchymickými naukami i postupy. Různým kovům symbolicky odpovídala různá nebeská světla (stříbro – Měsíc, olovo – Saturn) a naši předkové chápali jejich „růst“ v podzemních žilách, zpracování i přeměny velmi „vitalistickým“, organickým způsobem, byly pro ně vlastně živé. Podzemí pak bylo zabydleno řadou různých bytostí, které bylo nutno si usmiřovat, a byla ovšem nutná pevná víra v milost Nebes – odtud je znám výraz „uhlířská víra“. Havíři v českých zemích

prý připravovali v malých mističkách krmení pro permoníky až do poloviny 20. století.

Vynález parního stroje celou situaci umocnil. Můžeme si představit území protkané sítí široko- i úzkokolejných železnic, nekonečné řady vozíků s natěženou rudou, dýmající lokomotivy, pobledlá proletářská dítká, kořalny a doupata prostituce, a též dělnické spolky a myšlenky komunismu i anarchie. Po druhé světové válce přispěl k pochmurnosti pracovní lágr politických vězňů, využívaných pro těžbu uranové rudy. Nebezpečnost této činnosti byla podobná jako při těžbě stříbra ve středověku, tedy obrovská.

Roste v opuštěných průmyslových krajinách pouze nezaměstnanost a drobná kriminalita?
(Obráz Roman Figura ve spolupráci s AI DALLE 2.)

Kromě radiace hrozila pracovníkům dřive (a hrozí i nyní) například silikóza. Ta vzniká tak, že se vdechovaný prach usazuje v dýchacích cestách a vytváří záněty, což vede ke změnám vazivové tkáně v plicích. U chronické formy silikózy se kupodivu obvykle dlouho nevyskytují žádné příznaky. Časem se však objeví suchý kašel a ztížené dýchání. Při poslechu plic je slyšet sípání. V pozdním stadiu vede silikóza k respiračnímu selhání. Tímto krátkým medicínským exkurzem chci ukázat, že průmyslové krajiny se sice hemžily životem, jednotlivci ale měli často namále.

Všechny lidské zdroje bylo ovšem nutné ubytovat. Můžeme si tedy představovat příbytky chudiny, později cihlové činžáky, ve kterých se střídali dělníci nočních a denních služeb a chodby byly naplněné dětským křikem, a nakonec panelákové domy s ústředním topením a teplou vodou. Jeden region by nebyl schopen zajistit neustálý přísun pracovní síly, průmyslové podniky byly tedy tavicími kotly různých kultur i subkultur. Dnes má z českých měst podobnou atmosféru snad jen Mladá Boleslav díky výrobě automobilů.

Těžba a zpracování drahých kovů byly pro naše předky magickými operacemi, spjatými s nebeskými tělesy.

(Obraz Roman Figura ve spolupráci s AI DALLE 2.)

Po pádu komunismu náhle ustala těžba i většina průmyslu. Krajina je najednou v situaci osudového rozcestí.

»BRDY A SEVEROAMERICKÝ GENIUS LOCI

K blízkým Brdům patří trampové. Jedinečná subkultura, esteticky i mytologicky se odkazující k americkým tulákům a dobrodruhům. Velkého rozkvětu u nás doznala za první republiky, přečkala i komunismus (i díky „rudému trampovi“ a novináři Gézovi Včeličkovi) a dodnes si žije svým životem.

Autora tohoto textu by velmi zajímalo, zda se podobné tradice pěstují i v okolních evropských zemích. Předběžný průzkum ukázal, že moc nepěstují. Ale kdo ví?

Česko-americké souvislosti ovšem trampským hnutím nekončí. Kníže Josef Jeroným Colloredo-Mannsfeld (1866–1957) se během cest po Severní Americe setkal s ondatrami čili bobříky pižmovými. Rozhodl se je vysadit i na svém panství. Údaje se ovšem liší v tom, jak přesně k vypuštění došlo. Možná je kníže přivezl osobně z lovecké výpravy na Aljašku, možná je jen zakoupil od hamburského obchodníka se zvířaty Carla Hagenbecka. Buď jak buď, událost vypuštění prvních ondatr roku 1905 připomíná pomník na břehu Huťského rybníka na Dobříši.

Ondatrámy se v nové lokalitě velmi zalíbilo a začaly se rychle množit. Po třech letech od vypuštění jich už bylo uloveno několik stovek. Do začátku první světové války osídlily ondatry většinu Čech a pokračovaly dále do Evropy.

Ondatry se ale nedočkaly pouze všeobecného přijetí. Budují si sice malé hrádky z rákosy, ale dokáží také kopat, například do hrází. Knížecí rod se brzy stal terčem žalob ze strany majitelů rybníků. Ondatry byly také obviňovány z plenění rybích osádek, což byla asi přehnaná obava. Jejich populační exploze ale způsobila mezi lidem hysterii, byly totiž považovány za krvežíznivé predátory napadající hospodářská zvířata a nebezpečné i člověku.

Ondatry se ale nakonec staly součástí evropských ekosystémů, jejich počty po-

stupně přirozeně klesly na rozumnou úroveň a dnes jde spíše o vzácnějšího živočicha. Na jejich příběh se vyplatí myslet vždycky, když slyšíme hororové historky o invazních nutriích (*Myocastor coypus*) ničících naše ekosystémy.

Ondatrami to ovšem nekončí. V Brdech byli v 19. století vysazeni i američtí jeleni běloocasí (*Odocoileus virginianus*), kopytníci asi tak o velikosti našeho srnce. Na rozdíl od něj má ale jelenec vyvinutý dlouhý bělostný ocásek, podle kterého jde snadno v terénu identifikovat.

V nejbližších letech se zřejmě můžeme těšit i na příchod mývala severního (*Procyon lotor*), jehož huňatým ohonem si trampové rádi zdobí klobouky.

Jakousi zvláštní „americkou“ atmosféru doplňuje ještě bývalá raketová základna, kde během studené války byly střely namířeny na nepřátelskou západní Evropu, na americkou sféru vlivu.«

Milovníky permoníků a rusalek jistě přiláká malý zámek Vysoká, kde rád pobýval Antonín Dvořák, který též osobně poznal Spojené státy americké (viz výše). Malebné a tajemné Rusalčino jezíčko působí dojmem prastarého jezera v odlehlém hvozdu, jde ovšem o nádrž vzniklou těžbou rašeliny a okolní les je intenzivně obhospodařován. Tím se celkový dojem samozřejmě nemusí negovat, jen je zasazen do přesnějších kontextů. Zajímavé také je, že rusalky bývají obvykle považovány za polní, nikoliv snad vodní bytosti. Mistr měl ale určité své zkušenosti.

2. MEDITACE

Jak pojmut zkušenost s krajinou Příbramska? Lze věc odbýt poznatkem, že v postindustriálních krajinách kvete nezaměstnanost a drobná kriminalita? Že krajina je rozdělena na nesouvislé ostrůvky biotopů, jednotlivě třeba zajímavých, ale utopených v nesmyslné šedivé kaši?

Pro první meditaci se můžeme inspirovat již zmíněnou těžbou stříbra a olova. Říká se, že žijeme v době psychotherapeutické a snad není člověka, který by o nějakou terapii as-

poň nezavadil. V lidovém podání by mělo jít o ponory do nevědomí, odkud můžeme „natěžit“ nové zkušenosti k lepšímu životu. Jak to souvisí s těžbou a zpracováním kovů? Někteří čtenáři si možná vzpomenou, že od 20. století existuje snaha o analogizaci alchymických a podobných procesů s duševními pochody. O čem se tedy v tomto případě můžeme „analogicky“ poučit?

Jednak o tom, že v hlubinách může být lecos. Stříbro je ušlechtilý vzácný kov, kterému jsou přisuzovány léčivé, anebo alespoň anti-septické účinky. Nanočástice stříbra v textilu dokáží prý zabránit růstu bakterií. Stříbro je symbolem Luny, která má v mytologiích zhusta příznivou úlohu.

Olovo je naopak těžký, jedovatý kov. Bývá spojováno se Saturnem, přezdívaným též „Hladolet“. Tento by měl značit nouzi, choroby a melancholii.

Při ponorech, ať už do nitra země anebo do nitra duše, je tedy dobré dávat pozor na to, co si vezmeme s sebou zpátky nahoru.

Může to být léčivé stejně jako nebezpečné.

Jako druhou meditaci navrhuji přemýšlení o tom, že totální změna až destrukce může být pobídkou k novým začátkům. Při plánování jsme v naší zemi obvykle svázáni množstvím předpisů chránících krajinný ráz apod. Ne tak v „postindustriálu“!

Pokud si v bývalé průmyslové krajině zvykneme na různá nebezpečí (nečekané nálezy v podzemí, propady bývalých šachet, ukryté znečištění...), otevírá se nám prostor pro mnoho možností. Můžeme vytvořit motokrosovou dráhu, golfové hřiště, rusalčí jezírka, paintballový výcvikový prostor, psí cvičiště...

Anebo taky něco nevšedního, třeba pastvinu s velbloudy. Nebo rovnou safari? Schválně se nyní zasněme a představme si, co neobyčejného bychom mohli podniknout. Všechny možné aktivity, pokud jsou prováděny v rozumné míře, zvyšují diverzitu prostředí, a tak pomáhají nejen motýlům a ptákům...

Poučení opakováním a Matkou Moudrostí

Jana A. Rašková

Broumovský klášter,
místo konání
loňské podzimní
Akademie.
(Foto Matěj Čihák.)

Ať žije (nejen) pravidelný čtenář informací od studentů Unitářské akademie. Půlrok se s půlrokem sešel a skupinka věrných se 12.–15. října sešla na jejím dalším modulu.

Pro studenty nadstavby N byla připravena Péče o chod obce a následovalo téma pro všechny, Teologie. Zaujalo mě mimo jiné, jak každý z nás „věří“ jinak. V jaké konstelaci a zda vůbec

vnímáme svět, Boha a sebe!? Také dnes bude o čem psát, vezměme to hned v několika různých tóninách:

Interaktivní výuka, škola hrou, sdílení myšlenek. (Foto Matěj Čihák.)

MELANCHOLICKÁ:

- také UA prochází transformací, původně zakládaný model UA končí, noví studenti se hlásí, ale chtělo by to větší „pokrytí“ zájemců! Kdo situaci sleduje, ví víc...;

OPTIMISTICKÁ:

- v proporcích učiva prodlouženého víkendu je prostor pro sdílení a vyměňování si zkušeností z domova i ze zahraničí;
- nálada je akční a tvůrčí, diskuse odhaluje úskalí, podněcuje a vyvolává další otázky, například: Máme dost duchovních pro naše obce? anebo: Máme dost obcí pro naše budoucí praktikanty na duchovní?

ZVACÍ:

- skvělá strava, večerní posezení, shromáždění denně, pokoj a klid od „toho našeho všedního dění“;
- zlepšujeme se v angličtině, několikrát jsme ani nepotřebovali tlumočení do rodného jazyka;
- všichni se účastníme dobrovolně a prakticky bezplatně;

- k přihlášení na příští modul jsou naštěstí ještě volná místa – zde: <https://www.unitarska-akademie.cz/>;

ROMANTICKÁ:

- opět (a možná naposled?) Broumovský klášter, Pan Podzim v celé své krásě, barvící listy, do kterých se opírá slunce...;
- poněkud unavené, ale přívětivé a usměvavé tváře kolegů a přátel;

ZÁVĚREČNÁ:

- osobnosti přednášejících a skladba výuky proťkaná workshopy;
- otevřená komunikace;
- prima parta.

To vše jen stupňovalo zájem skalních fanoušků o setkávání se a osobní růst. Už nyní se těšíme na letní praktická duchovní cvičení Unitářské akademie! Tam si „snad“ už konečně zacvičíme... Kdo nezažil, neuvěřil!

Cesty s (ne)respektem k přírodě

Miloš Hlávka

Ležím ve spacáku na podestě schodiště před vchodem do ambitu, který obepíná nevelkou barokní kapli na hraně svahu. Už před drahnou dobou se setmělo, dole, vpravo ode mě se rozprostírá město, jehož záře světél dopadá na strop nade mnou. Z tlumených zvuků večerního městského ruchu začne vystupovat zřetelný hlas zvonů. Je Bílá sobota, 26. března 2016, a podle tradičního podání katolické lidové zbožnosti se zvony vracejí z Říma. Tedy aspoň ty katolické. (Evangelické zvony si mohou dovolit tuto velikonoční pauzu ignorovat, avšak pokud se k ní z ekumenické solidarity připojují, je otázkou, kam létají ony – je možné, že luteránské do Wittenbergu a kalvínské do Ženevy.)

Kostel sv. Martina v Polné na Šumavě. (Všechny fotografie Miloš Hlávka.)

Rok 2016 byl první, kdy bylo velikonoční volno čtyřdenní, rozšířené o Velký pátek, a to lákalo k vandru, přestože počasí nebylo nejteplejší. Vyrazit z práce co nejdřív a pak se dovézt, první část cesty autobusem a zbytek vlakem, na nádražíčko v Chrobolech (Chrobold). Přespat v lese poblíž kaple novogotické Panny Marie Lurdské (užitečným může být sdělení,

že u jejího vchodu vyvěrá solidní pramen; doplňoval jsem si tam zásoby vody, a jelikož jsem ještě na světě, asi nebyla úplně špatná). Nad místem, které se změny režimu v roce 1989 dočkalo ve zbědovaném stavu, ale nyní, také díky přispění potomků předválečných obyvatel, zase vypadá k světu. A odtud už pěšky. Na Planskou (Planskus), Miletínku (Paulus), Tisovku

Kaple na Křížáku u Českého Krumlova.

(Neuberg) a dál směrem k Polné na Šumavě (Stein im Böhmerwalde).

Cestou necestou – chtělo by se napsat. Jenže přísně vzato, ve středoevropských poměrech aby člověk pořádnou necestu hledal s lucernou za bílého dne. Všude jsou nějaké cesty, cestičky a pěšinky, případně dostatečně široké rozestupy mezi stromy v uměle vysázeném lese. Neprůchodné houštiny se vyskytují zřídka a nebývají tak rozsáhlé, aby se nedaly obejít. A takové „lahůdky“, jako je třeba Hranická propast, zpravidla bývají opatřeny zábradlím. Za ty více než čtyři desítky let, co cestuji tímto způsobem, tedy tak, že se veřejnou dopravou (nejraději vlakem) někam dovezu, odtamtud jdu několik dní pěšky, načež zase nasednu na nějakou tu veřejnou dopravu a dojezu domů, mám zkušeností tohoto typu docela dost.

A nebezpečí od divé zvěře také příliš nehrozí, i když trocha opatrnosti není od věci. Pamatuji si – ale to se vracím trochu víc do minulosti – jak jsem v červenci 1990 šel z Pohoří

na Šumavě (to místo se od roku 1921 česky jmenuje takto, přestože ve skutečnosti leží v Novohradských horách; jeho německý název je Buchers) na Stříbrné Hutě (Silberberg) lesní cestou podél rakouské hranice. Když tu... kousek ode mě – kolem stovky metrů – se uprostřed cesty producovala bachyně s mláďaty. V takových případech je nejrozumnějším řešením celý ten zázrak Matičky Přírody sledovat z uctivé vzdálenosti a počkat. Koneckonců ani v tomto případě netrvalo víc než deset minut, než se cesta uvolnila a já mohl pokračovat v chůzi.

Pokud jde o vrtochy počasí, rok se dělí na období, kdy pod širák nevyrážím a o volných dnech radši objíždím známé (zimní období, hlavně kolem Vánoc), a na ten zbytek, kdy se povětrnostní podmínky dají nějak přežít, i když ne vždy to musí být příjemné.

Třeba letos v lesíku nad Mariánkami (Marienbad) jsem v noci ze Zeleného čtvrtka na Velký pátek drobátko klepal kosu a po vysoukání se ze spacáku koukal na docela

Kostel sv. Mikuláše v Boleticích.

solidní rampouch v potůčku kousek pode mnou. A ráno na Bílou sobotu bylo opravdu poněkud bílé. I když ta tenká mokrá sněhová pokrývka během dvou hodin zase slezla.

Někdy v půlce devadesátek jsem zažil bouřku na Kubově Hutí (Kubohütten) krátce poté, co jsem tam vystoupil z vlaku. Šel jsem po silnici směrem k Horní Vltavici (Ober Moldau) a do lesního porostu pár desítek metrů ode mě řachaly blesky. Zvláštní bylo, že jsem v tu chvíli necítil panickou hrůzu, ale spíš – řekněme – posvátný respekt. Jako by mi cosi říkalo, že příroda je sice mocná, ale já tuto šlamastyku přežiji. A ne-li snad, co by to znamenalo ve srovnání s velikostí vesmíru?

Z předchozích odstavců se může zdát, že mé cestování je vůči životnímu prostředí vcelku ohleduplné. Ale asi bych se tím neměl až tolik chlubit. Protože ony se v mém životě děly i horší, méně chvályhodné věci.

Když si jen vzpomenu, kolik komárů jsem svým sveřepým pařátem rozplácl... Tedy ony to asi byly spíše komáří samičky (pří-

roda tomu tak chtěla, že samečkové svými sosáky lidi či jiné teplokrevné živočichy neobtěžují), takže nakonec ještě budu označen za mizogyna. Abych toto poslední uváděné sebeobvinění aspoň trochu zmínil, dodám, že ve svém dosavadním životě jsem svým pazourem upravil do poněkud plošší podoby i spoustu ovádů, u nichž mi jejich genderová příslušnost není známa. Čímž se sice pověsti mizogyna aspoň částečně zbavím, ale o to zarputileji se mě asi bude držet nálepka sériového vraha. Nakolik zafunguje můj pokus o obhajobu, že jsem tak činil v sebeobraně, protože ty potvory mi fakt pily krev, mi v tomto okamžiku není známo.

Ale řekněme, že zde poukázání na sebeobranu zabere. Jak ale omluvit tu spoustu rozšlápnutých šneků? A nemohu se zbavit dojmu, že nejvíc (možná kolem pěti) jsem jich „na jeden záťah“ takto povraždil někdy v létě 1998, paradoxně když jsem šel na hudební festival pořádaný tuším v Tmani ekologickými organizacemi, které bojovaly proti

Tisovka – jižní strana návsi

rozšiřování těžby vápence v Českém krasu. V té trávě na málo frekventované polní cestě ti plži prostě nebyli moc vidět a zpravidla se prozradili až křupnutím pod botou. Ale možná jich zrovna tehdy byla nadprůměrná „úroda“, protože když jsem šel například

letos ze Štýru (Steyr) do Horního Dvořiště (Ober Haid), nešlápl jsem během té pětidenní cesty snad ani na jednoho. Nebo že bych se za ta léta stal pozornějším? Nebo jsem častěji chodil po cestách, kde bylo lépe vidět, co po nich leze? Možná ode všeho

Tabule na rodném domě Josefa Rosenauera, stavitele Schwarzenberského plavebního kanálu na Šumavě, ve Chvalšínách.

něco, ale s jistotou to nevím. Každopádně bych však měl být dalek chlubení se tím, jak jsem k Matičce Přírodě ohleduplný. Jak vidno z předchozích odstavců, to asi zrovna dvakrát nejsem, a pokud by se v Unitarii vyhlášovala nějaká výroční cena na způsob Ropáka, kdo ví, zda bych nebyl jedním z laureátů.

A tak asi zbývá jen dodat, kam jsem to tehdy na Bílou sobotu 26. března 2016 večer došel. I když někteří z popisu v úvodu již asi tuší. Jak jsem se zmínil, z Tisovky (Neuberg) jsem pokračoval na Polnou na Šumavě (Stein im Böhmerwalde) – napříč vojenským újezdem Boletice (Polletitz). Jen na Chlum (1 191 m n. m.) jsem se tehdy nevydrápal – ve vyšších polohách ještě byly spousty sně-

hu. A uvedu-li, že z Polné se má cesta stočila více k východu, na Chvalšiny (Kalsching), je už víceméně jasné, že jsem toho večera „zakotvil“ u kaple na Křížáku, tedy na Křížovém vrchu, nad Českým Krumlovem (Böhmisch Krumau). Je to místo, které mohu opravdu doporučit. Výhled na město je opravdu bezvadný, místo samotné má také svou duši a v případě nepřízně počasí člověka aspoň částečně ochrání střecha nad podestou přístupového schodiště k severozápadnímu (či spíš severoseverozápadnímu) vchodu. Snad jen v případě příjemného letního večera bych doporučoval rozbalit si spacák spíš v lesíku opodál a nenechat se rušit těmi, které také přiláká možnost podívat se od té kaple na večerní město z výšky.

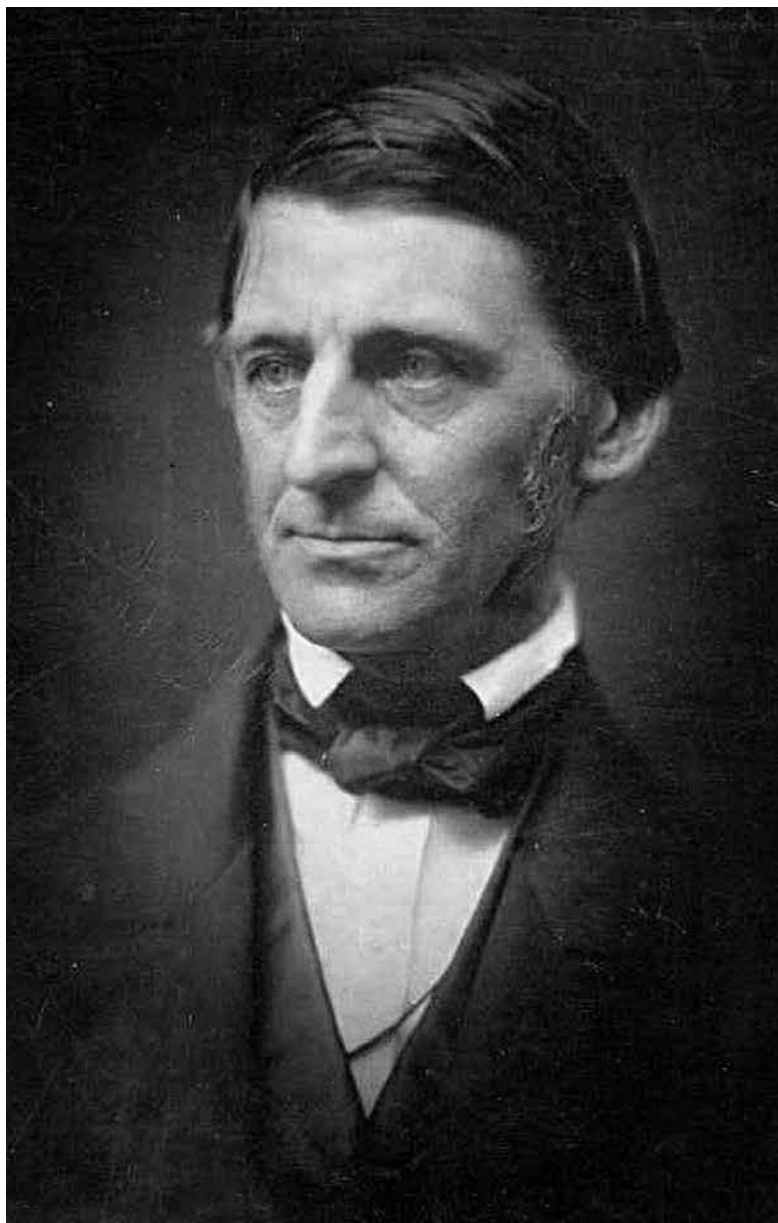
Ekospiritualita

Nicole C. Kirková

ÚVOD: TRANSCENDENTALISMUS

Ekospiritualita je pro unitářství a unitářský univerzalizmus klíčová a sahá až k našim nejstarším počátkům během protestantské refor-

mace v Sedmihradsku, Polsku a Velké Británii, v 18. a 19. století ve Spojených státech a ve 20. století v České republice. Ekospiritualita je jednou z „charakteristik“ unitářství. Je přítomna

Ústřední postavou
unitářské
ekospirituality
je Ralph Waldo
Emerson.

(Foto převzato
z commons.
wikimedia.org.)

v architektuře našich kostelů a shromažďovacích sálů, v našich oltářních oděvech a výzdobě, v našich symbolech a rituálech, v naší milované četbě a poezii a v naší oddanosti přírodě jako místu duchovní praxe a obnovy.

V této přednášce uvedu stručné historické pozadí některých klíčových zdrojů ekospirituality v unitářství. V druhé polovině přednášky se podělím o část knihy, na které pracuji a která se zamýšlí nad cvičeními pro rozvoj ekospirituality.

Ačkoli má unitářská ekospiritualita více kořenů, vznik transcendentalistického hnutí v 30. letech 19. století ve Spojených státech a v Evropě slouží jako základ moderního hnutí ekospirituality v rámci unitářství. Ekospiritualita se rozšířila se zrodem českého unitářství, počátkem humanismu, se zkoumáním tradic zaměřených na Zemi a domorodých tradic a s rozvojem ekofeminismu od 70. a 80. let 20. století.

Ústřední postavou unitářské ekospirituality je Ralph Waldo Emerson, který vystudoval bohosloveckou fakultu Harvardovy univerzity a stal se kazatelem tak jako jeho otec. Byl spisovatelem, myslitelem a autorem deníků a pod vedením své tety Mary Emersonové získal pozoruhodné vzdělání v oblasti nejnovějších filozofických myšlenek. Osvojil si také techniku psaní deníku jako způsobu zpracovávání svých myšlenek, zážitků a četby. Psaní deníku ho provázelo po celý život. Bylo to místo, kam na stovky stran psal o všem a o ničem, kde si poznamenával, co četl a co viděl, a kam si přepisoval vzácné dopisy od svých přátel a příbuzných.¹ Po ukončení studia se Emerson v roce 1829 oženil se svou milovanou Ellen Tuckerovou a stal se kazatelem unitářského sboru. Jeho mladá žena v roce 1831 zemřela na tuberkulózu (když se brali, věděl, že nemocí trpěla ona i celá její rodina). Byli manželé pouhé dva roky.

Emerson se stal vůdčí osobností transcendentalismu, když převzal myšlenky předních evropských spisovatelů a filozofů a spojil je se svým liberálním náboženským pohledem, zkušenostmi a nesmírným steskem po své zesnulé ženě Ellen. V roce 1832, rok po Ellenině smrti, opustil unitářskou kazatelnu a hledal

způsob, jak se uživit. Navštěvoval Ellenin hrob každý den a první podzim po její smrti její hrob otevřel, aby se postavil tváří v tvář smrtelnosti. Emersonovi přátelé byli znepokojeni jeho nečetností a povzbuzovali ho k cestování.

Na Vánoce roku 1832 odjel Emerson na desetiměsíční cestu po Evropě, kde se setkal s autory knih, které ho inspirovaly – mimo jiné se Samuelem Coleridgem, Williamem Wordsworthem, Johnem Stuartem Millem a Thomasem Carlylem. A stejně jako mnozí z nás, když máme příležitost setkat se se svými idoly osobně, i Emerson odjížděl z těchto setkání zklamaný. Cítil, že velkým myslitelům, kteří měli v knihách tolik vzrušujících myšlenek, něco chybělo při osobním rozhovoru – do svého deníku si při odjezdu z Evropy zapsal, že nemají „vhled do náboženské pravdy“, a tou pravdou bylo, že „Bůh je v každém z nás“.² Dnes bychom tuto myšlenku vyjádřili spíše slovy „božské je v každém člověku“.

Emerson se vrátil domů, aby si srovnal myšlenky a přemýšlel o svých evropských zkušenostech. Během svých cest se začal zajímat o přírodní dějiny, zejména během návštěv botanické zahrady Jardin des Plantes v Paříži, kde ho zaujala obrovská expozice fauny a flóry. Začal uvažovat o hlubokém spojení mezi přírodou a lidstvem, které v botanické zahradě viděl a které zažil doma ve městě Concord v Massachusetts. Došel k poznání, že božské přebývá ve všech stvořeních. Do svého deníku si zapsal: „Mezi lidskou duší a vším, co je na světě, existuje soulad.“

Ve své první veřejné přednášce po návratu z Evropy na shromáždění Bostonské přírodovědné společnosti Emerson spojil nitky své četby, úvah a zkušeností. Svým posluchačům řekl: „Krása světa je neustálou výzvou ke studiu světa...“ Sdílel posluchačům, že „měl příležitost navštívit onu proslulou zásobárnu přírodních kuriozit, zahradu rostlin v Paříži“ a že „podivné myšlenky se probouzejí, když vidíte více překvapivých věcí, než o kterých se vědělo, že existují. Hranice možného se rozšiřují, reálné je podivnější než to imaginární. Vesmír se stává úžasnější hádankou než kdy jindy...“³ Emersona zaujalo nejen to, co viděl, číchal, slyšel a cítil, ale i to, jak je jako člověk spojen

s přírodními divy, které v zahradě pozoroval. Povzbuzoval své posluchače, aby byli zvědaví a nechali se ohromit zázraky všude kolem nás.

Emerson zdokonaloval své myšlení, prohlížel si své deníky a začal psát. Od filozofa Immanuela Kanta si vypůjčil slovo „transcendentální“ a napsal esej *Příroda*, kterou publikoval v roce 1836 a která položila základy transcendentálního. V této eseji teoretizoval, že „konkrétní přírodní skutečnosti jsou symboly konkrétních duchovních skutečností a že jeden z hlavních zdrojů duchovního spojení pochází z přírody“. Napsal: „Nejšťastnější [člověk] je ten, kdo se od přírody učí uctívat [...] tu nevýslovnou podstatu, kterou nazýváme Duchem [...] Boha můžeme předvídat v hrubých a jakoby vzdálených jevech hmoty, ale když se snažíme [Boha] definovat a popsat, jazyk i myšlení nás opouští a jsme bezradní jako blázni [...] nejušlechtilejší službou přírody je stát jako zjevení Boha. Je to orgán, jehož prostřednictvím univerzální duch promlouvá k jednotlivci a snaží se ho k němu přivést zpět“.⁴ Příroda zjevila to božské.

Vývoj transcendentálního neskončil vydáním knihy. Emerson se scházel s přáteli a kolegy na dlouhé a intenzivní diskuse. Psal dopisy a sdílel své deníkové záznamy. Transcendentálníismus se rozrůstal a rozšiřoval díky psaní a úvahám Henryho Davida Thoreaua, Margaret Fullerové, Elizabeth Peabodyové, Bronsona Alcott, George Ripleyho a dalších, kteří s myšlenkami transcendentálního experimentovali. Transcendentálníismus pronikl také do unitářských kostelů – z kazatelen i lavic, kde laici přijali duchovní a morální reformní hnutí do své teologie.⁵

Ekospiritualita není pro unitářství novým pojmem. Provází nás celou naší historií. Ani Emersonovy a transcendentalistické myšlenky nebyly nové – nesly v sobě ozvěny starobylých východních a domorodých tradic. Transcendentalisté reagovali na mezeru v unitářské teologii 19. století – na touhu lidí po propojení s přírodou, mezi sebou navzájem a s božstvím, na touhu po jiném způsobu života na zemi.

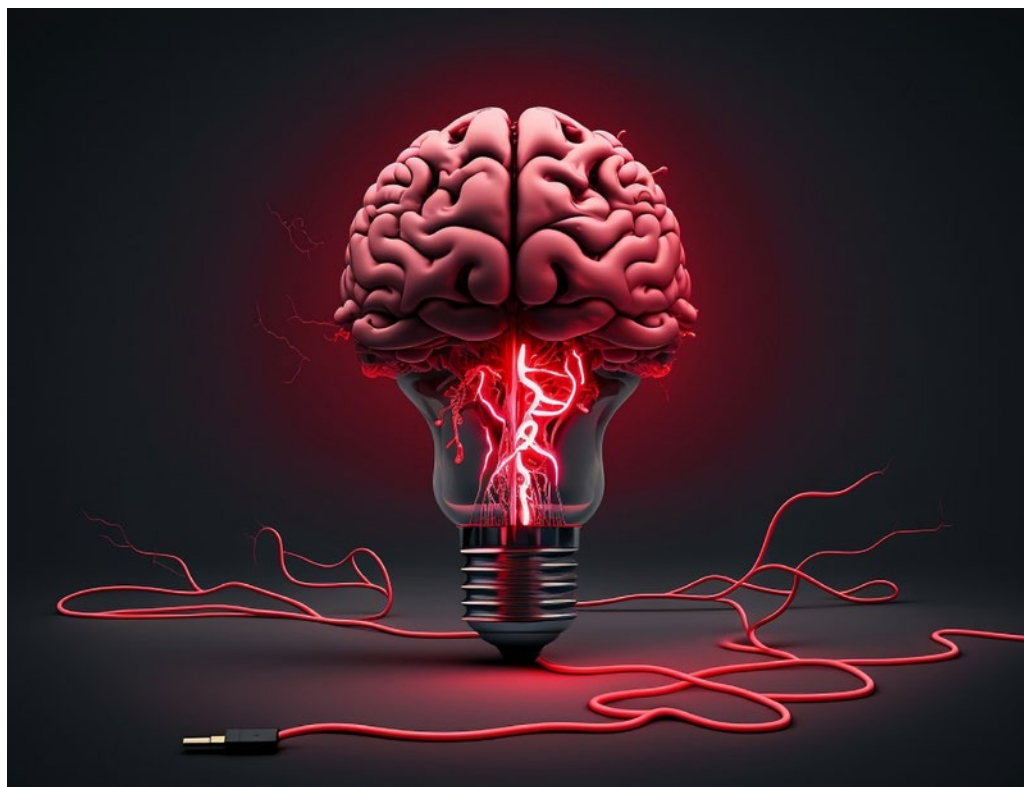
To částečně vysvětluje i popularitu Čapkovy Květinové slavnosti, která začala v roce 1923 a rychle se rozšířila mezi dalšími unitářskými a univerzalistickými obcemi. Kvě-

tinová slavnost dala rituální výraz teologickým principům přírody, spojení a vztahu a stala se oblíbeným rituálem po celém světě.

Unitářské ženské hnutí v 70. a 80. letech 20. století vyvolalo další vlnu zájmu o naše spojení s přírodou a o božské ženství, které dalo vznik novým rituálům, hudbě a teologickým projevům, zpochybnilo patriarchální jazyk a systémy v rámci unitářského univerzalizmu a požádalo o zahrnutí do úmluvy unitářských univerzalistů, známé také jako Principy a Cíle. Například ženské hnutí ve Spojených státech vytvořilo rituál pro práci žen, který se stal základem uctívání UU a opět ritualizoval spojení se zemí. Jedna z vůdkyň ženského hnutí UU, Lucile Schuck Longviewová, spolu s Carolyn McDadeovou, autorkou oblíbené hymny *Spirit of Life*, vytvořily v roce 1980 obřad s vodou, díky němuž se ženy, které žily daleko od sebe, mohly spojit a požehnat svou práci vykonávanou na místní úrovni, když se sešly ve větší skupině – dnes tento obřad nazýváme Slavnost vody a často v unitářských obcích probíhá na podzim.⁶

Mnohé z těchto žen, které prosazovaly inkluzivní jazyk, vedení a duchovní úřad, opět pod vedením Lucile Longviewové a dalších, zahájily hnutí pro revizi Principů a Cílů Asociace unitářů a univerzalistů a požadovaly přidat k šesti principům přijatým v roce 1961 princip vyjadřující náš vztah k Zemi.⁷ Přidali jsme sedmý princip – Úctu ke vzájemně závislé síti veškeré existence, jejíž jsme součástí. A o několik let později další – zdroj unitářského univerzalizmu, který ctí tradice zaměřené na Zemi a pohanské a domorodé tradice: Duchovní učení tradic zaměřených na Zemi, které oslavují posvátný kruh života a učí nás žít v souladu s rytmy přírody.

Když jste se vy, čeští unitáři, rozhodli vytvořit své vlastní principy, zařadili jste do nich také princip zaměřený na přírodu a náš vztah k ní: Svět je navzájem propojeným celkem, o který je třeba pečovat a chránit jej. Člověk je jednou z jeho částí. Jako unitáři chováme úctu k životu, která nás vede k spoluodpovědnosti za stav přírody a světa, a proto podporujeme všechny aktivity, které se snaží nenásilným způsobem tento princip rozvíjet a naplňovat.

Lidská pozornost je „překážkou lidského myšlení, které omezuje jak to, co můžeme vnímat v podnětném prostředí, tak to, co můžeme dělat“. (Foto © pixabay.com.)

Jak ale zahrnujeme tyto principy do našich bohoslužeb, duchovní praxe, každodenního života? Naše konference o ekospiritualitě konané v Praze jsou součástí této tradice. Touha po duchovním spojení pokračuje – vidím ji v našich obcích i ve své třídě v Teologické škole Meadville Lombard. Co nám brání spojit se s přírodou a řešit jednu z velkých výzev moderní doby – klimatickou změnu?

V tomto podzimním semestru jsem opět vedla kurz, který jsem nazvala – Volání divočiny: příroda a náboženství. Během semestru jsme se prostřednictvím četby, rozhovorů, výtvarných prací a psaní deníků zabývali klasickou přírodopisnou literaturou, historií, sociální spravedlností a ekospiritualitou. Tyto úkoly považuji za duchovní cvičení podobná těm, která dělali starověcí pouštní otcové a matky křesťanství – muži i ženy. Vydali se do pouště, aby v přírodním prostředí egyptské pouště hledali bližší spojení s Bohem. Ti, kteří odjeli žít

do pouště, pěstovali svého ducha prostřednictvím izolace, půstu a vroucí modlitby, což byl přístup, který se později proměnil v mnišskou tradici. Jak můžeme my, unitáři, pěstovat svého ducha a budovat duchovní svaly, abychom dosáhli hlubší a živější ekospirituality? Cvičení naší pozornosti je jednou z odpovědí.

CVIČENÍ POZORNOSTI: VYTVÁŘENÍ PROSTORU

Co to znamená věnovat pozornost ve světě, který naši pozornost zkomodifikoval? Jak můžeme věnovat pozornost ve světě, kde společnosti, korporace a podniky dělají vše pro to, aby uchvátily naše smysly a tužby a prodaly nám svoje výrobky a služby? Kde sociální média a „bezplatný“ e-mail jsou způsoby, jak sledovat naše informace, které lze pak prodat pro cílenou reklamu?

Pojem „ekonomika pozornosti“ poprvé použil nositel Nobelovy ceny, psycholog

a ekonom Herbert A. Simon, který řekl, že lidská pozornost je „překážkou lidského myšlení, které omezuje jak to, co můžeme vnímat v podnětném prostředí, tak to, co můžeme dělat“. V článku v *Berkeley Economic Review* se uvádí toto: „Americká psychologická asociace definuje pozornost jako ‚stav, kdy jsou kognitivní zdroje zaměřeny pouze na určité aspekty prostředí‘. Pozornost má mnoho podob a netýká se jen našich očí a uší – ‚pozornost má mnoho podob a projevuje se jako láska, uznání, poslušnost a pomoc‘. Mnozí však definují pozornost jen jako ‚kolik času se soustředíme na určitou věc‘.“⁸ V návaznosti na teorii Herberta Simona zaznamenal fyzik Michael Goldhaber v roce 1997 posun společnosti od ekonomiky založené na výrobě a zaměstnanosti k ekonomice založené na informacích. Goldhaber se domníval, že lepší název pro společnost, která obchoduje s informacemi, je ekonomika pozornosti.

Máte problémy s pozorností? Sociální média na mnoha platformách (upozornění z telefonu, hodinky bzučící na zápěstí – elektronický svět bzučí, táhne, láká) odvádí vaši pozornost od západu slunce, rozhovoru, tiché chvíle, kdy v lese padá listí na zem. Ekonomika pozornosti vyžaduje a komodifikuje naši pozornost v naději, že nám prodá výrobky a služby, což narušuje naše duchovní zakotvení. Tuto situaci navíc zhoršila celosvětová pandemie, která zamlžila naše myšlení – někteří z nás mají dlouhodobý covid a pociťují příznaky covidu dlouho poté, co se z něj zotavili. Vědci odhadují, že 30 % lidí, kteří prodělali covid, se potýká s dlouhodobým covidem – a pro mnohé z nás lockdown změnil způsob, jakým zpracováváme informace, komunikujeme s lidmi a soustředíme se.

Umělkyně a spisovatelka Jenny Odellová před pandemií poznamenala, že jsme ztratili schopnost „věnovat pozornost“ a že tato ztráta nás oslabil jako lidské bytosti. Píše: „Uvědomila jsem si, že vzorce pozornosti, které si vybíráme – čeho si všímáme a čeho ne – jsou způsobem, jakým si zobrazujeme realitu, a mají tak přímý vliv na to, co cítíme, že je v danou chvíli možné.“⁹ „Pokud se můžeme pomocí pozornosti posunout na novou rovinu

reality, znamená to, že se tam můžeme setkat díky tomu, že budeme věnovat pozornost stejným věcem a sobě navzájem.“¹⁰

Odellová není první, kdo popisuje problémy s pozorností – podobné obavy měli i transcendentalisté dávno před tím, než se nás zmocnila technologie. Spisovatel Henry David Thoreau, který se rozhodl žít dva roky, dva měsíce a dva dny na břehu jezera Walden, si psal deník o svém experimentu v prostém žití. Thoreau se ke svému deníku vracel v průběhu sedmi let a čerpal z něj pro svou knihu *Walden*. V ní vyjádřil tyto obavy a již v polovině 19. století nás v ní nabádal, abychom dávali pozor. Thoreau nám říká, že se vydal na cestu „žít vědomě“, a varuje nás: „Mrháme životem. Zjednodušujte, zjednodušujte, zjednodušujte! Říkám, soustřeďte se na dvě nebo tři věci, a ne na sto nebo tisíc; počítejte půl tuctu místo miliónu a mějte minimum dluhů.“ Problém věnovat pozornost je součástí lidského boje.

PRVNÍ CVIČENÍ: VYTVOŘENÍ PROSTORU PRO POZORNOST

Ralph Waldo Emerson napsal o překážkách, které brání věnování pozornosti, toto: „Mám-li říct pravdu, jen málo dospělých lidí dokáže vidět přírodu. Většina lidí nevidí slunce. Přinejmenším vidí přírodu velmi povrchně... Milovník přírody je [člověk], jehož vnitřní a vnější smysly jsou stále ještě skutečně vzájemně přizpůsobeny; který si zachoval ducha dětství i v době [dospělosti].“ Moderní spisovatelka píšící o přírodě Annie Dillardová s Emersonovou tezí souhlasí. Převyprávěla příběh teologa Martina Bubera: „Rabín Mendel se jednou pochlubil svému učiteli rabínu Elimelekhovi, že večer viděl anděla, který odvaluje světlo před tmou, a ráno anděla, který odvaluje tmu před světlem. ‚Ano,‘ řekl rabi Elimelekh, ‚v mládí jsem to také viděl. Později už takové věci nevidíš.‘“ V těchto slovech je pravda – začínáme vidět to, co očekáváme. Přemýšlím o těchto pasážích už více než dvě desetiletí. Nejde o to, aby naše oči, uši a smysly byly opět nevinné. To je nemožné. Jde spíše o to, jak pěstovat zvědavost, která přináší úžas a úctu k tomu, co vidíme a zažíváme. Spiritualita je koneckonců touha po spojení.

„Co je příroda?“ (Foto © pixabay.com.)

V kurzu Volání divočiny, který vyučuji, chci, aby si studenti během semestru vyzkoušeli řadu cvičení, díky nimž by si ve svém životě „udělali prostor“ pro nové spojení s přírodou. Píší si deník a odpovídají na zdánlivě jednoduché otázky, jako na příklad „Co je příroda?“. Chci, aby nakreslili obrázky posvátného místa. Chci, aby si navzájem popsali nějaký zvuk z přírody a pak pustili nahrávku. Chci, aby se zamysleli nad tím, co si myslí, že už znají. Hodně času trávíme tím, že si vytvoříme prostor pro tato společná cvičení, a stane se něco zcela pozoruhodného – studenti mluví o tom, že se během těchto cvičení hluboce posunulo jejich myšlení o sobě, teologii a přírodě.

Něco se děje, když vytváříme prostor jednotlivě i společně. Báseň Judy Brownové *Oheň* zachycuje část této podstaty.

OHEŇ OD JUDY BROWNOVÉ:

Oheň hoří díky prostoru mezi poleny, prostoru na dýchání.
Příliš mnoho dobrých věcí, příliš mnoho polen příliš těsně u sebe
uhasí plameny téměř stejně spolehlivě jako kbelík vody.

Při zapalování ohně je tedy třeba věnovat pozornost meziprostoru, stejně tak jako dřevu.

Když se nám podaří vytvořit otevřené prostory stejným způsobem

a naučili jsme se nakupit polena, pak uvidíme,

jak dřevo a jeho nepřítomnost společně vytvoří oheň.

Stačí čas od času lehce přiložit poleno.

Oheň se rozhoří jednoduše proto, že je zde prostor

s otvory, v nichž plamen,

který ví, jak chce hořet, může najít svou cestu.

ČTYŘI ASPEKTY BYTÍ

Vědkyně a domorodá badatelka Robin Wall Kimmererová ve své méně známé knize *Gathering Moss* (Sbírání mechu) říká, že „podle domorodých způsobů poznávání nelze věci porozumět, dokud ji nepoznáme všemi čtyřmi aspekty našeho bytí: myslí, tělem, emocemi a duchem. Vědecký způsob poznávání se opírá pouze o empirické informace ze světa, shromážděné tělem a interpretované myslí. Abych

mohla vyprávět příběh mechů, potřebuji oba přístupy, objektivní i subjektivní“.

PŘEVYPRÁVĚNÍ PŘÍBĚHU

Kde je pro vás domov? Co o něm vyprávíte? Jak dobře ho znáte?

Když mi bylo devět let, moji rodiče se rozhodli přestěhovat celou naši rodinu z předměstí s úhlednými domky na malou farmu, kterou koupili pro chov koní. Přestěhovali jsme se jednoho parného letního dne, kdy teploty stouply nad 100 stupňů Fahrenheita. Vlna veder měla trvat celé léto.

Nemovitost, kterou moji rodiče koupili, potřebovala hodně opravit. Renovaci potřebovala nejen stodola a dům, ale i půda, která byla více než padesát let zanedbaná. Špatné hospodaření s půdou způsobilo, že pozemek vypadal opotřebovaně a kolem vyschlého jezírka byla strniska suché trávy. Od dvacátých let 20. století sloužily části pozemku jako skládka.

Na pozemku byla velká otevřená pastvina a dvě menší boční pastviny – ideální místo pro pastvu koní. Bylo mi jasné, co si moji rodiče představili, když viděli tento kus země. Pastviny však byly v tak špatném stavu, že jsme ten první rok nemohli na pozemek přivést koně. Nejprve jsme museli pozemek vyčistit – odstranit suť a staré odpadky, které by mohly být pro koně nebezpečné, a připravit půdu pro travní semeno, jež chtěl táta na podzim zasít. Rekultivace půdy byl monumentální úkol. Bylo třeba zrekultivovat hektary půdy. Rodiče věděli, že to sami nezvládnou, a tak zavolali všechny své přátele, kteří o víkendech přijeli a pomohli posbírat odpadky zahrabané v zemi.

Najít velký odpad – starou zrezivělou zemědělskou techniku, zbytky aut – bylo snadné, horší byly malé kousky kovu, rozbité sklo a ostnatý drát. Táta se rozhodl, že nejlepší způsob, jak najít všechna skrytá nebezpečí, je zorat půdu traktorem a pluhem, a pak s rodinnými přáteli, sestrou, matkou a mnou, stojícími bok po boku, procházet půdu a hledat pod nohama odlesk skla nebo ostrou hranu zrezivělého kovu. Přisahám, že z kovu, který jsme tenkrát našli, bychom bývali mohli postavit Ford model T a traktor. Tento rituál jsme opakovali každý víkend během toho horkého léta. Táta

zoral, přátelé se sešli a my jsme znovu a znovu procházeli půdu, dokud nebyla připravená na zasetí trávy. A když tráva vyrostla, přivezli jsme koně.

Toho léta jsem začala poznávat zemi. O přestávkách jsme odpočívali ve stínu několika stromů zasazených na různých místech pozemku. Abych unikla těžké práci, chodila jsem korytem starého potoka dolů do rokle na pozemku, kde se díky stínu stromů a pískovci zdálo být mnohem chladněji než na prašné pastvině. Následujících deset let jsem poznávala půdu tím, že jsem s ní trávil čas – brzy ráno před školou, když jsem krmila koně, za dlouhých podzimních dnů, kdy jsem se toulala hlubokou roklí, která protínala náš pozemek na cestě k nedaleké řece, a učila se od své matky, která znala jména ptáků, stromů, travin a květin. O víkendech jsem po boku rodičů pracovala na zvelebování terénu a toulala se po našem pozemku a okolních polích s našimi psy Cliffordem a Buffym.

Rodinnou koňskou farmu jsem opustila před třiceti lety a rodiče ji už dávno prodali, ale během pandemie jsem se přestěhovala zpět do Oklahomy. Stále pracuji v Chicagu, ale většina mé práce se studenty probíhá online, a tak se vracím do Chicaga, jen když mě tam škola potřebuje.

Mým rodičům je nyní přes osmdesát let a máma má Alzheimerovu nemoc. Můj otec se cítí stále více unavený jako hlavní pečovatel o mámu a ze složitosti moderního života. Potřebují pomoc. Nikdy mě nenapadlo, že se přestěhuji zpět do rodného města, a neplánuji tam zůstat do konce svého života. Jen prozatím. Moje rodina mě potřebuje a po izolaci způsobené pandemií jsem potřebovala přírodu. Tím přestěhováním začal můj nový vztah k domovu, místu a zemi, kde žily tři generace lidí, a uvědomila jsem si, že ostatní domovy, které jsem měla po celých Spojených státech, až na jednu výjimku, jsem neměla možnost poznat se stejnou důvěrností jako naši farmu. O co jsem na místech, kde jsem žila, přišla? Na přírodních místech, která se velmi liší od domova, kde jsem vyrůstala?

Spisovatel a domorodý vůdce indiánské federace Graton Rancheria v Kalifornii Greg

„Rabín Abraham Joshua Heschel říká, že základní kámen víry je postaven na úžasu.“
(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

Sarris si klade podobnou otázku – co to znamená být „skutečně“ spojen s místem, které nazýváte svým domovem? Víte o generacích, které zde žily před vámi? Víte, jak se změnila krajina a zvířata? A ptá se nás: „A co to znamená, když zasvětíte svůj život tomu, abyste toto spojení s domovem ještě prohloubili?“

ÚCTA A ÚŽAS

V roce 2015 dal vizuální umělec Scott Polach v národním parku Cabrillo v San Diegu na útes s výhledem na oceán řadu skládacích židlí pro projekt nazvaný Potlesk, prosím. Poté židle „formálně ohraničil červeným provazem“. Asi pětadvacet minut před západem slunce dorazili hosté, které přivítal uvaděč a připomněl jim, aby odložili mobilní telefony. „Fotografování není povoleno,“ bylo hostům řečeno. Uvaděči nasměrovali hosty na jejich místa a následující půlhodinu se dívali, jak slunce zapadá do Tichého oceánu. Když slunce zapadlo, hosté zatleskali. Poté se podávalo občerstvení.¹¹

Když jsem tento příběh četla poprvé, zajalo mě, jak autor vyzval lidi, aby ve společném prostředí věnovali uctívou pozornost něčemu, co se děje každý den – západu slunce. Aby nejen sledovali, jak slunce mizí, ale aby vnímali změnu vzduchu, světla a večerního vánku. Ať už to autor tak zamýšlel či nikoli, vytvořil prostor, potenciál pro duchovní spojení – pro „přímý zážitek přesahujícího tajemství a úžasu“.

Rabín Abraham Joshua Heschel říká, že základní kámen víry je postaven na úžasu. Moudrost podle něj nepochází z okamžiků brilantní analýzy nebo kalkulace, nýbrž z okamžiků úžasu nad tajemstvím stvoření.

Ten zmíněný západ slunce byl cvičením otevřenosti a úžasu. Cvičení pozornosti a zvědavosti jsou ze své podstaty otevřená a zaměřená na něco mimo nás. Díky pozornosti a zvědavosti můžeme odložit svou tendenci k nástrojům porozumění – vidět věci nebo lidi jednorozměrně jako produkty jejich funkcí – a místo toho se spokojit s nevysvětlitelnou skutečností jejich existence, která se nám otevírá, ale nikdy ji nelze plně pochopit nebo poznat.

Ráda bych tedy, abyste nakreslili vaše posvátné místo – otázka je opět záměrně otevřená. Věnujme dost času těmto kresbám. (Počkejte, dokud všichni neskončí.)

Nyní se o tyto obrázky podělme s osobou vedle...

ZÁVĚR

Transcendentalisté si uvědomovali, že se svatým a božským se setkáváme v každodenním životě – Emerson říkal, že „celý život je zázrak“ a že vidí zázraky ve „vanoucím jeteli“ a „padajícím dešti“.

Spisovatelka písíci o přírodě Annie Dillardová chápe, že je těžké si najít čas na poznávání světa. Píše: „Naše životy jsou složité. Je mnoho věcí, které musíme zvážit, než začneme uvažovat o nějaké lili.“ A přesto si Dillardová ve svém životě vypěstovala otevřenost, díky níž mohla žasnout „u snídani s pocitem, že je stvořená, že je stvořením jako každé jiné, že je zázrakem, na který se dá dívat“. Stejně jako transcendentalisté, které se snažila ve svém psaní napodobit, znovu objevila svatou zvědavost pramenící tam, kde vidí drsnou stránku přírody a prozření. Závěr je jednoduchý. Tajemství nás obklopuje a my jsme jen jeho malou součástí.

Sestra Maria Jose Hobdayová, příslušnice kmene Ute a katolická jeptiška, si pamatuje slova své matky, když stály za soumraku před siluetou hory Ute: „Ulož si tuto krásu do svého srdce a nauč se ji,“ nabádala ji. „Jednoho dne ji budeš moci vidět jen očima svého srdce. Pak pro tebe bude důležité mít tu krásu v sobě. Zapamatuj si tuto krajinu.“

Takto začínáme každý vztah. Najděte krásu, uložte si ji do svého srdce a zapamatujte si ji. Když spatříte krásu a spojíte se s ní nejen myslí, ale i srdcem, emocemi, smysly, pište o ní, kreslete ji, procházejte se a pobývejte – udělejte si prostor, sami i společně.

POZNÁMKY A NÁSTIN POUŽITÉ LITERATURY:

¹¹ Nakonec své deníky indexoval a uspořádal ve své intelektuální knihovně. Na konci jeho života jich bylo více než 400.

² Dostupné z: <https://www.age-of-the-sage.org/transcendentalism/transcendentalism.html> a <https://theibtaurisblog.com/2012/10/23/an-american-intellectual-in-london-ralph-waldo-emerson-and-thomas-carlyles-battle-of-the-mind/>

³ Emerson, Lecture to the Boston Nature Society.

⁴ Emerson, *Nature*.

⁵ John Buehrens, *Conflagration*.

⁶ Dostupné z: <https://www.uuworld.org/articles/carolyn-mcdade-spirit-life> and *With Purpose and Principle: Essays about the Seven Principles of Unitarian Universalism*, Skinner House Books. Kindle Edition.

⁷ Sedmý princip byl přidán v roce 1985 a šestý zdroj v roce 1996. České unitářské principy byly zavedeny v roce 2004 a přijaty v roce 2008. Dostupné z: https://www-unitaria-cz.translate.google.com/unitarstvi/principy.html?_x_tr_sl=cs&_x_tr_tl=en&_x_tr_hl=en&_x_tr_pto=sc

⁸ Dostupné z: <https://econreview.berkeley.edu/paying-attention-the-attention-economy/>

⁹ Jenny Odell, *How to Do Nothing*, xxiii.

¹⁰ Jenny Odell, *How to Do Nothing*, xxi.

¹¹ Dostupné z: <http://art.scottpolach.com/Applause-Encouraged>

Přeložila Lena Jurgens.

Tvůrčí život | ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ | Ročník 12, 2023, číslo 5**Vydává:**

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524
Vychází 5× ročně.

Redakce:

Kristýna Ledererová Kolajová, Matěj Čihák

Na čísle redakčně spolupracoval:

Rev. Vlastimil Krejčí

Jazyková korektura:

Jarmila Colombo

Grafická úprava a sazba:

Tomáš Dušek – PunxPress

Tisk:

ON tisk, s. r o., Křesomyslova 384/17, 140 00 Praha 4

Kontakt:

kristyna-ledererova@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2336-1107

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náležejí autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky: Spiritualita Matky Země © pixabay.com.

Obrázky na třetí straně obálky: Sdílení světla 2023 © Ondřej Svatoš.

Obrázek na čtvrté straně obálky: Časné a věčné © Jarmila Plotěná.

